

80 de ani de la nașterea **ELENEI CERNEI**, cântăreață de operă (mezzo-soprană), lied și oratoriu, muzicolog, originară din Basarabia, stabilită la Roma (1 mart. 1924 - 27 noiemb. 2000).

75 de ani de la apariția la București a revistei bilunare de literatură și artă "**LIMBA ROMÂNĂ**" (1 mart. 1929 - 15 febr. 1932).

225 de ani de la nașterea lui **GOTTFRIED WEBER**, compozitor și teoretician al muzicii german (1 mart. 1779 - 21 sept. 1839).

100 de ani de la nașterea dansatorului și maestrului de balet **NICOLAI BOLOTOV** (2 mart. 1904 - 16 iun. 1955).

70 de ani de la nașterea **MARIEI SILKINA**, pianistă, acompaniatoare și profesoară (2 mart. 1934).

180 de ani de la nașterea lui **BEDŘICH SMETANA**, compozitor, pianist și dirijor ceh (2 mart. 1824 - 12 mai 1884).

100 de ani de la nașterea lui **MIRCEA VULCĂNESCU**, filozof român, sociolog, economist, profesor universitar (3 mart. 1904 - 28 oct. 1952).

180 de ani de la stingerea din viață a violonistului și compozitorului italian **GIOVANNI BATTISTA VIOTTI** (12 mai 1755 - 3 mart. 1824).

170 de ani de la nașterea lui **ZAHARIA BOIU**, cleric, pedagog și poet român, membru corespondent al Societății Academice Române (4 mart. 1834 - 6 noiemb. 1903).

140 de ani de la nașterea compozitorului și folcloristului român **ȘTEFAN BAZILESCU** (4 mart. 1864 - 8 noiemb. 1953).

120 de ani de la nașterea prozatorului rus **ALEKSANDR BELEAEV** (4 mart. 1884 - 6 ian. 1942).

100 de ani de la nașterea lui **JOSEPH SCHMIDT**, cântăreț de operă (tenor) și lied, austriac de origine română (4 mart. 1904 - 16 noiemb. 1942).

160 de ani de la nașterea compozitorului și criticului muzical rus **NIKOLAI RIMSKI-KORSAKOV** (6 mart. 1844 - 8 iun. 1908).

75 de ani de la nașterea scriitorului rus **FAZIL ISKANDER** (6 mart. 1929).

125 de ani de la nașterea folcloristului român **SIMION TEODORESCU - KIRILEANU** (7 mart. 1879 - 17 apr. 1926).

140 de ani de la fondarea **LICEULUI TEORETIC ROMÂN-FRANCEZ "GH. ASACHI"** din Chișinău (8 mart. 1864).

75 de ani de la nașterea istoricului **STEPANIDA CUSTREABOV** (8 mart. 1929).

375 de ani de la nașterea lui **IOAN CAIANU**, organist, compozitor, teolog și tipograf român (8 mart. 1629 - 25 apr. 1687).

100 de ani de la nașterea pictorului român **MIHAI CĂMARUȚ** (8 mart. 1904 - 10 noiemb. 1981).

70 de ani de la nașterea actorului de teatru și de film **MIHAI VOLONTIR** (9 mart. 1934).

240 de ani de la stingerea din viață a cărturarului român **PETRU PAVEL AARON** (1709 - 9 mart. 1764).

190 de ani de la nașterea lui **TARAS ȘEVČENKO**, poetul național al ucrainenilor, prozator, pictor, dramaturg.

75 de ani de la stingerea din viață a scriitorului și folcloristului român **THEODOR D. SPERANȚIA** (4 mai 1856 - 9 mart. 1929).

70 de ani de la nașterea cosmonautului rus **IURI GAGARIN** (9 mart. 1934 - 27 mart. 1968).

160 de ani de la nașterea violonistului și compozitorului spaniol **PABLO SARASATE** (10 mart. 1844 - 20 sept. 1908).

75 de ani de la nașterea scriitoarei și traducătoarei **ELENA GHEORGHIU** (10 mart. 1929).

70 de ani de la nașterea dirijorului de cor și pedagogului **PETRU STROIU** (10 mart. 1934 - 5 febr. 1994).

125 de ani de la nașterea criticului și istoricului literar român **DUMITRU CĂPACOSTEA** (10 mart. 1879 - 2 iun. 1964).

100 de ani de la nașterea lui **DUMITRU D. BOTEZ**, dirijor, profesor și compozitor român (10 mart. 1904 - 6 oct. 1988).

90 de ani de la nașterea scenografei **VALENTINA TUFESCU - POLEACOV** (12 mart. 1914 - ?).

75 de ani de la nașterea actorului și regizorului **VALERIU CUPCEA** (12 mart. 1929 - 15 ian. 1989).

70 de ani de la nașterea **MARIEI MANOLIU - MANEA**, lingvistă română din S.U.A., membru de onoare al Academiei Române (12 mart. 1934).

470 de ani de la stingerea din viață a pictorului italian **CORREGGIO** (zis **ANTONIO ALLEGRI**) (oct. 1489 - 13 mart. 1534).

110 ani de la nașterea lui **NICHITA SMOCHINĂ**, etnograf, sociolog, istoric și publicist român, originar din Basarabia, membru de onoare al Academiei Române, (14 mart. 1894 - 14 dec. 1980).

150 de ani de la nașterea scriitorului român **ALEXANDRU MACEDONSKI** (14 mart. 1854 - 24 sept. 1920).

125 de ani de la nașterea pictoriței române **CECILIA CUȚESCU STORK** (14 mart. 1879 - 29 oct. 1973).

120 de ani de la nașterea lui **ALEXE PROCOPOVICI**, lingvist și filolog român, membru corespondent al Academiei Române (14 mart. 1884 - 22 iun. 1946).

85 de ani de la nașterea eseistului și criticului literar român **ALEXANDRU PALEOLOGU** (14 mart. 1919).

75 de ani de la nașterea actorului român de teatru și film, originar din Basarabia, **IURIE DARIE** (14 mart. 1929).

75 de ani de la nașterea lingvistei române **PAULA DIACONESCU** (14 mart. 1929).

200 de ani de la nașterea compozitorului austriac **JOHANN STRAUSS** (tatăl) (14 mart. 1804 – 25 sept. 1849).

200 de ani de la nașterea lui **BERNARDINO BIONDELLI**, lingvist, numismat și arheolog italian, membru de onoare al Societății Academice Române (14 mart. 1804 – 11 iul. 1886).

125 de ani de la nașterea fizicianului german, stabilit în S. U. A., laureat al Premiului Nobel **ALBERT EINSTEIN** (14 mart. 1879 – 18 apr. 1955).

100 de ani de la apariția la Bârlad a revistei literare **"FĂȚ-FRUMOS"** (15 mart. 1904 – 1 apr. 1909).

80 de ani de la nașterea scriitorului rus **IURI BONDAREV** (15 mart. 1924).

50 de ani de la stingerea din viață a lui **THEOFIL IONCU**, economist, profesor, promotor al mișcării naționale din Basarabia, membru în Sfatul Țării (22 iul. 1885 – 16 mart. 1954).

185 de ani de la nașterea scriitorului român, originar din Basarabia, **ALECU RUSSO** (17 mart. 1819 – 5 febr. 1859).

80 de ani de la nașterea scriitorului și traducătorului **PAVEL STAROSTIN** (17 mart. 1924).

50 de ani de la apariția la București a săptămânalului **"GAZETA LITERARĂ"** (18 mart. 1954 – 3 oct. 1968).

90 de ani de la nașterea pianistului rus **SVIATOSLAV RICHTER** (18 mart. 1914).

70 de ani de la stingerea din viață a lui **ZACHARIA C. PANȚU**, folclorist și botanist român (31 iul. 1866 – 19 mart. 1934).

60 de ani de la nașterea sopranei române **EUGENIA MOLDOVEANU** (19 mart. 1944).

70 de ani de la nașterea lui **VILORI ZAVOLOKIN**, cântăreț de operă (bas) și profesor (20 mart. 1934).

75 de ani de la nașterea lui **ION BORȘEVICI**, academician, profesor universitar, politolog, politician și diplomat (21 mart. 1929).

100 de ani de la nașterea prozatorului român **OVID-ARON DENSUȘIANU** (22 mart. 1904 - 19 ian. 1985).

100 de ani de la nașterea arheologului român **OCTAVIAN FLOCA** (21 mart. 1904 – ?).

110 ani de la stingerea din viață a lui **THEODOR CODRESCU**, istoric, traducător și publicist român, membru corespondent al Academiei Române (1 apr. 1819 – 22 mart. 1894).

90 de ani de la nașterea poetului român **OVID CALEDONIU** (22 mart. 1914 – 15 ian. 1974).

125 de ani de la nașterea lui **GRIRORE PERIETEANU**, poet și publicist român (24 mart. 1879 – 1949).

80 de ani de la nașterea scriitoarei **LIDIA MIȘCENCO** (25 mart. 1924 – 8 mart. 1975).

150 de ani de la nașterea lui **ANASTASE SIMU**, colecționar de artă, jurist și economist român, membru de onoare al Academiei Române (25 mart. 1854 – 28 febr. 1935).

50 de ani de la stingerea din viață a lui **EMIL ISAC**, scriitor și publicist român, membru de onoare al Academiei Române (2 mai 1886 – 25 mart. 1954).

60 de ani de la nașterea redactorului de carte **LORA BUCĂȚARU** (29 mart. 1944).

80 de ani de la nașterea dirijorului și profesorului român **GEORGE VINTILĂ** (30 mart. 1924).

75 de ani de la nașterea cântăreței de operă (soprană) **MAGDA IANULESCU** (30 mart. 1929 – 16 mart. 1955).

120 de ani de la nașterea matematicianului român **NICULAE ABRAMESCU** (31 mart. 1884 – 11 febr. 1947).

80 de ani de la nașterea pictoriței și graficienei române **IULIA HĂLĂUCESCU** (31 mart. 1924).

275 de ani de la nașterea actorului francez **LEKAIN** (pseudonimul lui **HENRI LOUIS CALIN**) (31 mart. 1729 – 8 febr. 1778).

260 de ani de la stingerea din viață a scriitorului și diplomatului rus **ANTIOH CANTEMIR** (10 sept. 1708 – 31 mart. 1744).

70 de ani de la nașterea pictorului și scenografului de cinema **NICOLAE APOSTOLIDI** (31 mart. 1934 – 30 sept. 1989).

100 de ani de la stingerea din viață a lui **VASILII VEREȘCEAGHIN**, pictor și desenator, scriitor și publicist rus (14/26 oct. 1842 – 31 mart. 1904).

**ELENA
CERNEI**
1924 – 2000

Cântăreață de operă (mezzo-soprană), lied și oratoriu, muzicolog. S-a născut la 1 mart. 1924, la Bairamcea, jud. Cetatea Albă. Din 1985 se stabilește la Roma, unde a și decedat la 27 noiemb. 2000.

A studiat la Conservatorul Ciprian Porumbescu din București (1950-1955), cu Constantin Stroescu (canto) și Jean Rânzescu (regie).

A activat mai mulți ani ca solistă a Filarmonei G. Enescu (1951-1955) și la Opera Română (1952-1977) din București, după care părăsește România, stabilindu-se mai întâi în S.U.A., unde devine prima artistă lirică la Metropolitan Opera din New York.

A interpretat rolurile titulare în *Orfeu și Euridice*, *Clytemnestra* din *Iphigenie en Aulide* de Gluck, *Arsace* din *Semiramida*, *Rosina* din *Bărbierul din Sevilla* de Rossini, *Magdalena* din *Rigoletto*, *Azucena* din *Trubadurul*, *Ulrica* din *Bal mascat*, *Principesa Eboli* din *Don Carlos*, *Laura* și *La Cieca* din *Gioconda* de Ponchielli etc. A reușit să pună în valoare un mare număr de miniaturi vocale, de la pagini din literatura românească a genului și până la o vastă arie a repertoriului clasic, romantic sau contemporan german, francez, rus, italian. A evoluat pe marile scene ale lumii: La Scala din Milano, Metropolitan Opera din New York, Grand Opera din Paris, Bolșoi Teatr din Moscova, Grand Teatro din Barcelona, Palacio de Las Bellas Artes din Mexico, precum și la Florența, Dresda, Tokyo, Teheran, Tel Aviv, Ierusalim, Istanbul, Berlin ș.a., elogiata de cronicari în presă, situată alături de cele mai răsunătoare nume ale liricii mondiale contemporane.

A colaborat cu mari regizori și dirijori ai lumii: Franco Zeffirelli, Herbert von Karajan, Jean Louis Barrault, Nelo Santi, Constantin Silvestri, Mihai Bredicianu.

Concomitent cu cariera artistică a efectuat și cercetări științifice. A editat mai multe lucrări didactice și de specialitate: *Enigme ale vocii umane*, editată inițial la București (1982), apoi la Roma (*Enigma della Voce Umana*, 1988), *Metabolismul Universal și atomul gravitației*. În 1987, la Roma, tipărește volumul intitulat *Fiat Lux*, lansat în ediție română în 1999, la București, tratat fundamental despre mecanismele și conexiunile

anatomo-fiziologice ale fonației ce a fost patentat sub numele de *Metoda Cernei-Poen*, la care a lucrat 25 de ani, fiind susținută de soțul ei – Stephan Poen. Este autoarea a peste 40 de lucrări științifice prezentate la congrese internaționale de specialitate.

Distincții: Artistă Emerită din România (1961), Premiul Academiei Naționale Franceze, a discului Charles Cross, Premiul Academiei Naționale Japoneze, Medalia de Aur *Giuseppe di Stephano* în Mexic (1966), Premiul *Pana de Aur* a criticii la Festivalul Internațional de la Wiesbaden (1970), Placheta de Aur pentru volumele de cercetări interdisciplinare la Festivalul Internațional *Vincenzo Bellini* din Sicilia (1987 și 1988), Premiul Internațional *Tito Gobbi* la Roma (1989), Premiul Internațional *Maria Caniglia* (1991).

Membru activ al Academiei de Științe din New York (din 1985). Membru de Onoare al Academiei Culturale și Științifice Europene din Roma (1995).

Doctor Honoris Causa al Universității de Muzică din București pentru întreaga activitate științifică desfășurată în România și în lume (1999).

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

**CERNEI, ELENA. *Fiat Lux*. – București: Ed. Encicl., 1999.

Rec. : Morărescu, Jeana. *Gravitația integrativă: o surprinzătoare ontologie în premieră mondială // Contemporanul – ideea europeană*. – 2001. – 31 mai. – P. 8-9.

CERNEI, ELENA. [Interviu] / consemnare de Despina Petecel // *Petecel, Despina. Muzicienii noștri se destăinuie*. vol. 3. – București, 2001. – P. 392-425.

BUZILĂ, SERAFIM. *Cernei Elena // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpreților din Moldova*. – Chișinău, 1999. – P. 110.

COSMA, OCTAVIAN L. [Elena Cernei] // *Cosma, Octavian L. Opera românească: privire istorică asupra creației lirico-dramatice*. vol. 2. – București, 1962. – P. 99, 148.

COSMA, VIOREL. [Elena Cernei] // *Cosma, Viorel. 40 de ani în fotoliul de orchestră*. vol. 1. – București, 1986. – P. 72, 151, 163.

DRON, ION. *Cernei, Elena // Femei din Moldova: encicl.* – Chișinău, 2000. – P. 68-69.

PETECEL, DESPINA. [Elena Cernei] // *Petecel, Despina. Muzicienii noștri se destăinuie*. vol. 3. – București, 2001. – P. 389-392.

POPA-BULUC, MAGDALENA. *Acasă după un nou exil // Curentul*. – 1999. – 24 mai.

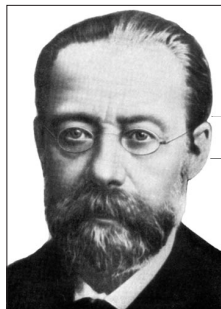
PRICOPE, EUGEN. [Elena Cernei] // *Pricope, Eugen. Dirijori și orchestre*. – București, 1999. – P. 332-333.

SAVA, IOSIF. *Cernei, Elena // Sava, Iosif. Dicționar de muzică / Iosif Sava, Luminița Vartolomei*. – București, 1979. – P. 43.

SAVA, IOSIF. *Cernei, Elena // Sava, Iosif. Muzică și muzicieni / Iosif Sava, Luminița Vartolomei*. – [S. l., s. a.]. – P. 43.

SAVA, IOSIF. *Cernei Elena // Sava, Iosif. Mică enciclopedie muzicală / Iosif Sava, Luminița Vartolomei*. – Craiova, 1997. – P. 71.

V. M.

**BEDŘICH
SMETANA**
1824 – 1884

Compozitor, pianist și dirijor ceh. Creatorul școlii muzicale naționale cehe.

S-a născut la 2 mart. 1824, în orașelul Litomyšl, Boemia. S-a stins din viață la 12 mai 1884, la Praga. Al 11-lea din cei 18 copii ai lui František Smetana și ai Barbarei, născută Lynek. S-a manifestat ca un copil minune. Tatăl său, iubitor al muzicii, cânta în timpul liber la vioară, în cadrul unui cvartet de coarde, compoziții clasice. Îndrumat de tată, învață să cânte la pian și vioară. La vârsta de cinci ani era un violonist suficient de bun ca să facă parte dintr-un cvartet al lui Haydn, iar la șase ani cântă ca pianist în public (1830), interpretând uvertura operei *Muta din Portici*, de D. F. E. Auber. La opt ani compunea.

Deși era un pianist strălucit, n-a urmat Conservatorul și n-a făcut nici un fel de studii muzicale. Abia la vârsta de 19 ani a început să primească o instrucțiune teoretică sistematică.

Sub puternica impresie a unui concert susținut de Franz Liszt, la Praga, se hotărăște să se dedice compoziției. Este momentul când se creează terenul pentru o puternică prietenie între el și marele artist, care a determinat formarea sa.

A emigrat în Suedia, unde a activat din 1856 până în 1861 ca profesor și dirijor al orchestrei de la Götteborg. În afară de aceasta a compus multă muzică de pian și trei poeme simfonice. În 1862, s-a întors la Praga. În acel an s-a deschis și Teatrul Provizoriu – fusese construit special pentru cehi – și Smetana s-a gândit să compună o operă patriotică. În 1866 a compus pentru Teatrul Provizoriu prima sa operă, *Brandenburghezii în Boemia*. Trei ani mai târziu, aceasta a fost urmată de *Prodană nevastă – Mireasa vândută*, o impecabilă lucrare de artă comică, inspirată din tezaurul de polci cehe și alte melodii de dans.

A scris opt opere, dintre care numai *Mireasa vândută* figurează în repertoriul internațional. Cea mai mare parte a celorlalte opere ale lui sunt prezentate cu regularitate la Praga – *Dalibor*, *Libuše*, *Hubička* [Sărutul], *Dvě vdovy* [Cele două văduve] etc.

În 1874, a fost lovit de o surzenie totală, însă a continuat să lucreze cu asiduitate și să creeze câteva din capodoperele sale.

Compune poemele simfonice *Vyšehrad* și *Vltava*, primele din ciclul de șase poeme *Patria mea (Má vlast)*, în care cântă frumusețea naturii în strânsă legătură cu legendele eroice ale poporului său. Printre compozițiile lui se numără și *Cvartetul pentru coarde Nr. 1. În mi minor* cu tentă autobiografică și o muzică mereu proaspătă, numită *Din viața mea* (1876), compoziție care a dobândit celebritate mondială. Cele mai bune piese pentru pian sunt *Dansurile cehe*, *Trioul în sol minor*, *Cvartetul Nr. 2 în re minor* (1883-1884).

Bedřich Smetana, muzicianul-patriot, care, prin creațiile sale s-a străduit să modeleze conștiința de sine a poporului său, astăzi e considerat în Cehia un erou național, pentru că mai mult decât oricare alt compozitor, a făcut muzica cehă. Ca pianist, dirijor, profesor și propagator, și-a inspirat conaționalii și a lăsat o moștenire de care aceștia pot fi mândri. A fost primul care a mers până la rădăcinile cântecului popular ceh și l-a folosit drept punct de plecare în muzica sa.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

ÎNREGISTRĂRI AUDIO:

SMETANA, BEDŘICH. Triumphant Symphony / Czech Philharmonic Orchestra; conductor: Karel Seina. – [S.l.]: Supraphon, [s.a.]. – 1 disc.

GILEL'S ÈMIL: fortepiannye miniatúry. – [S.l.]: Melodiá, [s.a.]. – 1 disc.

[Din conț.: Smetana, Bedřich. Pol'ka lâ minor ("Češskie tancy" Nr. 2); Pol'ka fa major ("Češskie tancy" Nr. 3)].

Iz sokrovišnicy mirovogo ispolnitel'skogo iskusstva. The world's leading interpreters of music / dirizer: Leo Blech, Berlinskáâ gos. kapella. – Moskva: Melodiá, 1982. – 1 disc.

[Din conț.: Smetana, Bedřich. Vltava: simfoničeskaâ poëma Nr. 2. iz cikla "Moâ rodina"].

Iz sokrovišnicy mirovogo ispolnitel'skogo iskusstva. The world's leading interpreters of music. Violin. Viola. Cello / Vaša Prihoda, violin; Otto A. Gref, fortepiano. – Leningrad: Melodiá, 1981. – 1 disc.

[Din conț.: Smetana, Bedřich. Duët Nr. 2 dlâ skripki i fortepiano iz cikla "Iz rodnogo kraâ"].

SMETANA, BEDŘICH. Forte'annye proizvedeniâ / Vera Řepkova, fortep'ano. – [S.l.]: Supraphon, [s.a.]. – 1 disc.

SMETANA, BEDŘICH. Kvartet Nr. 2 / Kvartet Kalininskoy Filarmonii: S. Propišan, 1 skripka; L. Kolčinskáâ, 2 skripka; A. Franceva, al't; G. Soboleva, violoncel'. – Moskva: Melodiá, [S.a.]. – 1 disc.

[Din conț.: Smetana, Bedřich. Kvartet Nr. 2 dlâ dvuh skripok, al'ta i violončeli re minor, soč. 1882-1883 gg.].

SMETANA, BEDŘICH. Pervyj kvartet mi minor / Kvartet Bol'shogo teatra: I. Žuk, B. Vel'tman, M. Gurvič, I. Buravskij. – Leningrad: Akkord, [S.a.]. – 1 disc.

SMETANA, BEDŘICH. Prodannâ nevesta: opera v 3-h dejstviah / rus. tekst S. Mihalkova; Hor i orkestr Bol'shogo teatra; dirižer: K. Kondrašin. – Moskva: Melodiá, [S.a.]. – 3 disc.

NOTE MUZICALE:

DVOŘÁK, ANTONIN. Narodnyj tanec "Furiant" dlá fortepiano. – Moskva: Gos. Muz. Izd-vo, 1954. – 20 p.

[Din conț.: Smetana, Bedřich. Val's; Poètičeskaâ pol'ka].

SMETANA, BEDŘICH. Bagateli i èkspromty dlá fortepiano / red. V. Belova. – Moskva; Leningrad: Gos. Muz. Izd-vo, 1950. – 22 p.

SMETANA, BEDŘICH. Izbrannye hory: bez soprovoždeniâ i v soprovoždenii fortepiano. – Moskva: Muzyka, 1974. – 80 p.

SMETANA, BEDŘICH. Izbrannye pësy dlá fortepiano: vtorââ tetrad' / red. V. Belova. – Moskva; Leningrad: Gos. Muz. Izd-vo, 1950. – 96 p.

SMETANA, BEDŘICH. Češkaâ pesnâ: kantata dlá smešannogo hora i orkestra / slova Āna Zvezdnogo; rus. tekst S. Bolotina. – Moskva: Muzyka, 1967. – 18 p.

SMETANA, BEDŘICH. Češkaâ rapsodiâ dlá fortepiano. – Moskva: Gos. Muz. Izd-vo, 1953. – 35 p.

SMETANA, BEDŘICH. Prodannaâ nevesta: opera v 3-h dejstviâh / libretto Karel Sabiny: [perelož. dlá peniâ s fortepiano]. – Moskva: Muzgiz, 1949. – 297 p.

SMETANA, BEDŘICH. Rodnoj kraj: dva duëta dlá skripki i fortepiano. – Moskva: Muzyka, 1974. – 30 p.

SMETANA, BEDŘICH. Tri češskie pol'ki v pereloženii dlá orkestra narodnyh instrumentov: [partitura]. – Moskva; Leningrad: Gos. Muz. Izd-vo, 1952. – 56 p.

SMETANA, BEDŘICH. Večernie pesni: pät' pesen dlá srednego golosa v soprovoždenii fortepiano / na slova V. Galeka. – Moskva: Muzyka, 1981. – 14 p.

SMETANA, BEDŘICH. Vltava: simfoničeskaâ poëma iz cikla "Moâ Rodina": [partitura]. – Moskva; Leningrad: Gos. Muz. Izd-vo, 1950. – 109 p.

HOLZKNECHT, VÁCLAV. Bedřich Smetana. Život a dílo. – Praha: Panton, 1979. – 450 p.

OČADLÍK, MIRKO. Smetanova Prodaná nevěsta. – Orbis; Praha: Knihovna Diváku a Posluchaču Svazek, 1953. – 46 p.

RACEK, JAN. Leoš Janáček a Bedřich Smetana. – Opa-va: Moravsko-slezské tiskárny, [S.a.]. – 52 p.

GAMRAT-KUREK, V. "Moâ Rodina" Smetana. – Moskva: Gos. Muz. Izd-vo, 1962. – 71 p.

GULINSKAĀ, Z. Bedřich Smetana. – Moskva: Muzyka, 1968. – 192 p.

KRUNTĀEVA, T. Bedřich Smetana 1824-1884: [kratkij očerk žizni i tvorčestva]. – Leningrad: Muzyka, 1976. – 87 p.

MARTYNOV, I. Bedřich Smetana. – Moskva; Leningrad: Gos. Muz. Izd-vo, 1950. – 87 p.

MARTYNOV, I. Bedřich Smetana. – Moskva: Gos. Muz. Izd-vo, 1963. – 494 p.

MARTYNOV, I. Simfoničeskaâ poëma "Vltava" Smetana. – Moskva; Leningrad: Gos. Muz. Izd-vo, 1950. – 12 p.

Bedřich Smetana // Aniversări culturale: 1974. vol. 1. – București, 1974. – P. 141-163.

Bedřich Smetana (1824-1884): 100 ani de la moartea compozitorului ceh // Aniversări culturale: 1984. vol. 1. – București, 1983. – P. 367-400.

BRATIN, JACK. Bedřich Smetana // Bratin, Jack. Calendarul muzicii universale. – București, 1966. – P. 57-58.

RAPIN, JEAN-JACQUES. Smetana, Bedřich. Vltava: poem simfonic din suita "Patria mea" // Rapin, Jean-Jacques. Să descoperim muzica. – București, 1975. – P. 151-154.

SAVA, IOSIF. Smetana Bedřich // Sava, Iosif. Dicționar de muzică / Iosif Sava, Luminița Vartolomei. – București, 1979. – P. 188.

SAVA, IOSIF. Smetana, Bedřich // Sava, Iosif. Istoria muzicii universale în date / Iosif Sava, Petru Rusu. – București, 1983. – P. 193, 228, 233, 235, 238, 240, 243, 250, 268, 273, 278, 282.

SĀRBU, CRISTINA MARIA. Smetana, Bedřich // Sârbu, Cristina Maria. Patru secole de teatru muzical / Cristina Maria Sârbu, Ana Buga. – București, 1999. – P. 381-384.

SCHÖNBERG, HAROLD. Bedřich Smetana // Schönberg, Harold. Viețile marilor compozitori. – București, 1997. – P. 360-363.

GULIUSKAĀ, Z. Gimn Rodine: [B. Smetana] // Muz. žizn'. – 1984. – Nr. 7. – P. 15-16.

MARTYNOV, I. Smetana – novator kvartetnoy muzyki // Martynov, I. O muzyke i ee tvorcah. – Moskva, 1980. – P. 239-249.

MIHEEVA, LŪDMILA. Smetana, Bedřich // Miheeva, LŪdmila. 166 biografij znamenityh kompozitorov. – Sankt-Peterburg, 2000. – P. 97.

Smetana, Bedřich // Muzyka'naâ ènciklopediâ. t. 5. – Moskva, 1981. – P. 106-111.

VARUNC, V. Pervye sočineniâ Bedřich Smetana // Muz. žizn'. – 1974. – Nr. 9. – P. 20.

E. P.

MIRCEA
VULCĂNESCU
1904 – 1952

Filozof, sociolog, economist, profesor universitar teoretician al culturii românești și poet.

Numele deplin – Mircea Aurel Vulcănescu. S-a născut la 3 mart. 1904, la București. Se stinge din viață la închisoarea de la Aiud, la 28 oct. 1952.

A urmat cursurile primare în diverse școli particulare din București, tot aici a început cursurile secundare la Liceul *Matei Basarab* (1914-1916), continuate, din cauza războiului, la Iași (1916-1918), la Tecuci și Galați (1918), remarcându-se prin diversitatea preocupărilor și seriozitatea pregătirii: studiază limbi străine, face traduceri, încercări literare, audiază cursurile lui Nicolae Iorga; a fost telefonist, cercetaș etc.

Reîntors la București, urmează studiile la liceele *Sf. Sava*, *Matei Basarab* și *Mihai Viteazul*, unde și-a luat bacalaureatul în 1921. În același an, la numai 17 ani, scrie o lucrare extrem de matură ca "viziune și concepție filozofică" – *Teoria criteriilor*, sub influența logicianului Nae Ionescu.

În toamna anului 1921 se înscrie la Facultatea de Litere și Filozofie și concomitent, la cea de Drept, ale Universității din București. Licența în filozofie (specialitatea – sociologie) și-a luat-o în ian. 1925, cu o teză pe tema *Individ și societate în sociologia contemporană*, elaborată sub îndruma-

rea lui Dimitrie Gusti. În același an și-a susținut și teza de licență în drept.

În primăvara anului 1925, participă la expediția sociologică a școlii gustiene, premieră mondială, în s. Goicea Mare (jud. Dolj), scriind *Câteva observațiuni asupra vieții spirituale a sătenilor din Goicea Mare*, considerate drept cele mai consistente, prin conținut, descrieri ale ieșirii pe teren a profesorului D. Gusti cu studenții săi. Colaborator apropiat al lui Gusti, impunându-se ca "filozoful" școlii de sociologie de la București, ulterior a participat și la campaniile monografice de la Fundul Moldovei (1928), Drăguș (1929 și 1932), Runcu (1930). În 1931 a participat la expediția de studii sociologice la Cornova, Basarabia, în urma căreia a prezentat la Institutul Social Român comunicările *Structura vieții economice și Gospodăriile din Cornova*.

În 1925, pleacă în Franța, în vederea desăvârșirii studiilor și a pregătirii doctoratului. Studiază situația socială a *profesiunilor intelectuale* și filozofia medievală și creștină, deținând, în anul 1927, diplome de studii superioare de doctorat în Științele economice și politice de la Facultatea de Drept din Paris.

În anii de studenție a fost unul dintre conducătorii Asociației Studențești Creștine din România (A.S.C.R.), care a influențat viața spirituală a tineretului românesc de după primul război mondial. În această calitate, a contribuit la întemeierea O.D.A.S. (Opera de Ajutorare Studențească) și apoi a Oficiului de Studii Universitare, al cărui director a fost până în 1930. În timpul studiilor sale în Franța, a fost o vreme redactor în contenciosul Societății de Asigurare *L'Abeille*, apoi secretar pentru studenții străini al Federației Franceze a Asociațiilor Creștine Studențești.

Revenit în țară, desfășoară o activitate enciclopedică, se lansează cu o competență recunoscută de diferiți profesioniști, în cele mai diverse domenii. Paul Sterian (sociolog și economist cu două doctorate) vedea în M. Vulcănescu o sinteză a lui N. Iorga, D. Gusti, V. Pârvan și Nae Ionescu.

În 1929 a fost numit asistent universitar pe lângă catedra de Sociologie, Etică și Politică a Facultății de Litere din București, apoi (1930-1941), asistent suplinitor de Etică pe lângă aceeași catedră, ținând cursuri de Istoria Eticii și Etică Sistematică, iar din 1947 e asistent onorific.

A fost profesor de Economie Politică și Științe Juridice la Școala Superioară de Asistență Socială (1929-1935 și 1944-1946), profesor la Școala Superioară de Statistică (1930-1935), unde a predat cursul de Statistica morală. Avea reputația unui remarcabil conferențiar. A fost ales referent permanent (1929), apoi referent titular (din 1930),

la Oficiul de Studii nou înființat al Ministerului de Finanțe (1929). Director al Vămilor Statului (1935-1937), director al Datoriei Publice (1937-1940 și 1944-1946).

A făcut parte din numeroase asociații științifice și profesionale, care au contribuit la dezvoltarea cercetărilor sociale, economice și statistice din țară. A fost membru în Consiliul Asociației Generale a Economiștilor din România, al Asociației Române pentru Monografia Sociologică, în Consiliul Institutului românesc pentru Studiul Conjuncturii, al Asociației Române pentru studii politice, al Asociației Științifice pentru "Enciclopedia României", membru în Consiliul Institutului Social Român, al Societății Române de Statistică ș.a., în cadrul cărora a ținut numeroase conferințe și comunicări.

A fost un excelent gazetar și eseist, colaborând la zeci dintre cele mai prestigioase ziare și reviste ale timpului. A colaborat cu articole de doctrină și de critică culturală, socială, politică și economie, luând parte la mișcarea ideilor generației sale.

A colaborat cu studii la publicații de specialitate: *Revistă de filozofie*, *Arhiva pentru știință și reformă socială*, *Sociologia românească*, *Analele statistice economice*, *Cronica financiară*, *Analele Băncilor*, *Buletinul Oficial de Studii al Ministerului Finanțelor*, *Independența economică* ș. a. A fost membru în comitetul de redacție al revistelor *Convorbiri literare* (1934), *Criterion* (1934-1935), *Izvoare de filozofie* (1942-1943) ș. a.

A publicat un amplu studiu consacrat profesorului D. Gusti, lucrările *Teoria și sociologia vieții economice* (1932), *Notes sur les publications de l'école roumaine de sociologie* (1938) ș. a. A participat la elaborarea *Istoriei filozofiei moderne*, publicând aici studiul *Filozofia morală din sec. XVII-XVIII*. După 1937 s-a preocupat de elaborarea unui nou model ontologic al omului românesc, conturat îndeosebi prin *Omul românesc*, *Is-pita dacică*, *Existența concretă în metafizica românească* și *Dimensiunea românească a existenței*.

Una din marile acțiuni întreprinse de școala gustiană a fost aceea de a realiza o *Enciclopedie a României*. În cadrul Asociației Științifice pentru *Enciclopedia Română* M. Vulcănescu a fost, alături de Const. Orghidan, administrator delegat pentru primele trei volume (pentru vol. 4 a rămas membru în comitetul de direcție), contribuind și cu un studiu consacrat *Războiului pentru întregirea Ne-amului* (vol. 1, 1938) în care, printre altele, scrie cu multă simțire și în cunoștință de cauză și despre Unirea Basarabiei cu România, la 27 mart. 1918. Începând din anul 1940, a colaborat, împreună cu alți colegi, la publicarea postumă a cursurilor de

filozofie ale profesorului Nae Ionescu, precum și la apariția unui anuar de studii, traduceri de texte și comentarii filozofice *Izvoare de Filozofie*. De asemenea, a participat la publicarea operei postume a profesorului Virgil Madgearu.

În perioada celui de-al doilea război mondial a fost delegat cu gestionarea finanțelor țării. Ca fost subsecretar de stat la Ministerul de Finanțe (ian. 1941-aug. 1944) în guvernul lui Ion Antonescu, a fost judecat și condamnat la ani închisoare.

Opera lui M. Vulcănescu începe să fie valorificată efectiv abia după dec. 1989. Editura Fundației Culturale Române, scoate de sub tipar, în 1991 *Dimensiunea românească a existenței*. Sub același subtitlu în 1996, Editura Eminescu (București), scoate trei volume ce cuprind studii, prelegeri, cronici, eseuri etc. A fost reeditat studiul *Războiul pentru întregirea Neamului* (1991, 1996, 1999) ș. a.

A scris și poezii, a comentat creația poetică a lui Pégny, Claudel, Rilke, Baudelaire, Villon, Cocteau, Dan Botta, Paul Sterian ș. a.

Distincții: Mare Ofițer al Stelei României (1993), Mare Ofițer al Coroanei României (1940), Însemnul Cercetașilor din 1916-1918, Medalia Meritul Cultural, cl. a 2-a pentru opere sociale, Meritul Sanitar cl. 1-a, Crucea de război 1916-1919, Medalia Victoria, Medalia Centenarul Regelui Carol I (1939), Virtutea Maritimă (1943), Medalia Aeronautică, cl. a 3-a (1943).

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

**VULCĂNESCU, MIRCEA. De la Nae Ionescu la "Criterion". – București, 2003.

VULCĂNESCU, MIRCEA. Dimensiunea românească a existenței: în 3 vol. – București: Ed. Eminescu, 1996,

Vol. 1: Pentru o nouă spiritualitate filozofică. – 337 p.

Vol. 2: Chipuri spirituale. – 268 p.

Vol. 3: Către ființa spiritualității românești. – 307 p.

VULCĂNESCU, MIRCEA. Dimensiunea românească a existenței. – București: Ed. Fundației Culturale Române, 1991. – 156 p.

Rec.: Păsat, Dumitru. Mircea Vulcănescu: "Dimensiunea românească a existenței" // Limba română. – 1993. – Nr. 2. – P. 140-141.

VULCĂNESCU, MIRCEA. Logos și eros; Creștinism în lumea modernă; Două tipuri de filozofie medievală. – București: Paideia, 1991. – 144 p.

VULCĂNESCU, MIRCEA. Nae Ionescu: așa cum l-am cunoscut. – București: Humanitas, 1992. – 175 p.

VULCĂNESCU, MIRCEA. Posibilitățile filozofiei creștine. – București: Anastasia, 1996. – 219 p.

VULCĂNESCU, MIRCEA. Prolegomene sociologice la satul românesc. – Iași: Ed. Eminescu, 1997. – 376 p.

VULCĂNESCU, MIRCEA. Războiul pentru întregirea Neamului. – Cluj-Napoca, 1991. – 96 p.

Rec.: Ioanide, D. O reactualizare a idealului național // Lit. și arta. – 1995. – 3 noiemb. – P. 7.

VULCĂNESCU, MIRCEA. Școala sociologică a lui Dimitrie Gusti. – București: Ed. Eminescu, 1998. – 189 p.

VULCĂNESCU, MIRCEA. Ultimul cuvânt. – București, Humanitas, 1992. – 186 p.

VULCĂNESCU, MIRCEA. Vicleim. – București: Crater, 1996. – 31 p.

**DIACONU, MARIN. Mircea Vulcănescu: profil spiritual. – București: Ed. Eminescu, [2003].

FAY, ȘTEFAN J. Sokration: mărturie despre Mircea Vulcănescu. – București: Humanitas, 1998. – 176 p.

Manuscriptum: [număr special dedicat lui Mircea Vulcănescu]. – 1996. – Nr. 1-2. – 320 p.

**BĂLĂNESCU, GABRIEL. Mircea Vulcănescu // Bălănescu, Gabriel. Din împărăția morții. – București, 2000.

BOTEZ, VICTOR. Mircea Vulcănescu – o metafizică a conceptului // Rev. de filozofie. – 1999. – Nr. 5-6. – P. 295-298.

CRISTEA, S. Nevoia de criterii sau Pledoarie pentru Mircea Vulcănescu // Noua rev. română. – 1997. – Nr. 3-4. – P. 96-100.

ELIADE, MIRCEA. Mircea Vulcănescu // Romanian Review. – 1997. – Nr. 342-344. – P. 228-234.

FAY, ȘTEFAN. Mircea Vulcănescu în poezie // Memoria. – 1995. – Nr. 2. – P. 70.

GEORGESCU, A. Examen de filozofie cu Mircea Vulcănescu // Adevărul literar și artistic. – 1993. – 13 iun. – P. 10.

GEORGESCU, A. Paradigmă pentru o nouă epocă // Adevărul literar și artistic. – 1992. – 15 noiemb. – P. 6.

HAVRILIU, N. Orizontul ființei // Literatorul. – 1994. – 18-25 febr. – P. 11.

IONESCU-STĂNILOAE, DUMITRU. O lucrare remarcabilă a lui Mircea Vulcănescu // Cuvântul românesc. – 2001. – Nr. 12. – P. 12.

Mircea Vulcănescu // Enciclopedia valorilor reprimite. vol. 1. – București, 2000. – P. 487.

OPRESCU, DAN. Note despre Mircea Vulcănescu // Viața Românească. – 1984. – Nr. 6. – P. 96-100.

PĂSAT, DUMITRU. Mircea Vulcănescu despre deschiderea ontologică a neamului românesc // An. Șt. ale Univ. de Stat din Moldova. Ser. Științe socioumane. vol. 3. – Chișinău, 2002. – P. 53-56; profunzimi de spirit. – Chișinău, 2003. – P. 86-91.

PĂSAT, DUMITRU. Mircea Vulcănescu despre reabilitarea spiritualității // Lit. și arta. – 2002. – 3 iul. – P. 5; Profunzimi de spirit. – Chișinău, 2003. – P. 72-78.

PĂSAT, DUMITRU. Mircea Vulcănescu despre spiritualitate // Făclia. – 2003. – 5 apr. – P. 6.

PĂSAT, DUMITRU. Mircea Vulcănescu, un nume cu un nemăsurat cuprins // Lit. și arta. – 2002. – 14 noiemb. – P. 7; Profunzimi de spirit. – Chișinău, 2003. – P. 65-71.

PĂSAT, DUMITRU. Ontologia omului românesc în concepția lui M. Vulcănescu // Lit. și arta. – 1994. – 3 mart. – P. 8.

PĂSAT, DUMITRU. Tânăra generație văzută de Mircea Vulcănescu // Lit. și arta. – 2003. – 17 apr. – P. 5; Profunzimi de spirit. – Chișinău, 2003. – P. 79-85.

POGHIRC, C. Mircea Vulcănescu sau Conștiința românească fără complexe // Caiete critice. – 1995. – Nr. 3-4. – P. 8, 9, 83.

POGHIRC, C. Mircea Vulcănescu sau seninătatea conștiinței // Jurnalul literar. – 1997. – Nr. 1-2. – P. 1, 9.

POHILĂ, VLAD. Mircea Vulcănescu, primul cercetător al proceselor economice din satul basarabean prin exemplul Cornovei // Cornova. – Chișinău, 2000. – P. 428-436.

SPIRIDON CASIAN, MARIA. Un filozof neîmplinit [M. Vulcănescu] // Convorbiri literare. – 1997. – Nr. 11. – P. 1.

SURDU, A. Mircea Vulcănescu în apărarea filozofiei românești // Caiete critice. – 1993. – Nr. 7-9. – P. 150-113.

Un om universal: [Mircea Vulcănescu] // Curierul național. – 1992. – 7 ian. – P. 5.

VASILIU-SCRABA, ISABELA. Mircea Vulcănescu despre codul etic al românilor // Viața românească. – 2001. – Nr. 5-6. – P. 245-256.

VASILIU-SCRABA, ISABELA. Nae Ionescu și Mircea Vulcănescu // Viața Românească. – 2000. – Nr. 7-8. – P. 176-181.

“Vulcanul” din strada Popa Soare – mărturie pentru și despre M. Vulcănescu // Adevărul literar și artistic. – 1992. – 8 noiemb. – P. 6-7.

V. M.

**ALEKSANDR
BELEAEV**
1884 – 1942

Scriitor rus, autor de opere științifico-fantastice. S-a născut la 4 mart. 1884, în or. Smolensk, în familia preotului Roman Beleaev. S-a stins din viață la 6 ian. 1942, în Țarskoe Selo (pe atunci or. Pușkin) de lângă Petersburg, ocupat în acel an de armatele germane. Nici o piatră funerară nu indică locul înmormântării sale.

A studiat la Seminarul Teologic (1895-1901). Din 1901 studiază la Universitatea Juridică din Iaroslavl, unde, concomitent, învață la Conservator (clasa de vioară). Pentru a câștiga bani ca să achite taxele de studii, cântă în orchestra circului, execută decorații teatrale, practică jurnalistică. Absolvind Universitatea (1906), revine în orașul său de baștină, la Smolensk, obține funcția de avocat. Totodată se produce în calitate de critic muzical și recenzent teatral. A schimbat diferite profesii: avocat, polițist, administrator de bibliotecă, redactor de revistă (*Smolenskiĭ vestnik*, 1915), educator în casa de copii, consultant juridic la Comisariatul Poporului.

În 1911, în cadrul unui proces juridic obține câștig de cauză și pe onorarul primit face o călătorie timp de câteva luni. Vizitează Italia, Franța, Elveția și alte țări. În 1914 întreprinde câteva călătorii la Moscova, fiind atras de viața literară și artistică a capitalei.

Debutază în revista pentru copii *Protalinka* (1914), unde îi apare prima lucrare beletristică, piesa-basm *Tușa Maria*.

În 1915 este lovit de o boală cruntă – tuberculoză osoasă, care-l țintuiește la pat pe o perioadă de șase ani, dintre care trei ani cu picioarele și mâinile în ghips. Dar boala nu i-a înfrânt puterea de voință: studiază câteva limbi străine, se interesează de medicină, istorie, biologie, tehnică, se informează referitor la cele mai noi realizări ale științei.

În 1922 revine la viața activă. Lucrează inspector în problemele minorilor de pe lângă poliția judiciară din Ialta, educator la o casă de copii. La Ialta o întâlnește pe bibliotecara Margarita Magnușevskaia, viitoarea soție și cel mai bun prieten și temeinic sprijin în viață.

În 1923 se stabilește la Moscova și se include activ în viața literară. Publică primele povestiri de ficțiune în revistele *Vokrug sveta* (În jurul lumii), *Bor'ba mirov* (Războiul lumilor), *Vsemirnyĭ sledopyt* (Cercetașul mondial) ș.a. Primul succes real a fost publicarea în 1925 a povestirii *Capul profesorului Dowell*. Mai apoi, în 1926, publică prima culegere de povestiri științifico-fantastice cu același titlu, în care au fost incluse, de asemenea, și nuvelele *Omul care nu doarme* și *Oaspetele din dulapul de cărți*. Tot în acest an vede lumina tiparului o altă carte – *Poșta modernă peste hotare*, ce ține și ea de genul științifico-artistic. Publică, în revista *Vsemirnyĭ sledopyt*, noi povestiri și nuvele fantastice: *Nici viață, nici moarte*, *Sălbaticul alb*, *Ideofonul*, *Insula corăbiilor naufragiate*. Scrie romanul *Ultimul om din Atlantida*.

În 1927 editează o lucrare instructivă de specialitate *Ghidul factorului poștal*. În același an apar, în diverse reviste, câteva povestiri realiste: *În stepele kirghize*, *În mijlocul cailor sălbatici*, *Trei portrete*, *Frica*.

În 1928 îi apar romanele *Omul-amfibie* și *Lup-ta în eter* – cele mai reușite lucrări dedicate omului, care e în stare să învingă normele stabilite de natură.

Din 1929 boala iarăși i se acutizează și, împreună cu familia, se stabilește la Kiev. Continuă să scrie, dar publică puțin. Din acest an datează povestirile: *Muntele de foc* și *Omul care și-a pierdut fața*. Tot în această perioadă îi apare povestirea *Hoiti-Toiti*, în care eroul realizează un transplant de creier uman unui elefant și romanul *Plugarii subacvatici*.

Se stabilește în 1931 la Petersburg. Aici publică schițe și povestiri dedicate orașului de pe Neva (*Orașul învingătorilor*, *Simfonia verde*), precum și o schiță savantul visător Konstantin Țiolkovski (*Cetățeanul Insulei Eter*). Tema cuceririi cosmosului devine pentru următorii ani primordială în creația lui Beleaev, dedicându-i câteva lucrări: *Săritura în nicăieri* (1933), *Nava aeriană* (1934), *Oaspetele din cer* și *Steaua KET* (1937), *Laboratoarele sub cerul Arcticii* (1938), *Ariel* (1941) – o utopie poetică despre un tânăr zburător.

În 1935 scrie romanul *Ochiul magic* – despre primele încercări de a pune în funcțiune sub apă telecamerele, cu ajutorul cărora ar putea fi descoperite vasele naufragiate. A creat (1935-1936) un ciclu de studii despre viața și activitatea cercetă-

torilor de știință din Rusia. A scris și peste 50 de lucrări științifice.

Timp de 15 ani a scris 17 romane, zeci de povestiri și articole, sute de eseuri. Lucrările lui Beleaev au fost editate și reeditate în tiraje de milioane de exemplare în diferite limbi ale lumii.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

BELEAEV, ALEKSANDR. Capul profesorului Dowell; Omul-amfibie / trad.: T. Moraru. – Chișinău: Litera, 1997. – 334 p.

BELEAEV, ALEKSANDR. Omul-amfibie / trad.: V. Probeanu, M. Cardaș. – București: Ed. Cezareea, 1992. – 191 p.

BELEAEV, ALEKSANDR. Opere alese: Stăpânul lumii. vol. 3. / trad.: D. Manu, M. Cardaș. – București: Ed. Tinerețului, 1964. – 562 p.

BELEAEV, ALEKSANDR. Steaua KEȚ. vol. 2. / trad.: M. Cardaș, V. Bărlădeanu. – București: Ed. Tineretului, 1964. – 411 p.

BELÂEV, ALEKSANDR. Sobranie sočinenij: [v 5-ti t.]. – Leningrad: Det. lit., 1983-1985,

Tom. 1. – 1983. – 227 p.

Tom. 2. – 1984. – 287 p.

Tom. 3. – 1984. – 302 p.

Tom. 5. – 1985. – 239 p.

BELÂEV, ALEKSANDR. Izbrannye proizvedeniâ: [în 24 vol. vol. 4]. – Moskva: Pravda, 1989. – 557 p.

BELÂEV, ALEKSANDR. Izbrannye naučno-fantastičeskie proizvedeniâ: [v 2-h t.]. – Moskva: Molodaâ gvardiâ, 1956,

Tom. 1. – 566 p.

Tom. 2. – 535 p.

BELÂEV, ALEKSANDR. Izbrannoe. – Frunze: Kyrgyzstan, 1986. – 654 p.

BELÂEV, ALEKSANDR. Ariel': povesti' i romany. – Saratov: Privolžskoe kn. izd-vo, 1990. – 387 p.

BELÂEV, ALEKSANDR. Čelovek-amfibiâ; Čelovek, našedšij svoe lico; Ariel': nauč.-fantast. romany. – Kiev: Molod', 1987. – 460 p.

BELÂEV, ALEKSANDR. Golova professora Douelâ; Ostrov pogibših korablej; Čelovek, našedšij svoe lico; Ariel': romany. – Moskva: Pravda, 1987. – 588 p.

BELÂEV, ALEKSANDR. Izobreteniâ professora Vagnera; Izbrannye proizvedeniâ. – Moskva: Pravda, 1984. – 444 p.

BELÂEV, ALEKSANDR. Izobreteniâ professora Vagnera: nauč.-fantast. rasskazy i povest'. – Moskva: Sov. Rossiâ, 1989. – 251 p.

BELÂEV, ALEKSANDR. Ostrov pogibših korablej: povesti. – Minsk: Ūnactva, 1985. – 494 p.

BELÂEV, ALEKSANDR. Poslednij čelovek iz Atlantidy: romany, povesti. – Leningrad: Lenizdat, 1986. – 524 p.

BELÂEV, ALEKSANDR. Prodavec vozduha: roman; Čelovek, kotoryj ne spit; Gost' iz knižnogo škafa; Amba: rasskazy. – Alma-Ata: Nauka, 1989. – 237 p.

BELÂEV, ALEKSANDR. Pryžok v ničo: nauč.-fantast. roman. – Perm': Kn. izd-vo, 1989. – 460 p.

BELÂEV, ALEKSANDR. Večnyj hleb; Vlastelin mira: romany. – Perm': Kn. izd-vo, 1990. – 446 p.

BELÂEV, ALEKSANDR. Vlastelin mira: nauč.-fantast. romany. – Chișinău: Știința, 1981. – 544 p.

BELÂEV, ALEKSANDR. Zvezda KĖC. – Perm': Kn. izd-vo, 1987. – 445 p.

LÂPUNOV, BORIS. Aleksandr Belâev: kritiko-biogr. očerk. – Moskva: Sov. pisatel', 1967. – 160 p.

ȘTEFAN, NICOLAE. Tabel cronologic: [A. R. Beleaev] // Beleaev, Aleksandr. Capul profesorului Dowell; Omul-amfibie. – Chișinău, 1997. – P. 3-6.

ALEKSEEV, V. Ničo ne predvešalo slavy: [A. Belâev] / V. Alekseev, A. Korneev // Sov. kul'tura. – 1984. – 17 mart. – P. 6.

Belâev, Aleksandr Romanovič // Bol'shaâ sovetskaâ ênciklopedia. t. 3. – Moskva, 1970. – P. 549.

Belâev, Aleksandr Romanovič / sost.: I.I. Il'ina, G. V. Krivošeina // Bibliografiâ. – 1999. – Nr. 4. – P. 23

BELÂEVA, S. Vospominaniâ ob otce: [k biogr. pisatelâ A. Belâeva] // Avrora. – 1982. – Nr. 9. – P. 137-145.

GOPMAN, V. Bessmertie mečty: [k 100-letiu so dnâ roždeniâ pisatelâ A. Belâeva] // Det. lit. – 1984. – Nr. 10. – P. 35-38.

GREČKO, G. Poèziâ nauki: [k 100-letiu so dnâ roždeniâ pisatelâ-fantasta A. Belâeva] // Lit. gaz. – 1984. – 21 mart. – P. 4.

KARPOV, V. Belâev Aleksandr Romanovič // Russkie pisateli 20 veka: biogr. slovar'. – Moskva, 2000. – P. 85-86.

KAZANCEV, A. Volšebnik iz moej ūnosti: k 100-letiu so dnâ roždeniâ A. R. Belâeva // Učit. gaz. – 1984. – 20 mart.

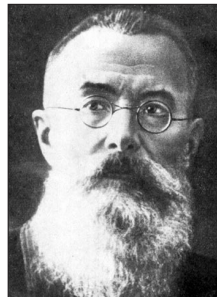
PAVLOV, A. Nebesnyj ogon': k 100-letiu so dnâ roždeniâ A. Belâeva // Sem'a i šk. – 1984. – Nr. 3. – P. 54-55.

POLTEV, K. Murmanskaâ êpopeâ Aleksandra Belâeva: neizvestnye stranicy biografii pisatelâ-fantasta // Sever. – 1975. – Nr. 3. – P. 122-125.

U istokov sovetskoj fantastiki: k 100-letiu so dnâ rozdeniâ A. R. Belâeva // Lit. v škole. – 1984. – Nr. 2. – P. 66-67.

V'ŪGIN, V. Ū. Belâev Aleksandr Romanovič // Russkie pisateli: XX vek: biobibliogr. slovar'. č. 1: A-L. – Moskva, 1998. – P. 161-162.

V. G.

**NIKOLAI
RIMSKI -
KORSAKOV**
1844 – 1908

Compozitor, dirijor, pedagog și critic muzical rus, reprezentant al *Grupului celor cinci*. S-a născut la 6 mart. 1844, în orașul Tihvin. A decedat la 8 iun. 1908, la Liubensk. La vârsta de doi ani distingea cu ușurință toate melodiile pe care le cânta mama sa. Manifestând de timpuriu deosebite aptitudini pentru muzică, ia lecții particulare de pian (1850). Paralel cu frecventarea cursurilor pleacă la Petersburg (1856), unde este înscris la *Școala navală*. Studiază pianul cu Uhlich, violoncelist la Teatrul Aleksandrinski și cu pianistul și profesorul F. A. Kanille, care-l va îndruma către compoziție. Compune câteva lucrări modeste, rămase în lumea muzicală ca simple exerciții (1856-1861). Prin intermediul lui Kanille îl cunoaște pe compozitorul M. A. Balakirev (1861), frecventează cercul lui, prilej de a-și însuși un mod just de apreciere a muzicii ruse și străine. Absolvind *Școala navală*, obține titlul de *aspirant de marină* (1863). Timp de doi ani întreprinde o cursă de probă cu lungi popasuri în Anglia, pe coasta Mării Baltice, în cele

două Americi, pe coasta franceză și în Norvegia (1865-1867), ceea ce l-a împiedicat să se dedice cu totul compoziției.

Revenit în Rusia, începe a frecventa din nou cercul lui Balakirev. Aici îl cunoaște pe compozitorul A. P. Borodin, de care-l va lega o strânsă prietenie și o colaborare fructuoasă.

Este numit profesor de instrumentație și compoziție la Conservatorul din Petersburg (1871-1905), care îi poartă în prezent numele și unde i-a avut discipoli pe A. Glazunov, N. Lîsenko, A. Liadov, N. Miaskovski, I. Stravinski ș.a. Leagă cu Musorgski o strânsă prietenie (1872), care se reflectă și în lucrările lor componistice. Deține funcția de inspector al muzicilor militare ale Ministerului Marinei (1873-1884). Este numit director și dirijor al concertelor școlii muzicale gratuite (1874-1881), funcție deținută înainte de Balakirev. Studiază intens armonia și contrapunctul însușindu-și o tehnică specială utilizată în propriile compoziții. Ocupă postul de ajutor de administrator al Capelei de cântăreți a Curtii (1884-1893).

Vasta sa creație cuprinde mai toate genurile: opere, lucrări simfonice, suite, piese pentru ansambluri de cameră, coruri, cântece pentru voce și pian, prelucrări și armonizări de cântece populare ruse. A imprimat creației sale un puternic conținut realist.

Compune prima *Simfonie în mi bemol minor* (1965) și prima romanță pe versuri de Heine, *Apropie-ți obrazul de obrazul meu* (1866). La insistența lui Balakirev compune trio-ul pentru scherzo la *Simfonia în mi bemol major*, o uvertură pe teme rusești și *Fantezia sârbă*, pe care le prezintă în concertele publice. Compune tabloul muzical *Sadko* și câteva romanțe: *Romanța orientală*, *Cântec de leagăn*, *Din lacrimile mele* (1866-1867).

Crează, într-o manieră nouă de orchestrație suita simfonică *Antar* (1868). Scrie cronici muzicale la operele: *William Ratcliff* de Cezar Cui și *Cei din Nijni Novgorod* de E. Napravnîk (1868-1870). Din 1870 lucrează la partitura operii *Pskoviteanka*.

Debut dirijoral la Casa Nobilimii cu *Simfonia a 3-a în do major* (1874), după care prezintă *Cvartetul de coarde în fa major* în cadrul reuniunii Societății Muzicale Ruse. Compune corurile mixte a capella: *Cântec vechi*, *Luna plutește*, câteva *Fugi* și un *Cvintet în si bemol major pentru pian și instrumente de suflat*. Orchestrează operele lui M. I. Glinka *Ruslan și Ludmila* și *Ivan Susanin* (1875). Scrie *Sextet de coarde în la major* (1876). Compune opera *O noapte de mai* (1877), după nuvela lui N. Gogol. Publică culegerea *100 de cântece populare rusești*. Compune, împreună cu A. Borodin și A. Liadov, câteva piese muzicale pentru pian, înmănunchiate în culegerea *Pa-*

rafraze (1879). Compune opera *Fata de zăpadă* (1881), după drama lui A. Ostrovski.

Scrie lucrarea simfonică *Capriciul spaniol* (1884). Împreună cu Glazunov orchestrează și aduce completări la opera *Cneazul Igor* (1885). Compune poemul simfonic *Seherazada* (1888), operele *Noaptea de Ajun* (1893), *Mireasa țarului* (1898), *Povestea țarului Saltan* (1900), *Kașcei nemuritorul* (1902), *Nausicaa* (1903) ș. a. Publică *Manual de orchestrație* (1905).

În 1906 termină *Cronica vieții mele muzicale*, începută în 1876. Compune opera-basm *Cocoșul de aur* după A. Pușkin (1907). Turnee artistice în țară și peste hotare.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

ÎNREGISTRĂRI AUDIO:

Polonezy russkikh kompozitorov / dirijer Evgenij Svetlanov. – Moskva: Melodiâ, 1983. – 1 disc: 33 rot. / min., stereo. – 30 cm. – [Din conț.: Rimskij-Korsakov, Nikolaj. Polonez iz opery "Noč pered Roždestvom"; "Pan Voevoda"].

RIMSKIJ-KORSAKOV, NIKOLAJ. Antar: simfoničeskâ sùita; Ispanskoe kapričcio / Simfoničeskij orkestr Vsesoúznogo radio; Bolšoj simfoničeskij orkestr Vsesoúznogo radio, dirijer Konstantin Ivanov. – Moskva: Melodiâ, [S. a.]. – 1 disc: 33 rot. / min., stereo. – 30 cm.

RIMSKIJ-KORSAKOV, NIKOLAJ. Carskâ nevasta: opera v 4-h dejstviah / hor i orkestr Gos. teatra opery i baleta USSR im. T. Ševčenko, dirijer V. Piradov. – [S. l.: s. n., s. a.]. – 1 disc: 33 rot. / min. – 30 cm.

RIMSKIJ-KORSAKOV, NIKOLAJ. Majskaâ noč: opera / hor i orkestr Bolšogo teatra SSSR, dirijer Vasilij Neboľsin. – [S. l.: s. n., s. a.]. – 1 disc: 33 rot. / min. – 30 cm.

RIMSKIJ-KORSAKOV, NIKOLAJ. Pskovitânka: opera v 3-h dejstviah / hor i orkestr Bolšogo teatra SSSR, dirijer S. Saharov. – Moskva: Melodiâ, [S. a.]. – 1 disc: 33 rot. / min. – 30 cm.

RIMSKIJ-KORSAKOV, NIKOLAJ. Sadko: opera / hor i orkestr Bolšogo teatra SSSR, dirijer Vasilij Neboľsin. – Moskva: Melodiâ, 1985. – 1 disc: 33 rot. / min., mono. – 30 cm.

RIMSKIJ-KORSAKOV, NIKOLAJ. Skazka o care Saltane: opera v 4-h dejstviah / hor i orkestr Bolšogo teatra SSSR, dirijer Vasilij Nevoľsin. – Moskva: [S. n., s. a.]. – 1 disc: 33 rot. / min. – 30 cm.

RIMSKIJ-KORSAKOV, NIKOLAJ. Sneguročka: opera v 4-h dejstviah / hor i orkestr Bolšogo teatra SSSR, dirijer Aleksandr Lazarev. – Moskva: Melodiâ, 1989. – 1 disc: 33 rot. / min., stereo. – 30 cm.

RIMSKIJ-KORSAKOV, NIKOLAJ. Zolotoj petušok: opera v 3-h dejstviah / hor i operno-simfoničeskij orkestr Vsesoúznogo radio, dirijery: A. Kovalev, E. Akulov. – Moskva: [S. n., s. a.]. – 1 disc: 33 rot. / min. – 30 cm.

ŠALĀPIN, FEDOR. Romansy na slova A. S. Puškina i fragmenty iz oper na Puškinskie teksty. – Moskva: Melodiâ, [S. a.]. – 1 disc: 33 rot. / min., mono. – 30 cm. – [Din conț.: Rimskij-Korsakov, Nikolaj. Na holmah Gruzii; Tri monologa Saľeri; Prorok].

RIMSKI-KORSAKOV, NIKOLAI. Cronica vieții mele muzicale. – București: Ed. Muzicală, 1961. – 437 p.

RIMSKIJ-KORSAKOV, NIKOLAJ. Osnovy orkestrrovki s partiturnymi obrazcami iz sobstvennyh sočinenij. – Moskva; Leningrad: Gos. muz. izd-vo, 1946. – 344 p.

*ORJEHOVSKAIA, F. Rimski-Korsakov, Nikolai // Orjevovskaia, F. Cinci portrete. – Chișinău, 1973. – P. 33-49.

Rimski-Korsakov, Nikolai // Aniversări culturale: 1983. vol. 1. – București, 1982. – P. 537-559.

Rimski-Korsakov, Nikolai // Dicționar enciclopedic român: în 4 vol. vol. 4. – București, 1966. – P. 151.

SAVA, IOSIF. Rimski-Korsakov, Nikolai // Sava, Iosif. Istoria muzicii universale în date / Iosif Sava, Petru Rusu. – București, 1983. – P. 220.

SAVA, IOSIF. Rimski-Korsakov, Nikolai // Sava, Iosif. Muzică și muzicieni / Iosif Sava, Luminița Vartolomei. – [S. l., s. a.]. – P. 159-160.

SAVA, IOSIF. Rimski-Korsakov, Nikolai // Sava, Iosif. Prietenii muzicii. – București, 1986. – P. 170-178.

SÂRBU, CRISTINA MARIA. Rimski-Korsakov, Nikolai // Sârbu, Cristina Maria. 4 secole de teatru muzical / Cristina Maria Sârbu, Ana Buga. – București, 1999. – P. 355-362.

SCHÖNBERG, HAROLD C. Rimski-Korsakov, Nikolai // Schönberg, Harold C. Viețile marilor compozitori. – București, 1997. – P. 346-348.

*SEBOV, N. Rimski-Korsakov, Nikolai // Enciclopedia sovietică moldovenească. vol. 5. – Chișinău, 1975. – P. 511.

BUNEVIC, EVGENIJ. Rimskij-Korsakov, Nikolaj v risunkah sovremennikov // Sov. muzyka. – 1978. – Nr. 6. – P. 96-100.

FEODOROVA, T. N. A. Rimskij-Korsakov i astronomiâ // Nauka i žizn'. – 1976. – Nr. 10. – P. 146-147.

KADINSKIJ, A. Rimskij-Korsakov // Kadinskij, A. Muzyka XX veka: očerki. č. 1, kn. 2. – Moskva, 1977. – P. 5-44.

KUNIN, I. N. A. Rimskij-Korsakov v pis'mah // Sov. muzyka. – 1972. – Nr. 1. – P. 139-142.

MOROZOV, D. Teatr Rimskogo-Korsakova // Muz. žizn'. – 1991. – Nr. 11-12. – P. 8-10.

RAHMANOVA, MARINA. Duhovnaâ muzyka: [Rimskogo-Korsakova] // Muz. akademiâ. – 1994. – Nr. 2. – P. 51-63.

RAHMANOVA, MARINA. Vstuplenie: [o tvorčestve N. A. Rimskogo-Korsakova] // Muz. akademiâ. – 1994. – Nr. 2. – P. 41-43.

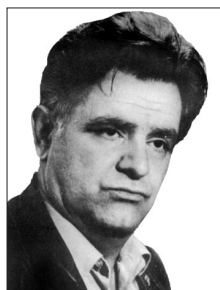
RIMSKAÂ-KORSAKOVA, TAT'ANA. Rodoslovnaâ: [Rimskih-Korsakovyh] // Muz. akademiâ. – 1994. – Nr. 2. – P. 9-22.

Rimskij-Korsakov, Nikolaj // 166 biografij znamenityh kompozitorov. – Sankt-Petersburg, 2000. – P. 169-172.

VASILENKO, SERGEJ. Iz "Vospominanij": [o N. A. Rimskom- Korsakove] // Muz. akademiâ. – 1994. – Nr. 2. – P. 100-102.

ŠAHOV, VADIM. Pervaâ simfoniâ: [o simfoniâh Rimskogo-Korsakova] // Muz. akademiâ. – 1994. – Nr. 2. – P. 44-50.

M. Ș.

**FAZIL
ISKANDER**
1929

Poet și prozator rus. S-a născut la 6 mart. 1929, în or. Suhumi, Abhazia. A studiat la școala normală în orașul natal. A urmat Institutul

de literatură *Maksim Gorki* din Moscova (1951-1954). Activează la ziarul *Brânskiij komsomolec* (1955-1956). Este membru al societăților literare din Breansk și Kursk ale Uniunii Scriitorilor. Activează la Editura de Stat din Abhazia (1956). Primele poezii le publică în 1956, în revista *Literaturnâ Abhaziâ*.

Debut editorial cu placheta de versuri *Cărări de munte* (1957), urmată de *Dărnicia pământului* (1959), *Ploaia verde* (1960), *Copiii Mării Negre* (1961), *Tinerețea mării* (1964), *Razele pământului* (1966). Din 1962 se impune și ca prozator prin lucrările *Trinadcatyj podvig Gerakla* (Cea de-a treisprezecea faptă eroică a lui Heracle), *Zapretnyj plod* (Fructul oprit), *Zodia Kozloturului* (1966).

A scris scenariul la filmul *Timpul unor descoperiri norocoase* (1970). Colaborează activ la publicațiile *Ūnost', Novyi mir, Sel'skaâ molodež', Smena, Naș sovremennik, Oktâbr', Sibirskie ogni* ș. a.

Participă la conferințe și simpozioane internaționale ale scriitorilor.

A mai publicat: *Pod sen'û greckogo oreha* (La umbra unui nuc, 1979), *Zașita Čika* (Apărarea lui Cik, 1983), *Bolșoj den' bolșogo doma* (O zi mare pentru o casă mare, 1986), *Kroliki i udavy* (Iepuri și șerpi, 1988), romanul *Sandro iz Čegema* (Sandro din Ceghem, 1989), povestirea *Sumračnoj ūnosti svet* (Lumina sumbră a tinereții, 1990), romanul *Čelovek i ego okrestnosti* (Omul și periferiile sale, 1992), *Sofička* (1995) ș. a.

Membru al Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S. (1957). A fost distins cu Premiul A. Pușkin (1992), premiile *Boldinskaâ osen' și Triumf* (1998).

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

ISKANDER, FAZIL. Zodia Kozloturului. – București: Ed. pentru Lit. Universală, 1968. – 180 p.

ISKANDER, FAZIL. Izbrannoe: rasskazy, povest'. – Moskva: Sov. pisatel' 1988. – 574 p.

ISKANDER, FAZIL. Bolșoj den' bolșogo doma: rasskazy. – Suhumi: Alașara, 1986. – 320 p.

ISKANDER, FAZIL. Derevo detstva: rasskazy i povest'. – Moskva: Sov. pisatel', 1974. – 368 p.: il.

Rec.: Klepikova, E. Pravda smeħa // Neva. – 1971. – Nr. 9. – P. 187-188.

ISKANDER, FAZIL. Deti černomor'â: stihi i poëmy. – Suhumi: [S. n.], 1961. – 146 p.

ISKANDER, FAZIL. Dobrota zemli: kniga stihov. – Suhumi: Abgiz, 1959. – 112 p.

ISKANDER, FAZIL. Kroliki i udavy: proza poslednih let. – Moskva: Kn. palata, 1988. – 285 p.: il.

Rec.: Ivanova, N. Bestiarij Fazilâ Iskandera // Lit. Armeniâ. – 1989. – Nr. 5. – P. 101-111.

ISKANDER, FAZIL. Letnij les: stihi. – Moskva: Sov. pisatel', 1969. – 102 p.: il.

ISKANDER, FAZIL. Molodost' morâ: stihi. – Moskva: Molodaâ gvardiâ, 1964. – 111 p.

ISKANDER, FAZIL. Načalo: rassказы. – Suhumi: Alašara, 1978. – 172 p.: il.

Rec.: Osinskij, V. Smešnoe – ne tol'ko smešno // Lit. Gruzia. – 1979. – Nr. 3. – P. 112-116.

ISKANDER, FAZIL. Povesti, rassказы. – Moskva: Sov. Rossiâ, 1989. – 415 p.

ISKANDER, FAZIL. Pod sen'û greckogo oreha: povesti. – Moskva: Sov. pisatel', 1979. – 392 p.: il.

Rec.: Lebedev, A. Smešno skazat'... // Lit. obozrenie. – 1984. – Nr. 10. – P. 53-56.

ISKANDER, FAZIL. Podvig Čika. – Moskva: Pravda, 1987. – 46 p.

ISKANDER, FAZIL. Poèty i cari: sb. – Moskva: Izd-vo Žurn. "Ogonek", 1991. – 62 p. – (B-ka "Ogonek").

ISKANDER, FAZIL. Puť: stihi. – Moskva: Sov. pisatel', 1987. – 269.: il.

ISKANDER, FAZIL. Sandro iz Čegema: roman. – Moskva: Sov. pisatel', 1991,

Kn. 1. – 683 p.

Kn. 2. – 636 p.

Rec.: Solov'ev, V. Fazil' Iskander v okruženii svoih geroev // Lit. učeba. – 1990. – Nr. 5. – P. 109-114.

ISKANDER, FAZIL. Stoânka čeloveka: povest'. – Moskva: Mol. gvardiâ, 1990. – 285 p.: il.

Rec.: Gevokân, T. Dve zakladki // Lit. Armeniâ. – 1990. – Nr. 5. – P. 105-112.

ISKANDER, FAZIL. Zašita Čika: rassказы i povesti. – Moskva: Sov. pisatel', 1983. – 448 p.: il.

Rec.: Lebedev, A. Smešno skazat'... // Lit. obozrenie. – 1984. – Nr. 10. – P. 53-56.

ISKANDER, FAZIL. Da zdravstvuet polosa blagorodstva // Lit. gaz. – 1993. – 28 apr. – P. 3.

ISKANDER, FAZIL. Iskrennost' pokaâniâ poroždaet ènergiû vdohnoveniâ // Lit. gaz. – 1996. – 7 febr. – P. 3.

ISKANDER, FAZIL. Kaplâ žizni v čaše večnosti // Nezavisimââ gaz. – 1993. – 7 oct. – P. 7.

ISKANDER, FAZIL. "Pisatel' kak sud'â – dolžen byt' vne politiki": [interv'û vel D. Makrozov] // Argumenty i fakty. – 1993. – Nr. 11. – P. 1, 6.

ATAROV, N. Kornî talanta: [o proze Fazilâ Iskandera] // Novyj mir. – 1969. – Nr. 1. – P. 204-209.

IVANOVA, N. Iskander, Fazil' // Russkie pisateli 20 veka: biogr. slov. – Moskva, 2000. – P. 314-317.

IVANOVA, N. Smeh protiv straha: [o tvorčestve Fazilâ Iskandera] // Znamâ. – 1988. – Nr. 3. – P. 220-228.

Iskander, Fazil' // Bolšaâ sovetskaâ ènciklopediâ. t. 10. – Moskva, 1972. – P. 456.

LEBEDEV, A. I smeh, i slezy, i lûbov': [o tvorčestve Fazilâ Iskandera] // Lit. v škole. – 1992. – Nr. 1. – P. 34-43.

RASSADIN, STANISLAV. Igra i tajna v knigah Fazilâ Iskandera] // Lit. gaz. – 1990. – 1 aug. – P. 5.

RASSADIN, STANISLAV. Pohvala zdravomu smyslu, ili pâtnadcat' let spustâ: [o proze Fazilâ Iskandera] // Ūnost'. – 1978. – Nr. 2. – P. 82-86.

RASSADIN, STANISLAV. Poslednij čegemec: [o tvorčestve Fazilâ Iskandera] // Rassadin, Stanislav. Posle potopa. – Moskva, 1990. – P. 26-47.

RASSADIN, STANISLAV. Poterânyj Čegem: [Fazil' Iskander kak zerkalo literaturnyh situacij] // Lit. gaz. – 1994. – 2 febr. – P. 4.

SARNOV, B. "Čem glubže začerpnuť...": [zametki o proze Fazilâ Iskandera] // Vopr. lit. – 1978. – Nr. 7. – P. 126-151.

SIVOKON, S. Pritâžen'e Čegema: [k 60 – letiû Fazilâ Iskandera] // Sem'â i šk. – 1989. – Nr. 3. – P. 46-47.

M. Ș.

LICEUL TEORETIC ROMÂN-FRANCEZ "GH. ASACHI" DIN CHIȘINAU 1864

Liceul "Gh. Asachi" este o instituție unică, în felul său, în istoria pedagogiei moderne și contemporane a Moldovei.

Experiența istorică, demersul educațional, rezultatele discipolilor ne demonstrează că această instituție de învățământ rămâne un promotor a tot ce e nou în procesul educațional.

La mijlocul secolului trecut, doamna Jeanette Dubois, deschide în propria casă, pentru fiicele nobililor localnici, o școală particulară unde studiile se făceau în limba franceză.

La 8 mart. 1864 școala este înregistrată la Inspectoratul Școlar al Novorossiei cu 8 eleve în clasa I și 3 eleve în clasa a II-a, în frunte cu Liuba Beliugova, directoare a primei școli laice de fete din Basarabia. Prin ordinul semnat de țar, a fost numită directoare o rusoaică, deoarece un străin nu putea fi numit în funcție educațională de stat.

Până în 1871 școala a existat grație finanțării de către directoare și profesorii din școală, precum și de către unele personalități ca: arhitectul Bernardazzi, medicul Pirogov ș. a., care au contribuit la ridicarea blocului din strada Moscova (azi – str. București nr. 64) și a Capelei (azi biserica Sf. Teodora de la Sihla). Din 1871 gimnaziul de fete este finanțat de la Duma orașenească.

După Marea Unire din 1918, din ordinul Regelui Ferdinand, în baza gimnaziului de fete este creat Liceul "Regina Maria". În perioada 1940-1944 unitatea este evacuată la Craiova, iar la 4 oct. 1944, este redeschisă ușa instituției ca școală medie Nr. 1.

În 1954 școala a fost supranumită "Gr. Kotovski" – cu o umbră din subconștientul ei ereditar: studierea aprofundată a limbii franceze.

La 1990, prin Ordinul 448 al Guvernului din 26 dec., în baza școlii Nr. 1 se deschide Liceul Teoretic Român – Francez "Gh. Asachi".

O fericită coincidență: Gh. Asachi a fost și un mare deschizător de drumuri. Deschizători de drumuri sunt și profesorii care au lucrat și mai lucrează în această școală – atât cei pe care

ii ține minte istoria (Liuba Beliugova, Elena Botezatu, Ana Negrescu, Larisa Cupcea, M. Luca, M. Zgardan, E. Onu, A. Ciobanu), cât și mulți dintre rămași în memoria a peste 6 mii de absolvenți. Iar printre absolvenți sunt circa 200 de doctori habilitați, 400 de doctori în știință, oameni de vază în domeniul științei, culturii, politicii (întemeietorii școlii de matematică din Republica Moldova – frații Sibirschi, actorul V. Cupcea, scriitoarea A. Roșca, cântăreața Doina Teodorovici (Marin), bărbați de stat: Iurie Roșca, D. Braghiș, N. Andronic și mulți alții).

În ultimii 22 de ani procentul de admitere la facultate al absolvenților liceului este de 99%, ceea ce permite să ne atribuim cu mândrie afirmația lui Ion Hadârcă: “Dacă intelectualitatea este coloana vertebrală a națiunii, atunci școala Nr. 1, Liceul “Gh. Asachi” este coloana vertebrală a acestei intelectualități”.

Anul de studii 1998-1999 a fost consacrat aniversării a 135-a de la întemeiere prin conferințe teoretico-științifice, evaluări la emisiunile TeleRadio, alte manifestări de amploare. Începând cu acest an de studii, corpul didactic implementează Modelul Tehnologic de Dezvoltare a instituției școlare:

*Etapa de organizare - a. șc. 1998-1999

*Etapa de implementare - a. șc. 1999-2000

*Etapa I de instituționalizare - a. șc. 2000-2001

*Etapa II de instituționalizare - a. șc. 2001-2002

*Aprobarea statutului de școală inovativă - a. șc. 2002-2003.

Programul de dezvoltare a unității școlare îi atribuie Liceului “Gh. Asachi” un statut de școală inovativă. Aici se asigură educația în spiritul valorilor culturii democratice europene. Tehnologia demersului educațional integrează organic tipurile de educație și factorii acesteia, fiind orientată spre caracteristicile societății de mâine. Din cele menționate reiese ideea formării în școală a unei personalități calitativ noi.

Este clar că asemenea personalități poate forma numai o școală înarmată cu înalte idei progresiste, în care activează pedagogi pregătiți pentru realizarea acestor idei, capabili să elaboreze și să realizeze un complex științific-didactic modern. Printre valorile moderne cu care este asigurat tânărul cetățean, trebuie să evidențiem în mod deosebit cunoștințele traice și capacitatea elevilor de a achiziționa în mod independent importante cunoștințe pentru viața.

BIBLIOGRAFIE:

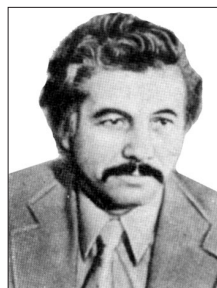
VOLOSATÎI, BORIS. Demers managerial în perspectiva dezvoltării Liceului Teoretic Român-Francez “Gh. Asachi”: st. – Chișinău: DesiCom Plus, 2002. – 156 p.

CÂRLIG, ELENA. “Gh. Asachi” este cel mai vechi liceu din republică // Flux: cotid. naț. – 2000. – 23 febr. – P. 4.

[Rolul școlii în contextul scurgerii ireversibile a timpului: Liceul Teoretic Român-Francez “Gh. Asachi”] // Lit și arta. – 2000. – 6 ian. – P. 7.

VOLOSATÎI, BORIS. Prima școală laică din Chișinău: interviu / consemnare: Ion Stici // Moldova și Lumea. – 1999. – Nr. 3-4. – P. 8.

Boris VOLOSATÎI,
director al Liceului Teoretic
Român-Francez “Gh. Asachi”

**MIHAI
VOLONTIR**
1934

Actor de teatru și film. S-a născut la 9 mart. 1934, în com. Olișcani, jud. Orhei.

Vezi articolul din *Calendarul bibliotecarului* '94. – Chișinău, 1994. – P. 39-40.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

VOLONTIR, MIHAI. Măi viață, măi... / voce: Mihai Volontir, Angela Ciumac, Stela Volontir. – Chișinău: “DIANOMA” SRL, 1998. – 1 casetă audio (aprox. 60 min.), stereo.

VOLONTIR, MIHAI. E o mândrie să porți numele eroului pe care l-ai creat: [interviu] / consemnare: Nicolae Roibu // Timpul. – 2002. – 8 febr. – P. 15; Roibu, Nicolae. Spovedanii de Vineri. – Chișinău, 2001. – P. 196-203.

VOLONTIR, MIHAI. Nu trageți în “Budulai”!: [artistul M. Volontir se adresează către M. Snegur – Președintele Republicii Moldova, P. Lucinschi – Președintele Parlamentului, A. Sangheli – Prim-ministru, candidați la funcția supremă în stat] // Săptămîna. – 1996. – 8 noiemb. – P. 13.

VOLONTIR, MIHAI. Žizn': v glavnoj roli Mihai Volontir: [beseda] / zapisal: Viktor Čudin // Nezavisimaa Moldova. – 1998. – 19 iun. – P. 5.

FULGA, SILVIA. “Când opera vorbește...”: [Mihai Volontir, actor și om] // Moldova suverană. – 2002. – 26 mart. – P. 5.

RĂCILĂ, ANATOL. Volontir [Mihai] e obligat să joace teatru pentru că un actor trebuie să-și trăiască viața pe scenă...: [interviu cu dir. Teatrului Național “Vasile Alecsandri” din Bălți] / consemnare: Aliona Avram // Dialog. – 2002. – 15 mart. – P. 6.

Spectacolul [“Ovidiu” de Vasile Alecsandri] în beneficiul maestrului Mihai Volontir // Moldova suverană. – 2002. – 26 mart. – P. 5.

V. R.

**PETRU PAVEL
AARON**
1709 – 1764

Episcop-cărturar român. S-a născut la Bistrița, jud. Maramureș, în 1709. S-a stins din viață la 9 mart. 1764, la Baia Mare, înmormântat în cripta din biserica curții episcopoești din Blaj. De obârșie din neamul Aroneștilor, din care s-au ridicat domnitori ai Moldovei.

Fiu de preot, învață un timp acasă cu un profesor francez, apoi este dat la școala din Tyrnavia. Trimis, apoi, la Roma, studiază filozofia și teologia la colegiul *De Propaganda Fide*.

Întors în țară (1743), se călugărește sub numele de Pavel și e numit vicar episcopesc (1744) de către episcopul Inocențiu Micu Klein, cu care se află în relații bune, până în 1747. De la 1747 este vicar apostolic de Făgăraș, în locul episcopului Inocențiu Klein, cu care apoi va intra în conflict. La 10 mai 1751 Klein abdică, iar la 4 noiemb. 1751 Sinodul îl alege pe Aaron ca episcop, Curtea confirmându-l în această demnitate la 28 febr. 1752. La 9 apr. 1753 îl întărește Papa și este consacrat la 21 aug. 1753 în Pociu. De acum înainte se devotază țelului său – redeșteptarea și luminarea neamului prin știință și cultură. În timpul păstoriei sale sunt deschise școlile din Blaj (1754): școala de obște, școala secundară, seminarul pentru pregătirea viitorilor preoți. Tot la Blaj el înființează o bibliotecă și o tipografie. Din inițiativa și, de multe ori, pe cheltuiala sa, sunt restaurate sau zidite biserici și mănăstiri (cum este cea din Alba Iulia), unde urmau să funcționeze școli sau seminarii.

Având har de predicator, adeseori făcea apostolatul prin sate.

În urma cercetărilor de prin arhive, folosind și vastele cunoștințe căpătate în străinătate, Petru Aaron a întocmit o istorie a neamului românesc, care însă nu s-a păstrat. Într-o scrisoare, adresată Papei de la Roma (sept. 1757), el susține originea romană a poporului român și latinitatea limbii, aceste argumente fiind acreditate în sprijinul cauzei emancipării sociale și naționale. O altă idee pentru care a luptat cărturarul a fost rostul patriotic al studiilor și cercetărilor istorice și lingvistice.

În 1760 a început să traducă în românește *Biblia*. A tipărit la Blaj, singur sau în colaborare: *Epistola consolatoria ex divinitus inspiratis scripturis-ad tempus tribulationum pro sui gresis uti-*

litate collecta (1761); *Floarea adevărului* (1750), după care s-a editat la Viena și o ediție în latinește (*Flosculus veritatis*); *Bucoavnă* (1759); *Pastoricească datorie dumnezeieștii turme vestită* (1759); *Păstoriceasca pasiune sau Dogmatica învățatură* (1760); *Adevărată mângâiere în vremi de lipsă* (1761), carte de erudiție canonică și patristică; *Începerea, așezământul și iscăliturile sfântului și a toată lumea Săbor de la Florenția* (1762), alcătuită după izvoare grecești și latinești, precum și altele, în românește sau latinește. În general, scrierile tipărite la Blaj sunt traduceri, unele făcute în conlucrare cu alți călugări ca: Gr. Maior, Gherontie Cotore, At. Rednic ș. a.

A scris și manuale pentru necesități didactice și religioase. Cele religioase au stârnit nemulțumiri pentru spiritul lor prea accentuat catolic.

Petru Aaron, ca șef al Bisericii Unite, a avut de înfruntat nu numai intrigi, dar și numeroase tulburări sau chiar revolte: în conflictul dintre episcopul Inocențiu Micu Klein și Curtea din Viena, cu privire la drepturile românilor din Transilvania a susținut interesele Curții. S-a împotrivit mișcării de întoarcere la ortodoxie a românilor uniți, condusă de călugării Visarion și Sofronie. I se pun pe seamă chiar și scrierea și tipărirea de cărți *minciunoase*, răspândind *neghini și eresuri*.

Datorită abnegației și inițiativelor lui Petru Pavel Aaron, mare animator al vieții culturale, Blajul a devenit, pentru mult timp, centrul vieții culturale și religioase a românilor din Ardeal, supranumit, nu întâmplător, de M. Eminescu, "mica Romă".

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

**BUCUȚA, EMANOIL. Cingătoarea de cazne a lui Petru Pavel Aaron. – [S. l.], 1923. – 121 p.

**BUNEA, AUGUSTIN. Episcopii Petru Pavel Aaron și Dionisiu Novacovici sau Istoria românilor Transilvăneni de la 1751 până la 1764. – Blaj, 1902.

Aaron, Petru Pavel // Dicționar enciclopedic român. – București, 1962. – P. 1.

**STRAJAN, M. Începutul renașterii naționale prin școli sau despre episcopul Pavel Aaron. – Craiova, 1891.

FAIFER, FLORIN. Aaron, Petru Pavel // Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900. – București, 1979. – P. 1.

**IORGA, NICOLAE. Aaron, Petru Pavel // Iorga, Nicolae. Istoria literaturii române în sec. al XVIII-lea. vol. 2: 1668-1821 / ed. îngrijită de B. Theodorescu. – București, 1969.

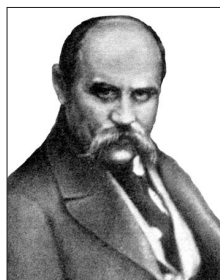
**IORGA, NICOLAE. Episcopul Petru Pavel Aaron // Iorga, Nicolae. Sate și preoți din România. – București, 1902.

PREDESCU, LUCIAN. Petru Pavel Aaron // Predescu, Lucian. Enciclopedia "Cugetarea". vol. 2. – București, 1940. – P. 657.

STRAJE, MIHAIL. Aaron, Petru Pavel // Straje, Mihail. Dicționar de pseudonime, alonime, anagrame, asteronime, criptonime ale scriitorilor și publiciștilor români. – București, 1973. – P. 3.

**TATAI, CORNEL. Un document revelator asupra activității culturale desfășurate de Petru Pavel Aaron / Cornel Tatai, O. Rotaru // Apulum (Alba-Iulia). – 1974. – Vol. XII.

V. G.

**TARAS
ȘEVČENKO**
1814 – 1861

Poet național al ucrainenilor, prozator, pictor, dramaturg, atestat de istoriografia literară și teatrală ca fondator al limbii literare și al realismului critic în literatura și artele plastice din Ucraina.

S-a născut la 9 mart. 1814, în s. Morînți gubernia Kievului, din părinți iobagi. Se stinge din viață la 10 mart. 1861, la Petersburg. Reînhumat în Ucraina, lângă Kanev, pe malul Niprului.

Capătă cunoștințe de carte cu dascăli din s. Kirilivka (1822-1826), învățând câte ceva din tainele picturii la mai mulți zugravi de biserici și de icioane (1826-1828).

În 1830 ia lecții de pictură cu Jan Rustemas, profesor la Universitatea din Vilnius.

Este angajat de stăpân, cu *contract* la maestrul breslei zugravilor din Petersburg V. Șiraev, spre a deprinde meseria pentru care avea o vădită vocație (1832-1838), timp în care a participat și la decorarea Teatrului Mare din acest oraș. Răscumpărat din șerbie, frecventează Academia de Arte Frumoase din Petersburg, clasa Briulov, obținând diploma de pictor (1838-1845). Îi cunoaște personal pe mulți artiști mari ai timpului. În 1847 e numit profesor de pictură și desen la Universitatea din Kiev. Cooptat membru în comisia arheologico-geografică din Kiev (1845), desenează locuri istorice și monumente pentru fondurile ei. La Kiev, a fost membru în societatea ilegală *Frăția Chiril și Metodiu* (1846), care urmărea răspândirea ideii de solidaritate slavă, adică panslavism, considerată subversivă. Arestat, este trimis în exil lângă Marea Aral (1847-1857), după care s-a stabilit la Petersburg.

Din 1836 datează prima dintre poeziile cunoscute – balada *Nebuna*, tipărită abia în 1841, în almanahul *Lastivka* (Rândunica).

În 1840 tipărește primul său volum de poezii, intitulat *Cobzarul*, ce conținea opt texte, urmat de poemul istoric *Haidamacii*, în urma cărora a fost imediat proclamat de critici drept cel mai mare poet ucrainean.

Toate poeziile lui sunt reunite într-un singur volum cu titlul *Cobzarul*, ce pe parcurs a cunoscut mai multe ediții completate.

Opera sa de vârf – poezia *Testamentul* (1845), editată pentru prima dată la Leipzig în 1859, a fost tradusă în peste o sută de limbi, iar circa patruzeci de compozitori au aranjat-o pe muzică. Numai în română există 20 de versiuni (12 au fost lansate în perioada postbelică), prima aparținând lui Z. Arbure (1916), iar primele variante de succes au fost cele ale poezilor Nistor Cabac (1937) și Ion Buzdugan (1938).

Alte lucrări în versuri: poemul satiric *Visul* (1844), considerat de către clasicul ucrainean Ivan Franko *operă de seamă în literatura universală*; *Ereticul*, *Caucazul*, *Katerina*, *Natalia* etc.

În poemul *Ivan Pidkova*, evocă chipul lui Ioan Potcoavă, devenit în 1575 domn al Moldovei, și care l-a inspirat pe M. Sadoveanu la plămuirea romanelor *Neamul Șoimăreștilor* (1912-1913) și *Nicoară Potcoavă* (1952).

Lucrări în proză: povestirile *Ocnașul* (scrisă în rusește, 1845), *Prințesa și Slujnica* (1853), *Muzicantul* (1854), *Nefericitul* (1855) etc. și un *Jurnal*.

Ca dramaturg, scrie prima piesă cu titlul *Logodnica*, prefăcută mai târziu în tragedia *Nichita Gaidai*. În 1844, finisează piesa scrisă în rusește *Nazar Stodolea* (în prima variantă s-a numit *Danilo Revo*), tragedie în trei acte, inclusă activ în repertoriul teatrului ucrainean.

Unele poeme (*Katerina*, *Nevolnicul* ș. a.), au fost ulterior dramatizate și prezentate în luminiile rampei (inclusiv la Chișinău) de către diferite trupe teatrale din Ucraina, iar după drama intitulată *Oarba frumoasă*, a creat poemul cu același nume.

În 1861 a elaborat *Abecedarul ucrainean*, destinat școlilor de duminică și a participat la editarea revistei *Osnova* din Petersburg.

Preocupat de arta plastică, a lăsat peste o mie de lucrări – picturi în ulei și acuarelă, foi grafice, ilustrații de carte etc.

A participat la prezentarea artistică a ediției bogat ilustrate a *Istoriei lui Suvorov* de N. Pavlov (1839). Cu aceste ilustrații, multe semnate cu inițialele autorului, cartea a fost reeditată, până în 1906, de șase ori.

A executat imagini plastice pentru albumul *Ucraina pitorească*, editat din 1844 în fascicule.

În 1860, Consiliul Academiei de Arte din Petersburg îi acordă titlu de academician.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

*ȘEVČENKO, TARAS. Opere alese / sub. red. lui G. Me-niuc. – Chișinău, 1951. – 288 p.

*ȘEVČENKO, TARAS. Scrieri alese. – Chișinău: Cartea Moldovenească, 1964. – 288 p.

*ȘEVČENKO, TARAS. Lucrări alese. – Tiraspol: Ed. de Stat a Moldovei, 1939. – 91 p.

*ȘEVČENKO, TARAS. Versuri alese. – Chișinău: Cartea Moldovenească, 1961. – 288 p.

ȘEVČENKO, TARAS. Cobzar / pref. de M. Sadoveanu. – București: Cartea Rusă, 1952. – 176 p.

*ȘEVČENKO, TARAS. Cobzarul / în rom. de V. Tulbure. – București: Univers, 1990. – 728 p.

ȘEVČENKO, TARAS. Poeme. – București: Minerva, 1976. – 265 p.

*ȘEVČENKO, TARAS. Poezii. – Chișinău: Cartea Moldovenească, 1959. – 91 p.

ȘEVČENKO, TARAS. Mistec'ka spadšina. – Kiiiv, 1961-1964,

T. 1, Kn. 1: 1830-1847. – 1961. – 61 p.

T. 1, Kn. 2: 1830-1847. – 1961. – 107 p.

T. 2: 1847-1850. – 1963. – 95 p.

T. 3: 1851-1857. – 1964. – 109 p.

T. 4: 1857-1861. – 1964. – 173 p.

ȘEVČENKO, TARAS. Vibrani poezii. – Kiiiv: Dnipro, 1977. – 366 p.

ȘEVČENKO, TARAS. Vibrani tvor. – Kiiiv: Dnipro, 1978. – 320 p.

ȘEVČENKO, TARAS. Poezii. – Bălți, 1997. – 111 p. – [în lb. ucr.].

ȘEVČENKO, TARAS. Pro hudožnû tvorčist'. – Kiiiv: Rad. piš'mennik, 1961. – 375 p.

ȘEVČENKO, TARAS. Sobranie sočinenij: v 4-h tomah. – Moskva: Pravda, 1977.

ȘEVČENKO, TARAS. Sobranie sočinenij: v 5-ti tomah. – Moskva: Hudož. lit., 1964.

ȘEVČENKO, TARAS. Izbrannoe. – Moskva: Mosk. rabočij, 1977. – 295 p.

ȘEVČENKO, TARAS. Izbrannye sočineniâ. – Moskva: Hudož. lit., 1987. – 558 p.

ȘEVČENKO, TARAS. Avtobiografiâ; Dnevnik. – Kiiiv: Dnipro, 1988. – 342 p.

ȘEVČENKO, TARAS. Al'bom reprodukcij. – Moskva: Izogiz, 1961. – 17 p.

ȘEVČENKO, TARAS. Kobzar': stih. – Moskva: Kniga, 1989. – 227 p.

ȘEVČENKO, TARAS. Lirika. – Moskva: Hudož. lit., 1984. – 135 p.

ȘEVČENKO, TARAS. V stepi beskrajnoj za Uralom: izbr. proizvedeniâ perioda ssylki: (1847-1857). – Čelâbinsk: Ūz.-Ural. kn. izd-vo, 1980. – 333 p.

ȘEVČENKO, TARAS. Živopis': al'bom reprodukcij. – Kiiiv: Mistectvo, 1964. – 16 p.

Omagiu lui Taras Șevcenko / select., red. și coautor: Dumitru Apetri. – Chișinău, 1999. – 63 p.

T. G. Șevčenko: bibliogr. lit. pro žittâ i tvorčist': 1839-1859: v 2 t. / sklad.: I. Z. Bojko, G. M. Gimelfarb. – Kiiiv, 1963. – [în lb. ucr.],

T. 1: (1839-1916). – 1963. – 422 p.

T. 2: (1917-1959). – 1963. – 603 p.

T. G. Șevčenko: bibliogr. pokažčik: (1917-1963) / ukladač: M. I. Bagrič. – Harkiv, 1964. – 150 p. – [în lb. ucr.].

Taras G. Șevčenko: biogr. / sklad.: G. A. Vâzovskij, K. Ū. Danilko. – vid 2-e. – Kiiiv, 1963. – 376 p. – [în lb. ucr.].

T. G. Șevčenko v vospominaniâh sovremennikov. – Moskva: Goslitizdat, 1962. – 512 p.

T. G. Șevčenko v Nižnem Novgorode. – Gorkij: Kn. izd-vo, 1958. – 223 p.

Șevčenko i mirovaâ literatura: sb. st. – Moskva: Nauka, 1964. – 276 p.

Șevčenko ob iskusstve: sb. – Moskva: Iskusstvo, 1964. – 243 p.

Taras Șevcenko // Scriitori străini: mic dict. – București, 1981. – P. 555-556.

V. M.

**IURI
GAGARIN**
1934 – 1968

Pilot-cosmonaut rus, primul om care a realizat un zbor în cosmos. S-a născut la 9 mart. 1934, în s. Klușino, reg. Smolensk, Rusia. Moare într-o catastrofă aeriană, survenită în timpul unui zbor de antrenament la bordul unui avion reactiv, la 27 mart. 1968, în apropierea s. Novosiolova, reg. Vladimir, Rusia.

A urmat școala la Klușino (1941-1945) și Gjatsk (1945-1949). În 1951 absolvește cu mențiune școala de meserii din Liubertși, reg. Moscova, apoi (1955) școala tehnică industrială și cursurile aeroclubului din Saratov, continuându-și studiile la Școala Militară de Aviație din Orenburg (1955-1957) și la Academia Militară de Ingineri de Aviație "N. Jukovski" (1961-1968).

Își începe serviciul militar într-un regiment de aviație de vânătoare în Flota de Nord (1957-1960).

În 1959 înaintează un raport prin care își propune candidatura pentru includerea în grupa cosmonauților.

La 12 apr. 1961, a realizat primul zbor cosmic din istoria omenirii, efectuând cu nava "Vostok", înconjurul Pământului timp de o oră și 48 min., moment consemnat prin instituirea, în U.R.S.S., la această dată (din 1962) a Zilei cosmonauticii.

În mai 1961 este numit comandant al detașamentului de cosmonauți, iar din 1964 este numit locțiitor al șefului Centrului de pregătire a cosmonauților.

Decorat cu Steaua de Aur de Erou al U.R.S.S. și cu Ordinul Lenin (1961). Deputat în Sovietul Suprem din U.R.S.S. (1962-1968). Președinte al Asociației de prietenie sovieto-cubaneză (1962). Membru de Onoare al Academiei Internaționale de Cosmonautică (1966).

În 1968 Federația Internațională de Aviație a instituit Medalia de Aur *Gagarin*, decernată anual piloților-cosmonauți pentru performanțe în domeniul valorificării cosmosului.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

GAGARIN, ŪRIJ A. Doroga v kosmos: zapiski. – Moskva: Voenizdat, 1983. – 350 p.

GAGARIN, ŪRIJ A. Est' plamâ!: stat'i, reči, pis'ma, interv'û. – Moskva: Molodaâ gvardiâ, 1968. – 128 p.

GAGARIN, ŪRIJ A. Čelovečestvo raskroet tajny kosmosa: beseda / zapisal: A. Romanov // Pravda. – 1962. – 10 apr.; Izvestiâ. – 1962. – 10 apr.

GAGARIN, ŪRIJ A. Doklad Ūriâ Gagarina ot 14 apr. 1961 na zasedanii Gosudarstvennoj komissii posle kosmičeskogo poleta // Aviaciâ i kosmonavtika. – 1991. – Nr. 4. – P. 2-3, 16-17.

GAGARIN, ŪRIJ A. Kosmičeskaâ doroga Rodiny // Pravda. – 1968. – 12 mart.

GAGARIN, ŪRIJ A. Kosmičeskie gorizonty // Novoe vremâ. – 1966. – Nr. 16. – P. 15-17.

GAGARIN, ŪRIJ A. Krutye dorogi kosmosa: beseda / zapisal: Â. Golovanov // Koms. pravda. – 1967. – 17 mai.

GAGARIN, ŪRIJ. Mir za sto minut // Izvestiâ. – 1961. – 30 apr.

GAGARIN, ŪRIJ. Nas ždut bol'shie dela // Sel'skaâ žizn'. – 1962. – 12 apr.

*OBUHOVA, LIDIA. Erou al secolilor: din viața lui Iuri Gagarin. – Chișinău, 1974. – 190 p.

*STEPANOV, VIKTOR A. Iuri Gagarin / trad. de A. Alici și A. Negriș. – Chișinău: Cartea Moldovenească, 1989. – 396 p.

BELOCERKOVSKIJ, S. M. Diplom Gagarina. – Moskva: Molodaâ gvardiâ, 1986. – 175 p.

GORSKOV, V. S. My – deti Zemli. – Leningrad: Lenizdat, 1986. – 144 p.

GUBAREV, VLADIMIR. Utro kosmosa. – Moskva: Molodaâ gvardia, 1984. – 191 p.

KUZNECOV, N. F. Glavnyj i pervyj: povest'. – Moskva, 1988. – 255 p.

MIL' A. A. Znaete kakim on parnem byl... – Moskva: Radio i svâz', 1984. – 128 p.

MITROŠENKO V. A. Zemlâ pod nebom. – Moskva: Sov. Rossia, 1987. – 460 p.

OBUHOVA, LIDIA. Lûbimec veka: Gagarin. – Moskva: Molodaâ gvardiâ, 1972. – 188 p.

On byl pervym: sb. – Moskva: Voenizdat, 1984. – 431 p.
On vseh nas pozval v kosmos: sb. – Moskva: Izvestiâ, 1986. – 412 p.

RUZANOVA, NINA. Ūnost' kosmonavta. – Moskva: Izd-vo DOSAAF, 1986. – 63 p.

STEPANOV, VICTOR A. Ūrij Gagarin. – Moskva: Molodaâ gvardiâ, 1987. – 333 p. – (Žizn' zamečatel'nyh lûdej).

Syn Zemli: sb. – Saratov: Privolž. kn. izd-vo, 1985. – 173 p.

Uroki Ūriâ Gagarina: sb. – Leningrad: Lenizdat, 1984. – 190 p.

Zagadki zvezdnyh ostrovov. kn. 2. – Moskva: Molodaâ gvardiâ, 1983. – 255 p.

ZALŪBSKAÂ, MARIA E. Syn zemli i zvezd. – Kiev: Molod', 1984. – 303 p.

BABIČUK, A. Gibel' Gagarina: pravda i lož' // Pravda. – 1997. – 21 mai. – P. 4.

BELOČERKOVSKIJ, S. Tajna gibeli Gagarina i Seregina // Nauka i žizn'. – 1988. – Nr. 3. – P. 24-28.

DMITRIEV, I. Gagarin i mify // Izvestiâ. – 2001. – 12 apr. – P. 7.

KAMANIN, L. U tihoj versii v plenu // Pravda. – 1998. – 27 mai. – P. 7.

KAMANIN, L. Založniki večnosti // Trud. – 1998. – 28 mart. – P. 6.

KAZAKOV, S. Byl' i vymysly // Lit. Rossiâ. – 1998. – 14 apr. – P. 6.

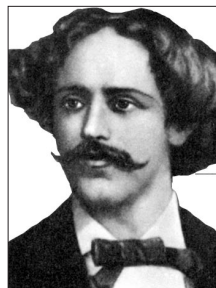
PETROVA, T. Ūrin den': neizvestnye fakty iz žizni pervogo kosmonavta planety // Koms. pravda. – 2001. – 12 apr. – P. 8-9.

POVALĂEV, V. Žizn' – legenda, smert' – zagadka // Sem'a. – 1998. – Nr. 11. – P. 5.

PUTILOVA, T. Gagarin prizemlilsâ v sekretnom raketnom divizione // Koms. pravda. – 2002. – 12 apr. – P. 6-7.

VASIL'EV, A. Ūrij Gagarin // Ogonek. – 1998. – Nr. 12. – P. 9-11.

V.M.

PABLO SARASATE
1844 – 1908

Violonist și compozitor spaniol. S-a născut la 10 mart. 1844, la Pampeluna.

A decedat la 20 sept. 1908, la Biarritz, Franța. Numele deplin Pablo Martin Meliton de Sarasate y Navascues.

Studiază mai întâi la Madrid (vioara) cu Manuel Rodriguez Saez, apoi la Conservatorul din Paris (1856-1861) cu Delphin Alard (vioara). La vârsta de șapte ani concertează în public, iar la nouă ani concertează în prezența reginei Spaniei Isabela, care i-a dăruit o vioară a lui Stradivari.

A compus un mare număr de lucrări de virtuozitate pentru vioară și pian, dansuri spaniole: *Reverie, Zigeunerweisen, Melodii lăutărești, Capriciu basc, Jota aragoneză, Navarra, Introducere și Capriciu-jota, Introducere și Tarantella*, fantezie după *Carmen*, fantezie după *Faust, Habanera, Serenada andaluză*. Numeroase lucrări au fost compuse pentru el, printre acestea fiind *Simfonia spaniolă* de Lalo, *Concertul nr. 2 și Fantezia scoțiană* de Max Bruch, *Piesă de concert, Introducere și Rondo capriccio, Concertul în si minor* de Saint-Saëns.

Este cunoscut ca unul din cei mai de seamă violoniști ai epocii sale, care s-a bucurat de o strălucită carieră internațională. A întreprins numeroase turnee artistice prin Spania, apoi și în lume: Constantinopol, Viena, America, Asia, Rusia și în întreaga Europă. La 7 mart. 1877 ține la Timișoara un recital (la pian Door Antal), arta sa interpretativă fiind apreciată, cu respectiva ocazie de Mihai Eminescu, cel care atrăgea contemporanilor săi atenția de a nu rata prilejul să asculte un asemenea vrăjitor al strunelor. La Chișinău a concertat în 1884, unde a interpretat

Concertul lui F. Mendelssohn-Bartholdy, *Fantezia* sa pe teme din opera *Faust* de Ch. Gounod, piesa *Amintiri de la Moscova* de H. Wieniawski ș.a.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

ÎNREGISTRĂRI AUDIO:

AUER, LEOPOLD. Skriпка / Leopold Auer, Anri Marto, Pablo de Sarasate. – Moskva: Melodiã, 1983. – 1 disc. – [Din conț.: Sarasate, Pablo. J. S. Bach. Preludio iz partitury dlã skripki solo mi major; F. Chopin, P. Sarasate. Noktürn mi-bemol mažor; Pablo Sarasate. Tarantella; Sortçiko; Baskskoe kapriçcio; Cyganskie napevy; Habanera; Sapateado].

DANILOV, ALEKSANDR. Balalajka / Oleg Barsov, fortepiano. – Moskva: Melodiã, 1988. – 1 disc. – [Din conț.: Sarasate, Pablo. Koncertnaã fantaziã na temy opery Georges Bizet *Carmen*].

GUBERMAN, BRONISLAV. Skriпка. – Moskva: Melodiã, 1983. – 1 disc. – [Din conț.: Sarasate, Pablo. Andaluzskij romans; Navarrskaã hota].

KORSAKOV, ANDREJ. Skriпка: skripciãnaã muzyka zarubežnyh kompozitorov / dirižer: Vladimir Fedoseev. – Moskva: Melodiã, 1982. – 1 disc. – [Din conț.: Sarasate, Pablo. Introdukciã i Tarantella; Cyganskie napevy].

Populãrnye orkestrovye pësy: (2 seriã). – Moskva: Melodiã, [S.a.]. – 1 disc. – [Din conț.: Sarasate, Pablo. Navarra: ispanskij tanec / Simfoniçeskij orkestr; David i Igor Ojstrah, skripki].

RUHA, ȘTEFAN. Violin / orchestra simfonicã a Filarmonicii din Oradea, dirižor: Ervin Acel; solist: Ion Ivan-Roncea, harpã. – București: Electrecord, 1984. – 1 disc. – [Din conț.: Sarasate, Pablo. Zigeunerweisen: (melodii lãutãrești) pentru vioarã și orchestrã].

TRET'AKOV, VIKTOR. Skripciãnaã muzyka: F. Schubert, J. Brahms, P. Sarasate. – Moskva: Melodiã, [S.a.]. – 1 disc. – [Din conț.: Sarasate, Pablo. Baskskoe kapriçcio dlã skripki i fortepiano].

NOTE MUZICALE:

SARASATE, PABLO. Capateado: dlã skripki i fortepiano. – Moskva: Muzyka, 1982. – 12 p.

SARASATE, PABLO. Černyj veer; "Ètot veer černyj": dlã mecco-soprano v soprovoždenii fortepiano / rus. tekst G.Gnesina; v notah: Mascagni, Pietro. Lübit... ne Lübit. – Moskva, 1967. – 10 p.

SARASATE, PABLO. Cyganskie napevy: dlã skripki i fortepiano. – Moskva: Muzyka, 1984. – 15 p.

SARASATE, PABLO. Fantaziã na temy iz opery W. Mozart "Volšebnaã flejta": dlã skripki i fortepiano. – Moskva: Muzyka, 1979. – 26 p.

SARASATE, PABLO. Fantaziã na temy iz opery Charles Gounod "Faust": dlã skripki i fortepiano. – Moskva: Muzyka, 1963. – 15 p.

SARASATE, PABLO. Habanera: dlã skripki i fortepiano. – Moskva: Muzyka, 1979. – 11 p.

SARASATE, PABLO. Introdukciã i Tarantella: dlã skripki i fortepiano: soç. 43 / red. skripiç. partii K. Mostrasa. – Leningrad: Muzyka, 1982. – 23 p.

SARASATE, PABLO. Izbrannye ispanskije tancy: Malaguën'a; Habanera; Andaluzskij romans; Capateado: dlã skripki i fortepiano. – Moskva: Muzgiz, 1956. – 43 p.

SARASATE, PABLO. Koncertnaã fantaziã: na temy iz opery "Carmen" Georges Bizet: dlã skripki i fortepiano. – Moskva: Muzgiz, 1955. – 24 p.

SARASATE, PABLO. Navarra: duet dlã 2-h skripok i fortepiano. – Moskva: Muzyka, 1974. – 16 p.

BUZILĂ, SERAFIM. Sarasate, Pablo // Chișinău: encicl. – Chișinău, 1997. – P. 407.

Sarasate, Pablo // Dicționar enciclopedic român: în 4 vol. vol. 4. – București, 1966. – P. 302.

*Sarasate, Pablo // Enciclopedia sovietică moldovenească. vol. 6. – Chișinău, 1976. – P. 77.

SAVA, IOSIF. Sarasate, Pablo // Sava, Iosif. Istoria muzicii universale în date / Iosif Sava, Petru Rusu. – București, 1983. – P. 221, 268, 333.

SAVA, IOSIF. Sarasate, Pablo // Sava, Iosif. Micã enciclopedie muzicalã / Iosif Sava, Luminița Vartolomei. – Craiova, 1997. – P. 273.

SAVA, IOSIF. Sarasate, Pablo // Sava, Iosif. Muzicã și muzicieni / Iosif Sava, Luminița Vartolomei. – [S.l., s.a.]. – P. 165.

DRUSKIN, MIHAIL. Sarasate, Pablo // Druskin, Mihail. Istoriã zarubežnoj muzyki. – Moskva, 1980. – P. 510.

KOTLÁROV, BORIS. Sarasate, Pablo // Kotlár, Boris. Muzykal'naã žizn' dorevolücionnogo Kišineva. – Chișinău, 1967. – P. 27-28.

Sarasate, Pablo // Bolšaã sovetskaã enciklopediã. t. 22. – Moskva, 1975. – P. 589.

Sarasate, Pablo // Muzykal'naã enciklopediã. t. 4. – Moskva, 1978. – P. 853-854.

Sarasate, Pablo // Muzykal'nyj enciklopedičeskij slovar'. – Moskva, 1990. – P. 485.

Sarasate, Pablo // 166 biografij znamenityh kompozitorov: zarubež. kompozitory; rus. kompozitory. – Sankt-Peterburg, 2000. – P. 108.

M. Ș.

VALERIU CUPCEA
1929 – 1989

Regizor și actor de teatru. S-a nãscut la 12 mart. 1929 în s. Copcui, jud. Cahul. Se stinge din viațã la 15 ian. 1989, la Chișinău.

Vezi articolul din *Calendarul bibliotecarului* 1999. – Chișinău, 1999. – P. 60-64.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Cel care urcã pe scenã, urcã în cer...: [Ministerul Culturii a instituit Premiul nominal "Valeriu Cupcea"] // Capitala. – 2001. – 29 dec. – P. 9.

CINCILEI, GHEORGHE. Valeriu Cupcea [1929-1989]: un mare Om – Patriot și un mare Actor – Regizor // Mesagerul. – 1998. – 12 mart. – P. 5.

CIOCOI, GHEORGHE. Pasul: [în memoria actorului și regizorului Valeriu Cupcea (1929-1989)] // Dialog. – 1999. – 12 mart. – P. 7.

CUPCEA – JOSU, ARGENTINA. "I-a apropiat sufltește și educația primitã în familia de intelectuali autentici": [interviu cu criticul literar Argentina Cupcea-Josu despre familia fratelui său, Valeriu Cupcea] // Flux. – 1998. – 6 noiemb. – P. 8.

FULGA, SILVIA. Teatrul ca școalã a fericirii...: [Constanța Tãrțãu, prima deținãtoare a Premiului "Valeriu Cupcea" (2001)] // Moldova suveranã. – 2002. – 12 ian. – P. 4.

GAFTON, MARCELA. Amintindu-ne de un magistrul al scenei...: [Valeriu Cupcea] // Țara. – 1998. – 26 mai. – P. 4.

GAFTON, MARCELA. Valeriu Cupcea [1929-1989] – o viață dedicată teatrului // Țara. – 1999. – 16 mart. – P. 4.

HOLBAN, ION. Valeriu Cupcea al meu: [1929-1989 amintiri] // Lit și arta. – 1999. – 22 apr. – P. 6.

MARINAT, ALEXEI. Cuvintele care devin o realitate palpabilă: Valeriu Cupcea (1929-1989): [in memoriam] // Furnica. – 1999. – Nr. 4 febr. – P. 4.

PĂSLARU, NICOLAE. Lui Valeriu Cupcea – destăinuire: [confesiune] // Moldova suverană – 2000. – 10 iun. – P. 6.

TURCHIN, DINA. Cel care mai e... și nu e: [vernizarea expoz. "Valeriu Cupcea, actorul și regizorul: 70 de ani de la naștere" (1929-1989)] // Capitala. – 1999. – 20 mart. – P. 5.

TĂRȚĂU, CONSTANȚA. "Dacă nu era Valeriu Cupcea nu mă ridicam nici eu..." [prima deținătoare a Premiului nominal "Valeriu Cupcea", instituit de Ministerul Culturii] // Capitala. – 2001. – 29 dec. – P. 9.

Și azi în teatru-i vocea lui: [Valeriu Cupcea la 70 de ani de la naștere (1929-1989)] // Capitala. – 1999. – 20 mart. – P. 5.

MADAN, VEACESLAV. Vozvraşennoe imă...: [interviu cu viceministrul culturii despre instituirea premiului "Valeriu Cupcea"] / zapisala Raisa Kazakova // Delovâ gazeta. – 2001. – 21 dec. – P. 19.

V. R.

**VALENTINA
TUFESCU -
POLEAKOV**
1914

Scenograf. S-a născut la Chișinău, la 12 mart. 1914. A decedat tot aici.

A studiat la Școala de Arte Plastice din Chișinău (1932-1936), la secția de arte grafice și decorație, în atelierul lui A. Baillayre.

Din 1936 și până în 1938 urmează cursurile Academiei de Arte din București. După absolvire, este angajată în calitate de scenograf la Teatrul Național din București (1938-1939), iar apoi, la Teatrul Național din Iași (1939-1940). După război, devine custode-șef al Muzeului republican de arte plastice din Chișinău (1945-1948). Este inspector superior al Direcției de Industrie Artistică de pe lângă Consiliul de Miniștri al R.S.S.M. (1948-1956). Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (1956).

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

STĂVILĂ, TUDOR. Tufescu-Poleakov, Valentina // Stăvilă, Tudor. Arta plastică modernă din Basarabia: 1887-1940. – Chișinău, 2000. – P. 149.

STĂVILĂ, TUDOR. Tufescu-Poleakov, Valentina // Chișinău: encicl. – Chișinău, 1997. – P. 518.

**Tufescu-Poleakov, Valentina // Arhiva Națională a Moldovei, F. 3269, R. 1.

M. Ș.

**MARIA
MANOLIU -
MANEA**
1934

Profesor universitar român, specialist în lingvistică generală și romanică.

S-a născut la 12 mart. 1934, la Galați. A urmat cursurile Colegiului *Notre Dame* și ale Liceului *M. Kogălniceanu* din Galați. A absolvit Facultatea de Filologie a Universității din București (1955). Cercetător științific la Institutul de Lingvistică al Academiei Române (1960-1964). În 1967 și-a luat doctoratul în litere cu teza despre *Sistematica pronomelui*. A fost redactor la E.S.P.L.A. (1955-1957). Cariera universitară și-o începe în 1957 în calitate de preparator la Catedra de lingvistică romanică a Universității din București, apoi lector (1962-1968) și conferențiar la Facultatea de Limbi Romnice a Universității din București (1968-1977). În același an a urmat un curs de specializare în filologie hispanică la Málaga – Spania.

Ca *visiting professor* a predat cursuri de limba română și lingvistică romanică la Universitatea California, la catedra de franceză și italiană, unde în același an obține definitivatul. Membru în comitetele de redacție ale mai multor publicații: *Revue roumaine de linguistique*, *Studii și cercetări lingvistice*, *Revue romane de Copenhague*. Redactor responsabil al *Buletinului Societății Române de Lingvistică*. Este autoarea, singură sau împreună cu alți specialiști, a unor lucrări și studii apărute în țară și în străinătate: *Introducere în lingvistică romanică* (1965); *Sistematica subtitulelor din româna contemporană standard* (1968); *Gramatica comparată a limbilor romanice* (1971); *Structuralismul lingvistic* (1973, apărută și în limba spaniolă, 1978); *Tipologie și istorie. Elemente de sintaxă comparată romanică* (1977, apărută și în limba spaniolă, 1985) ș. a.

Președinte al Academiei Româno-Americane, a cărei fondatoare este. Membru al Societății de Lingvistică Romanică din Strasbourg. Membru de onoare al Academiei Române (1993). A vizitat Republica Moldova participând la lucrările Congresului al XVIII-lea al Academiei Româno-Americane de Științe și Arte cu tema *Moldova: deschideri științifice și culturale spre Vest*, care a avut loc la Chișinău între 13 și 16 iul. 1993. În cadrul ședinței de deschidere a Congresului, în

calitate de președinte al Consiliului director al Academiei Româno-Americane de Științe și Arte, a prezentat o subtilă și profundă analiză a permanențelor și contrastelor ce caracterizează cele două lumi. La una din ședințele secției de lingvistică a ținut o comunicare privind dualitatea supinului românesc. Prezența Mariei Manoliu-Manea a fost remarcabilă și la Masa rotundă la care s-au luat în discuție tentativele neocomuniștilor de a impune opiniei publice mondiale perimatul glotonim *limba moldovenească*.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

MANOLIU-MANEA, MARIA. Gramatică, pragmasemantică și discurs. – București: [S. n.], 1993. – 253 p.

MANOLIU-MANEA, MARIA. Sistematica substitutilor din româna contemporană standard. – București: Ed. Acad. R.S.R., 1968. – 232 p.

MANOLIU-MANEA, MARIA. Structuralismul lingvistic: (lecturi critice). – București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1973. – 286 p.

MANOLIU-MANEA, MARIA. Permanențe și contraste între două lumi: [despre activitatea Academiei Americano-Române de Știință și Artă] // Moldova și lumea. – 1993. – Nr. 9-10. – P. 13-14.

MANOLIU-MANEA, MARIA. Preemstvennost' i kontrasty dvuh mirov: [o deățel'nosti Amerikansko-Rumynskoj Akademii nauki i iskusstva] // Moldova i mir. – 1993. – Nr. 9-10. – P. 13-14.

BALACCIU, JANA. Manoliu-Manea, Maria // Balacciu, Jana. Dicționar de lingviști și filologi români / Jana Balacciu, Rodica Chiriacescu. – București, 1978. – P. 172-173.

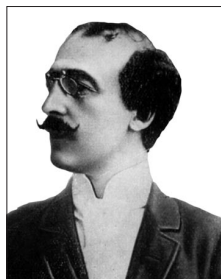
Manoliu-Manea, Maria // Nemuritorii academicieni români. – București, 1994. – P. 409.

Maria Manoliu-Manea: la 60 de ani // Rev. de lingvistică și știință literară. – 1994. – Nr. 4. – P. 94-98.

Pod de înțelegere între savanți: [opiniile unor personalități, participanți la lucrările Congresului al XVIII-lea al Academiei Româno-Americane de Știință și Artă: Maria Manoliu-Manea, Andrei Andrieș, Eugeniu Coșeriu, ...] / consemnare: M. Sârbu // Moldova suverană. – 1993. – 20 iul. – P. 3.

RUSU, DORINA N. Manoliu-Manea, Maria // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române: 1866-1999: dict. – București, 1999. – P. 318.

M. Ș.

**ALEXANDRU
MACEDONSKI**
1854 – 1920

Scriitor român. S-a născut la 14 mart. 1854, la București. Se stinge din viață la 24 sept. 1920, tot acolo.

Vezi articolul din *Calendarul bibliotecarului '94*. – Chișinău, 1994. – P. 41-43; *Calendarul Național 2000*. – Chișinău, 2000. – P. 246.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Opera poetică. – Chișinău: Cartier, 2000.

Vol. 1. – 120 p.

Vol. 2. – 214 p.

Vol. 3. – 80 p.

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Opere. vol. 3: nuvele, schițe, povestiri – București: Fundația Regală pentru Lit. și Artă, 1944. – 228 p.

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Excelsior. – Chișinău: Litera, 1997. – 282 p.

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Excelsior: de la romantism la simbolism. – București: Ed. Fundației Culturale Române, 2000. – 219 p.

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Excelsior: poezii. – Chișinău: Litera, 1998. – 217 p.

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Versuri. – Chișinău: Cartier, 1999. – 176 p.

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Poema Rondelurilor (1927). – Timișoara: Helicon, 1994. – 80 p.

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Poezii. – Chișinău: Cartier, 1998. – 1991 p.

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Poezii. – Iași: Noel, 1997. – 100 p.

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Thalassa: roman. – București: Mondero, 1993. – 125 p.

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Versuri. – București: 100 + 1 Gramar, 1997. – 166 p.

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Cântec de renaștere: [versuri] // Patria tânără. – 1998. – 13 iun. – P. 1.

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Doamne toate...: [versuri] // Patria tânără. – 1996. – 13 apr. – P. 5; Glasul națiunii. – 1998. – 15 apr. – P. 8.

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Noaptea de mai: [poem] // Tineretul Moldovei. – 1996. – 25 mai.

MACEDONSKI, Al. Noaptea de septembrie: [versuri] // Lit. și arta. – 2001. – 17 mai. – P. 4.

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Ospățul lui Pentaur: [versuri] // Cireșar: supl. la ziarul "Tineretul Moldovei". – 1996. – 29 iun.

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Psalmi moderni // Florile dalbe. – 1999. – 8 apr. – P. 6.

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Romața frunzei de chiparos: [versuri] // Patria tânără. – 2000. – 4 mart. – P. 1.

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Rondelul dezastrului mondial: [versuri] // Patria tânără. – 1998. – 18 iul. – P. 1.

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Rondelul meu: [versuri] // Patria tânără. – 1998. – 18 dec. – P. 1.

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Rondelul podului de onix: [versuri] // Patria tânără. – 1999. – 27 sept. – P. 4.

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Rondelul rozelor ce mor // Patria tânără. – 1996. – 23 noiemb. – P. 1.

MACEDONSKI, Al. Te înțeleg, O! Țepeș: [versuri] // Lit. și arta. – 1997. – 18 sept. – P. 1.

MACEDONSKI, ALEXANDRU. Valsul rozelor: [versuri] // Patria tânără. – 1996. – 20 apr. – P. 14.

CIMPOI, MIHAI. Un moment basarabeian al lui Al. Macedonski // Lit. și arta. – 1998. – 4 iun. – P. 4.

V. R.

**NICHITA
SMOCHINĂ**
1894 – 1980

Etnograf, sociolog, istoric și publicist. S-a născut la 14 mart. 1894, în s. Mahala, Tiraspol. Se stinge din viață la 14 dec. 1980, la București.

Vezi articolul din *Calendarul bibliotecarului* '94. – Chișinău, 1994. – P. 44-46.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

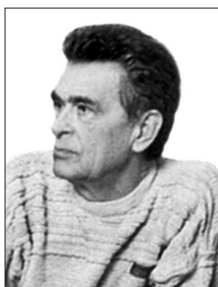
BOTEZATU, GRIGORE. Nichita Smochină: [etnograf al românilor transnistreni, 1894-1980] // *Rev. de etnologie.* – 1995. – Nr. 1. – P. 88-98.

COLESNIC, IURIE. O generație neînvinșă: [generația Unirii: Nichita Smochină și Anton Crihan] // *Flux: ed. de vineri.* – 2000. – 12 mai. – P. 8.

DRON, ION. Nichita Smochină: [istoric, om de cultură, cercetător al monumentelor scrise: (1894-1980)] // *Capitala.* – 2001. – 21 mart. – P. 5.

EREMIA, ANATOL. Cătană, Decuseară, Smochină...: restabilirea onomasticii naționale // *Țara.* – 2000. – 18 apr. – P. 4.

V. R.

**IURIE
DARIE**
1929

Actor român de teatru și film, desenator, originar din Basarabia. S-a născut la 14 mart. 1929, la Climăuți, Soroca.

Până la vârsta de 14 ani se află la Chișinău, alături de mama, sora și verii săi (tatăl îi murise când Iurie avea patru ani). Școala primară o face la Chișinău. În 1944 s-a refugiat la Timișoara, unde a intrat la *Liceul Loga*. A absolvit Institutul de Artă Cinematografică din București (1952).

Teatru a făcut din liceu, jucând rolul principal într-o piesă la serata de absolvire a Liceului.

Adevăratul debut în teatru l-a avut când e angajat (1952) la Teatrul Actorului de film.

În 1960, când se înființează Teatrul de Comedie, e luat în echipa acestuia, unde activează până la pensionare (1999). Pe scena acestui teatru joacă toate rolurile propuse. Cel mai mult, însă, se dedică filmului. Numeroase angajamente cine-

matografice pun în lumină fantezia dramatică a acestui actor versatil, dotat cu un diapazon expresiv sigur și precis.

În film a reușit să debuteze încă din perioada studenției, în *Nepoții gornistului* (1953, regizor Dinu Negreanu).

Filmul care i-a adus un succes deosebit și l-a impus ca june-prim a fost *Allo?... Ați greșit numărul* (1958) l-a avut ca parteneri pe Stela Popescu, Rodica și Ștefan Tăpălagă, lucrând cu regizorul Andrei Călărășu, care i-a mai propus un rol și în *Vacanță la mare* (1962).

În 1961 joacă în *S-a furat o bombă*, regizor I. Popescu-Gopo. Cu acest film a fost la Cannes. Filmul a avut succes, iar numele lui Iurie Darie devine cunoscut peste hotare. Au urmat turnee de la Paris la Leningrad, mai întâi cu filmul, apoi cu spectacolele Teatrului de Comedie.

Paralel cu actoria s-a lansat în diverse emisiuni de televiziune ca un excelent desenator: a făcut o emisiune-unicat, în care povestea și în același timp desena cu ambele mâini. A continuat cu programe de alt tip pentru copii, dar cu toate acestea desenul nu l-a părăsit niciodată, ilustrând cărți și colaborând la o serie de reviste pentru copii. În acest domeniu a beneficiat de "profesori" extraordinari, cum ar fi Ion Popescu-Gopo sau Nell Cobar. S-a perfecționat de la desenele ușor naive (la început) la o linie mult mai sigură și mai sintetică.

În 1999 e ocupat de realizarea unui spectacol (*Patru pe o canapea... plus valetul* de M. Camoletti) și de finalizarea proiectului unei cărți, spectacolul fiind realizat de el, ajutat de soția sa și alți actori. Un alt proiect este reluarea celebrelor povești desenate pentru copii.

A jucat în peste 30 de filme, a fost vedeta Teatrului Actorului de film, care a funcționat în sala Teatrului Mic, a fost distribuit în marile succese ale Teatrului de Comedie din ultimii 40 de ani.

A jucat roluri în filme: *Nepoții gornistului* (1953), *Răsare soarele* (1954), *Alarmă în munți*, *Blanca*, *Directorul nostru* (1955), *Pe răspunderea mea* (1956), *Allo?... Ați greșit numărul!* (1958), *Baieții noștri* (1959), *Post-restant*, *S-a furat o bombă* (1961), *Vacanță la mare* (1962), *Pisica de mare* (1963), *Dragoste la zero grade*, *Mofturi 1900* (1964), *Calea Victoriei sau cheia visurilor*, *Procesul alb* (1965), *Faust XX* (1966), *Subteranul* (1967), *Răutăciosul adolescent* (1969), *B. D. intră în acțiune* (1970), *Atunci i-am condamnat pe toți la moarte*, *B. D. la munte și la mare*, *Brigada Diverse în alertă* (1971), *Ciprian Porumbescu* (1972), *Ștefan sel Mare – Vaslui 1475*, *Frații Jderi* (1974), *Cantemir*, *Frații de cruce*, *Mușchetarul român* (1975), *Misterul lui Herodot*, *Ultima noapte*

a singurătății (1976), *Buzduganul cu trei peceți, Pentru Patrie, Războiul de Independență* (1977).

S-a filmat și în seriale TV: *Severino, Cianura și pictura de ploaie, Revanșa* (1978), *Am fost 16, Corboys, Drumul oaselor* (1980), *Galax omul păpușă, Ringul, Viraj periculos* (1983), *Rămășagul* (1984), *Cale liberă, Cucoana Chirița, O zi la București* (1986), *În fiecare zi mi-e dor de tine, François Villon – poetul vagabond, Zâmbet de soare* (1987), *Punctul zero* (1995).

A colaborat cu regizorii: Dinu Negreanu, Andrei Călărășu, Gheorghe Vitanidis, Ion Popescu-Gopo, Mircea Drăgan, George Cornea, Doru Năstase, Sergiu Nicolăescu ș. a.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

DARIE, IURIE. Hai să ne jucăm cu Rila și Iurie Darie: carte cu jocuri și glume. – București: Sigma, 1993. – 56 p.: il.

DARIE, IURIE. Dizertație despre tinerețea conștientă: [interviu cu actorul de origine basarabeană] / consemnare: Cristina Mac // *Avantaje*. – 1999. – Nr. 6. – P. 52-54.

CORCIOVESCU, CRISTINA. Darie Iurie // *Corciovescu, Cristina. 1234 cinești români: ghid bio-filmogr.* / Cristina Corciovescu, Bujor T. Râpeanu. – București, 1996. – P. 106-107.

CRISTIAN, CORNEL. Darie Iurie // *Cristian, Cornel. Dicționar cinematografic* / Cornel Cristian, Bujor T. Râpeanu. – București, 1974. – P. 125.

DARIE, IURIE. Iurie Darie a fost ocrotit toată viața de femei: [interviu] / consemnare: Liana Cojocar // *Azi: supl. la "ABC"*. – 2000. – 23 mart. – P. 3.

DARIE, IURIE. Vârsta – o falsă problemă: [interviu] / consemnare: Irina Dimiu // *Avantaje*. – 1999. – Nr. 8. – P. 44.

IANCU, NAPOLEON TOMA. Darie Iurie // *Iancu, Napoleon Toma. Dicționarul actorilor de film*. – București, 1977. – P. 103.

OLOGEANU, CRISTINA. Iurie Darie va relua poveștile desenate la televizor // *Cotidianul*. – 2001. – 11 apr. – P. 12.

V. G.

JOHANN STRAUSS (TATĂL)
1804 – 1849

Violonist, dirijor și compozitor austriac. Este creatorul unui nou tip de vals, care din 1825 a cucerit Viena, devenind dansul reprezentativ al acestui oraș. A fost numit *Tatăl valsului*. Strămoșul cunoscutei familii de muzicieni.

S-a născut la 14 mart. 1804, la Viena. Se stinge din viață la 25 sept. 1849, tot acolo.

A început să cânte la vioară încă din copilărie și la vârsta de cincisprezece ani era deja un

profesionist, membru al mai multor orchestre. În 1826, cu unul dintre prietenii săi, Josef Lanner, au format un mic grup. Acesta s-a bucurat de succes și curând orchestra numără doisprezece instrumentiști. A dirijat orchestra așa cum se obișnuia pe atunci, cu arcușul. Josef Lanner (1801-1843) era un compozitor neobișnuit de talentat și anumite piese ale lui, în special muzică de dans pentru bal, cu melodiile ei insinuante, stau alături de oricare lucrare compusă ulterior de Strauss.

La începutul anilor 1820, simțea și el nevoia să compună, ceea ce a declanșat un conflict cu Lanner. A căutat să-și completeze pe cât se putea educația muzicală lacunară, luând ore de teorie de la Jansa, lecții de armonie și instrumentație de la capelmaistrul Seyfried, un prieten apropiat al lui Beethoven, cu ajutorul cărora s-a eliberat treptat de schema uniformă care constituia calapodul monoton al pieselor în trei-pătrimi.

A înființat o orchestră proprie, luând din formație pe câțiva dintre cei mai buni instrumentiști. N-a uitat nici o clipă că este creatorul unei muzici de dans chiar și atunci când a lărgit aceasta formă, introducând valsul de concert. Totodată, a făcut din valsul vienez o afacere extrem de prosperă.

În 1835 a fost însărcinat cu conducerea muzicală la balurile Curții vieneze. În scurt timp și-a mărit orchestra până la 200 de muzicieni, astfel că putea să asigure muzică pentru șase baluri pe noapte.

Primul vals compus a fost *Turturelele* (Die Täubchen), opus 1, intitulat astfel după ospătăria "La Turtureaua", unde a cântat după ce s-a proclamat cu desăvârșire independent de Lanner.

Compunea fără încetare, producând lucrări încântătoare, care se bucură și astăzi de mare popularitate, cum sunt *Cântecele Dunării* și *Marșul Radetzky*, *Cecilia-Vals*, opus 120, cu frumosul solo de vioară din introducere și cu motive din *Sonata Kreutzer*, *Roza-Vals*, opus 81 ș.a. *Valsul alungător de griji* (Sorgenbrecher), *Dansurile balului artiștilor* (Künstlerball Tänze), *Wiener Carnaval*, *Döblinger Reunion*, *Valsul podului suspendat* (Kettenbrückenwalzer) ș. a. erau cântate pretutindeni, în localuri la balurile nobililor și ale burgheziei, pe la sindrofiile de societate și la pianele din casele micii burghezii cu stare.

Loreley și *Viața e dans* au devenit cele mai cunoscute valsuri, fiind lucrările lui cele mai bune. A compus 250 valsuri, polci, galopuri, contradansuri, cotilioane, cadriluri, marșuri. Valsurile lui, care poartă aproape toate numele localului sau al împrejurării în care au fost concepute, sunt inspirate de momentele vieții, de stări sufletești trăite, de chipuri întrezărite în tălăzuirea de perechi dansând sub privirile sale. Autorul se străduia să transpună în imagini muzicale în-

deosebi impresiile pe care i le trezea orașul natal, făcând primul, între toți compozitorii de muzică de dans, tentativa de a apropia arta sunetelor de artele figurative, descriind și zugrăvind locurile care îi erau dragi.

La mijlocul anilor '30 ai secolului XIX a susținut turnee artistice cu orchestra sa în străinătate: Ungaria și Germania, 1834; Paris, în 1837 și 1838; Londra, în 1838. Pretutindeni îi cucerea pe toți. Lumea îndrăgea muzica lui, toți erau uluiți de strălucirea lui, de precizia și forța orchestrei sale. Muzicienii se simțeau fascinați de subtilitatea ritmică a dirijorului. Programul orchestrei era extrem de obositor. În Franța, maestrul și echipa lui au dat optzeci și șase de concerte în nouăzeci și una de zile. În Anglia, șaptezeci și două – într-o sută douăzeci de zile. A lucrat până la epuizare și s-a întors înapoi la Viena mai mult mort decât viu.

Pe lângă faima de violonist și dirijor, aceea de compozitor i-a sporit celebritatea și influența asupra sensibilității și a gustului muzical al ascultătorilor, perpetuându-i numele și salvând de la uitare pe artistul interpret. Muzica lui J. Strauss a influențat creația fiilor săi, la fel și pe cea a unor compozitori care au activat în domeniul muzicii ușoare.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

ÎNREGISTRĂRI AUDIO:

Echoes from Vienna: music by the Strauss family / Oradea Philharmonic orchestra; conducted by Wolfgang Gröhs. – Bucharest: Electrecord, 1987. – 1 disc.

[Din conț.: Strauss, Johann – Vater. Chineser Galopp (Galop chinez); Parade Marsch (Marș de paradă); Kettenbrücken-Walzer (Podul cu lanțuri); Radetzky-Marsch (Radetzky-marș); Seufzer-Galopp (Galopul oftatului)].

Music by the Strausses: the USSR Bolshoi Theatre Brass band = Muzyka sem'i Straussov: Duhovoj orkestr Bol'sogo teatra SSSR / hudož. ruk. Vladimir Andropov. – Moskva: Melodiã, 1985. – 1 disc. – [Din conț.: Strauss, Johann. Radetzky marș].

Muzyka staroj Veny: fortepiannye duety Elena Sorokina, Aleksandr Bahčiev = Music of Old Vienna: piano duets Elena Sorokina, Alexander Bakhchiev. – Leningrad: Melodiã, 1987. – 2 disc. – [Din conț.: Strauss, Johann-otec. Dary Veny (val'sy)].

NOTE MUZICALE:

STRAUSS, JAN – ojciec. Marsz / na fortepian: [Radetzky-marsz]. – Krakow: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1961. – 5 p.

BRATIN, JACK. Johann Strauss – tatăl // Bratin, Jack. Calendarul muzicii universale. – București, 1966. – P. 69-70.

SAVA, IOSIF. Johann Strauss – tatăl // Sava, Iosif. Dicționar de muzică / Iosif Sava, Luminița Vartolomei. – București, 1979. – P. 193.

SAVA, IOSIF. Johann Strauss – tatăl // Sava, Iosif. Mică enciclopedie muzicală / Iosif Sava, Luminița Vartolomei. – Craiova, 1997. – P. 294.

SAVA, IOSIF. Johann Strauss – tatăl // Sava, Iosif. Muzică și muziceni / Iosif Sava, Luminița Vartolomei. – [S. l.], 1992. – P. 178.

SAVA, IOSIF. Johann Strauss – tatăl // Sava, Iosif. Istoria muzicii universale în date / Iosif Sava, Petru Rusu. – București, 1983. – P. 164, 227, 252, 254, 258, 260.

SBÂRCEA, GEORGE. Fiul cărciumarului din Leopoldstadt // Sbârcea, George. Johann Strauss și imperiul sferic al valsului. – București, 1963. – P. 45-93, 97-113.

SCHÖNBERG, HAROLD. Vals, cancan și satiră: Strauss, Offenbach, Sullivan // Schönberg, Harold. Viețile marilor compozitori. – București, 1997. – P. 296-303.

Strauss, Johann – tatăl // Dicționar enciclopedic român: în 4 vol. vol. 4. – București, 1966. – P. 523.

*Strauss, Johann – tatăl // Enciclopedia sovietică moldovenească. vol. 7. – Chișinău, 1977. – P. 408.

SCHNEIDERREIT, OTTO. Johann, Baptist Strauss wird Vater // Schneiderreit, Otto. Johann Strauss und die Stadt an der Schönen blauen Donau. – Berlin, 1982. – P. 28-60.

DRUSKIN, M. Johann Strauss // Druskin, M. Istoriã zarubežnoj muzyki vtoroj poloviny XIX veka. vyp. 4. – Moskva, 1963. – P. 137-146, 226.

KONEN, V. Gorodskã demokratičeskaã kul'tura: [J. Strauss] // Konen, V. Istoriã zarubežnoj muzyki. vyp. 3. – Moskva, 1989. – P. 37-40.

MAJLER, F. Žižn' – tanec // Majler, F. Johann Strauss. – Moskva, 1980. – P. 7-13, 21-24.

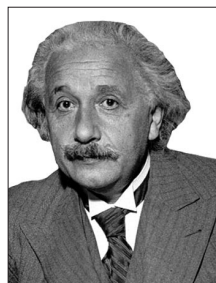
MEJLIH, E. Johann Strauss – otec // Mejlih, E. Johann Strauss. – Leningrad, 1969. – P. 32-58.

SAVRANSKIJ, VOL'F. Vokrug korolã val'sov // Muzykaľnaã žižn'. – 1989. – Nr. 19. – P. 25-27.

Strauss, Johann – otec // Bol'shaã sovetskaã ènciklopediã. t. 29. – Moskva, 1978. – P. 501.

Strauss, Johann – otec // Muzykaľnaã ènciklopediã. t. 6. – Moskva, 1982. – P. 421.

E. P.

**ALBERT
EINSTEIN**
1879 – 1955

Fizician german (de origine evreu), cu cetățenie germană, elvețiană și americană. Laureat al Premiului Nobel pentru fizică, în special pentru descoperirea legilor efectului fotoelectric (1921).

S-a născut la 14 mart. 1879, la Ulm (Bavaria). Se stinge din viață la 18 apr. 1955, la Princeton, S.U.A.

A urmat clasele liceale la München și la Școala Cantonală din Aargou (Elveția) (1889-1895). A studiat matematica și fizica la Școala Politehnică Federală din Zürich (1896-1900). În anii 1902-1909, a lucrat ca expert la Oficiul Federal de Patente din Berna.

În 1905 a publicat în revista *Annalen der Physik* din Berlin lucrări ce au atras atenția lumii științifice și au contribuit la dezvoltarea ulterioară a fizicii secolului XX, printre care prima lucrare despre teoria specială a relativității, în același an

susținându-și doctoratul la Universitatea din Zürich cu o teză despre dimensiunea moleculelor.

A fost profesor de fizică teoretică la universitățile din Berna, Berlin, Zürich și Praga.

În 1913 este ales membru al Academiei Prusiene de Științe și numit director al Institutului de Fizică al Societății *Kaiser Wilhelm* din Berlin, funcție ce o deține până în 1933.

După publicarea teoriei relativității generalizate (1916) și confirmarea uneia dintre predicțiile ei de către expediția astronomică a Societății Regale de Științe din Londra (cu ocazia eclipsei totale de soare din 1919), devine cel mai cunoscut om de știință al vremii sale. Teoria relativității a readus știința teoretică în centrul discuției filozofice și corecta o imagine asupra lumii, stornicită de sute de ani mai înainte prin opera creatorilor științei moderne, a unor genii de talia lui Galilei și Newton.

În 1916 este numit președinte al Societății Germane de Fizică și ales membru în Consiliul Guvernatorilor al *Physikalisch Technische Reichanstalt* (1916-1933).

Creator al teoriei celor două forme ale relativității (restrânse, în 1905 și generalizate, în 1916), privind sistemele fizice inerțiale și respectiv neinerțiale, a pus astfel bazele fizicii moderne; a emis postulatul constanței vitezei luminii, relația dintre masă și energie (ca proprietăți diferite ale materiei) și a fundamentat matematic teoria gravitației. A explicat mișcarea browniană cu ajutorul calculului probabilităților. Pe baza teoriei cuantelor a interpretat (1905) efectul fotoelectric, fundamentând mecanica cuantică. A formulat legile acțiunii chimice a luminii și teoria căldurilor specifice ale solidelor cercetând emisia și absorbția luminii, a calculat coeficientul de probabilitate (coeficienții lui E). A studiat efectul giromagnetic ce-i poartă numele (Einstein-de Haas) și a dezvoltat teoria câmpurilor. Numele său a fost atribuit unei unități de măsură a energiei – einstein. Scrierile sale includ: *Relativitatea: teoria specială și generalizată* (1916), *Despre teoria restrânsă și generalizată a relativității, pe înțelesul tuturor și Observații cosmologice asupra teoriei generale a relativității* (1917), *Teoria unitară a câmpului* (1929) și *Evoluția fizicii* (1938).

O dată cu instaurarea regimului național-socialist, își dă demisia din Academia Prusiană de Științe și părăsește definitiv Germania, stabilindu-se în S.U.A. (1933), acceptând un post la Princeton Institute for Advanced Studies.

În ultima parte a vieții este recunoscut nu numai drept cea mai mare autoritate din fizica teoretică, ci și ca un mare umanist. Și-a capitalizat faima spre a-și impune opiniile politice, oferind

întregul său sprijin celor două mișcări sociale – pacifismul și sionismul. A fost unul dintre puținii savanți germani care au fost împotriva implicării Germaniei în război. A păstrat un interes aparte pentru filozofie, subliniind deseori influența pe care predecesorii săi, și mai ales Hume și Mach, au exercitat-o asupra operei sale. Reflecțiile sale asupra naturii lumii, descrise de mecanica cuantică, au stat la baza unor dispute îndelungate cu fizicianul danez Niels Bohr.

Scrierile sale de interes general sunt reunite în două volume: *Mein Weltbild* (1931) și *Out of my Later – Yars* (1950).

Menționat cu distincțiile: Doctor Honoris Causa al Universității din Geneva (1909), Medalia *Bernard* (S.U.A., 1921), Medalia *Copley* a Societății Regale Britanice (1925), Medalia de Aur a Societății Astronomice Regale (1926) și Medalia *Planck* (1929).

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

EINSTEIN, ALBERT. Cum văd eu lumea. – București: Humanitas, 1992. – 335 p.

EINSTEIN, ALBERT. Evoluția fizicii: dezvoltarea ideilor de la primele concepte la teoria relativității și teoria cuantelor / Albert Einstein, Leopold Infeld. – București: Ed. Tehnică, 1957. – 240 p.

EINSTEIN, ALBERT. Teoria relativității. – Ed. a 5-a. – București: Ed. Tehnică, 1957. – 195 p.

EINSTEIN, ALBERT. Teoria relativității: o expunere elementară. – București: Humanitas, 1992. – 91 p.

* * *

EINSTEIN, ALBERT. Comment je vois le monde. – Paris: Ernest Flammarion, 1934. – 262 p.

EINSTEIN, ALBERT. Correspondance: 1916-1955. – Paris: Editions du Seuil, 1972. – 256 p.

EINSTEIN, ALBERT. Die Grundlage der allgemeinen Relativitätstheorie. – Leipzig, 1916. – 64 p.

EINSTEIN, ALBERT. Mein Weltbild. – Amsterdam: Querido Verlag, 1934. – 269 p.

EINSTEIN, ALBERT. Signification de la relativité. – Paris: Gauthier-Willars, 1960. – 60 p.

EINSTEIN, ALBERT. Sur le problème cosmologique: Théorie de la gravitation généralisée. – Paris: Gauthier-Willars, 1951. – 54 p.

* * *

EINSTEIN, ALBERT. Sobranie naučnyh trudov: [în 4 vol.]. – Moskva: Nauka, 1966-1967.

EINSTEIN, ALBERT. Sušnost' teorii otnositel'nosti. – Moskva: Izd-vo inostr. lit-ry, 1955. – 160 p.

EINSTEIN, ALBERT. Fizika i real'nost': sb. st. – Moskva: Nauka, 1965. – 359 p.

EINSTEIN, ALBERT. Èvolúciâ fiziki: razvitie idej ot pervonačal'nyh ponátij do teorii otnositel'nosti i kvantov. – Moskva: Molodaâ gvardiâ, 1966. – 267 p.

* * *

BĂRBULESCU, NICOLAE. Bazele fizice ale relativității einsteiniene. – București: Ed. Șt. și Encicl., 1975. – 223 p.

BORN, MAX. Teoria relativității a lui Einstein. – București: Ed. Șt., 1969. – 416 p.

EFTIMIU, CORNELIU. O teorie care a uimit lumea. – București: Ed. Șt., 1963. – 72 p.

HOFFMANN, BANESH. Ciudata poveste a cuantei. – București: Ed. Șt., 1970. – 255 p.

KUZNEȚOV, BORIS GR. Albert Einstein: [monogr.] – Ed. a 2-a rev. – București: Ed. Șt., 1968. – 492 p.

KUZNEȚOV, BORIS GR. De la Galilei la Einstein. – București: Ed. Politică, 1966. – 536 p.

LAMMEL, RUDOLF. Ideile lui Einstein și teoria relativității pe înțelesul tuturor. – București: Ed. Eminescu, [S. a.]. – 104 p.

LVOV, VLADIMIR E. Viața lui Albert Einstein. – București: Ed. Șt., 1960. – 320 p.

MIHĂILEANU, NICOLAE. Teoria relativității [a lui A. Einstein]. – București, 1972. – 142 p.

POGODIN, NIKOLAI F. Albert Einstein: piesă în două episoade, prolog și epilog / trad. din lb. rusă de A. Stark. – București, 1969. – 91 p.

POP-FLORANTIN, IOAN. Adevăratul Einstein și einsteinismul la Tribunalul logice. – București, 1924. – 20 p.

RUSU, EUGEN. De la Tales la Einstein: gândirea matematică în perspectiva istorică. – București: Albatros, 1971. – 327 p.

VĂLCOVICI, VICTOR. Albert Einstein: teoriile sale, viața sa. – București, 1957. – 39 p.

Einstein and Philosophical Problems of 20 th – Century Physics. – Moskva: Progress, 1983. – 507 p.

GRIBANOV, D. P. Albert Einstein's Philosophical Views and the Theory of Relativity. – Moskva: Progress, 1987. – 260 p.

HERNECK, FRIEDRICH. Albert Einstein. – Leipzig, 1974. – 124 p.

SCHLICNER, WOLFGANG. Albert Einstein. – Berlin: VEB Deutscher Verl der Wissenschaften, 1981. – 43 p.

VALLENTIN, ANTONINA. Albert Einstein. – Paris, 1958. – P. 336

WAGNER, JOSEF. Was Einstein wirklich sagte? – Wien; Zürich; München: Ed. Firitz Molden, 1970. – 208 p.

KUZNECOV, BORIS. Einstein. – Moskva: Progress, 1989. – 328 p.

Albert Einstein // Dicționarul cronologic al științei și tehnicii universale. – București, 1979. – P. 175.

Albert Einstein – descoperitorul teoriei relativității // Săptămîna. – 1997. – 17 oct. – P. 29.

BLACKBURN, SIMON. Einstein, Albert // Blackburn, Simon. Dicționar de filozofie. – București, 1999. – P. 119.

DIDIER, JULIA. Einstein, Albert // Didier, Julia. Dicționar de filozofie. – București, 1999. – P. 91-92.

DOROBANȚU, ANDREI. Albert Einstein // Știință și tehnică. – 2001. – Nr. 5. – P. 64-66.

DOROBANȚU, ANDREI. Niels Bohr și Albert Einstein // Știință și tehnică. – 2000. – Nr. 3. – P. 63-65.

DOROBANȚU, ANDREI. Visul ultim: Albert Einstein // Știință și tehnică. – 1996. – Nr. 11. – P. 38-39, Nr. 12. – P. 38-39, 1997. – Nr. 1. – P. 40-41.

Einstein, Albert // Personalități ale științei: mic dict. – București, 1997. – P. 98.

FLEW, ANTONY. Einstein, Albert // Flew, Antony. Dicționar de filozofie și logică. – București, 1996. – P. 108.

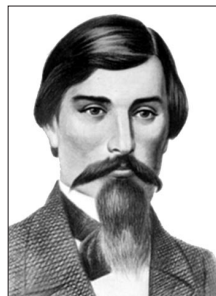
FLONȚA, MIRCEA. Idealul cunoașterii și idealul umanist la Albert Einstein // Einstein, Albert. Cum văd eu lumea. – București, 1992. – P. 292-335.

HART, MICHAEL H. Albert Einstein // Michael, Hart H. 100 de personalități din toate timpurile care au influențat evoluția omenirii. – București, 1992. – P. 319-323.

NANI, LAURA. Albert Einstein: sfidarea fizicii // Știință și tehnică. – 2000. – Nr. 11. – P. 57-59.

POPESCU, IOAN-IOVIȚ. Einstein Albert // Popescu, Ioan-Ioviț. Premiile Nobel pentru fizică: 1901-1998. – București, 1998. – P. 79-90.

V. M.

**ALECU
RUSSO**
1819 – 1859

Scriitor român, originar din Basarabia. S-a născut la 17 mart. 1819. Se stinge din viață la 4 febr. 1859, la Iași.

Vezi articolul din *Calendarul bibliotecarului* '94. – Chișinău, 1994. – P. 47-50; *Calendarul bibliotecarului* 1999. – Chișinău, 1999. – P. 67.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

RUSSO, ALECU. Cântarea României. – Chișinău: Litera, 1998. – 328 p.

RUSSO, ALECU. Scrieri postume. – Craiova: Scrisul Românesc, [S. a.]. – 174 p.

VÎRGOLICI, TEODOR. Alecu Russo. – București: Ed. Tineretului, 1964. – 200 p.

RUSSO, ALECU. Cugetări: (fragm.) // Strategia civică. – 2000. – Nr. 3. – P. 34-35.

CIOCANU, ION. Alecu Russo, lingvist // Moldova suverană. – 1999. – 18 mart. – P. 3.

DUMITRU, IRINA. Omagiu autorului "Cântării României" [Alecu Russo (1819-1859)] // Țara. – 1999. – 16 mart. – P. 4.

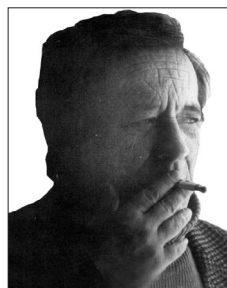
PĂSAT, DUMITRU. Concepte educaționale în viziunea lui Alecu Russo // Făclia. – 1999. – 29 mai. – P. 7.

PĂSAT, DUMITRU. Unele reflecții ale lui Alecu Russo despre creația folclorică: (180 de ani de la naștere) // Lit. și arta. – 1999. – 25 mart. – P. 5.

POPA, IULIUS. Mai lungă decât recunoștința: [referitor la emiterea la Monetăria din București a două medalii consacrate lui I. Creangă și A. Russo] // Lit. și arta. – 1997. – 23 ian. – P. 8; Libertatea. – 1997. – 29 ian. – P. 6.

TECUCI, ALEXANDRU. Patriotismul lui Alecu Russo: [180 de ani de la nașterea scriitorului (1819-1859)] // Glasul națiunii. – 1999. – 10 mart. – P. 13.

V. R.

**PAVEL
STAROSTIN**
1924

Poet, traducător ce s-a manifestat ca unul dintre cei mai fertili și mai inspirați în domeniu, în a doua jumătate a sec. XX, la Chișinău.

S-a născut la 17 mart. 1924, la Chișinău. Face școala primară și gimnaziul în orașul natal, apoi

absolveste Liceul comercial din Chișinău. După cel de-al doilea război mondial face studii la Facultatea de Filologie și Istorie a Institutului Pedagogic din Chișinău (ulterior - Universitatea Pedagogică „Ion Creangă”) și la Institutul de literatură „Maxim Gorki” din Moscova.

Colaborează la ziarele *Moldova socialistă*, *Cultura Moldovei*, la rev. *Octombrie-Nistru* ș.a. publicații din Chișinău. Secretar responsabil al revistei *Nistru* a Uniunii Scriitorilor din Moldova (1957-1962), timp îndelungat a fost consultant literar la Uniunea Scriitorilor, calitate în care a îndrumat numeroși tineri poeți, prozatori, traducători.

Mai multe creații literare de ale lui P. Starostin au fost respinse de cenzura timpului. S-a impus în special cu traduceri din poezia și din dramaturgia universală. A întemeiat și a fost mulți ani alcătuitorul almanahului *Meridiane* – prima și unica ediție consacrată integral traducerilor, ce a apărut la noi în anii '60-'80 cu o apreciabilă periodicitate. Fiecare volum *Meridiane* includea atât texte literare tălmăcite (poezie, proză, dramaturgie, eseuri), cât și studii, analize, recenzii, alte materiale consacrate artei transpunerii, multe semnate de P. Starostin.

Poet nativ, P. Starostin a tradus mult, rodnic și inspirat din lirica universală: de la Ovidiu, prin F. Schiller, V. Jukovski și Al. Pușkin până la Maikovski (lui aparținându-i transpunerea majorității poemelor maiakovskiene, tipărite la Chișinău în 2 vol.), R. Tagore, P. Neruda (Chile), O. Vacietis (Letonia), N. Guillen (Cuba) ș.a. Sunt remarcabile tălmăcirile făcute de P. Starostin din unele creații epice: *Kalevala*, epopee națională finlandeză, *Kalevipoeg*, epos național estonian sau *Cântarea lui Hiawatha*, poem epic al indienilor din America, replămădit de H.W. Longfellow. După cum remarcă acad. M. Cimpoi, „*Pavel Starostin știe a surprinde tonalitatea autorului tradus, lucru esențial atât în poezie, cât și în transpunerea ei în altă limbă*”. Este considerabilă și contribuția lui P. Starostin-traducătorul la popularizarea în Basarabia a dramaturgiei diferitelor popoare din lume: tragedii antice de Eschil și Sofocle, comedii de Moliere, scrieri dramatice de C. Goldoni, C. Gozzi, B. Shaw, M. Gorki ș.a. Multe piese de acești și alți autori au fost jucate decenii la rând, pe scenele teatrelor din Chișinău, Bălți, Cahul, în versiunile realizate de P. Starostin. Un maestru al transpunerii poetice ca Igor Crețu, referindu-se la tălmăcirile lui P. Starostin din dramaturgia antică menționa: „*găsește toate mijloacele necesare pe care i le dă limba noastră spre a păstra semnificațiile poetice, expresivitatea și tensiunea dramatică a tragediilor (...)*”, încât cititorul, respectiv spectatorul „*face cunoștință nu cu niște vestigii*

moarte ale trecutului, ci cu pulsul viu și fierbinte al unei realități poetice mereu ancorate în realitate”.

În anul 2002 P. Starostin scoate de sub tipar un volum antologic de autor intitulat *Trista vieții comedie*. Cartea include câteva compartimente: a) *Labirint*, cuprinzând poeme originale și „resensibilizări”, adică re-scrieri, re-plămădiri, ale unor subiecte poetice sunt re-create în așa fel, încât avem a face cu noi creații poetice (drept model de „resensibilizare” este poemul *El-Zorab* de G. Coșbuc, motiv persan, preluat de poetul român dintr-o traducere în germană, prea puțin inspirată). P. Starostin oferă cititorului „resensibilizări” după J.W. von Goethe, I. Draci (Ucraina), O. Ciladze (Georgia), după unele motive orientale ș.a.; b) *Saltimbancii* (epigrame, „cronici vesele și triste”; „utopia tragicomică” *Carnaval în Bomondia ori Trăiască gălbenușul de ou!* – scrisă în 1972, interzisă de cenzură timp de 25 de ani, ea apare acum în premieră „integral, nedeformată”); c) *Iarmarocul dragostei*, incluzând piesa dramatică *Vitrina cu păpuși* și comedia muzicală *O jumă' de milion pentru o clipă de plăcere*, ultima având ca punct de plecare *Jobenul*, o piesă a dramaturgului italian Eduardo de Filippo.

În ultimii ani P. Starostin a revăzut și a îmbunătățit mai multe traduceri din anii trecuți (poezii de diferiți autori, drame, tragedii și comedii din diverse epoci, scrierile epice *Kalevala*, *Kalevipoeg*, *Cântarea lui Hiawatha* ș.a.), dar lipsa de receptivitate a editorilor precum și problemele de ordin financiar pe care le implică promovarea către cititor a creațiilor literare - originale sau traduse, fac astfel ca niște transpuneri valoroase, iar împreună cu ele și tălmăcitorul lor, să se afle încă în așteptarea zilei când vor putea vedea sau revedea lumina tiparului. Rămâne încă nerealizată și inițiativa lui P. Starostin de a revitaliza almanahul *Meridiane* într-o nouă formulă – ca o revistă trimestrială cu și despre traduceri și traducători (intitulată la fel, *Meridiane*, sau *Babilon*, eventual *Turnul Babel*).

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

* Din poezia universală / trad. de P. Starostin. – Chișinău: Lit. Artistică, 1987. – 472 p.

Din poezia universală / trad. de P. Starostin. – Chișinău: Lumina, 1990. – 696 p.

* STAROSTIN, PAVEL. Tălmăcirii: [poezii]. – Chișinău: Cartea Moldovenească, 1967. – 321 p.

* STAROSTIN, PAVEL. Trenul cu un singur pasager: roman. – Chișinău: Lumina, 1966. – 173 p. – (Bibl. școlarii).

STAROSTIN, PAVEL. Trista vieții comedie: [poezii, epigrame, scrieri dramatice]. – Chișinău: Cartea Moldovei, 2002. – 224 p.

* Arborele frăției: culeg. de versuri [din lit. popoarelor fostei U.R.S.S.] / alcăt. și trad.: P. Starostin. – Chișinău: Lit. Artistică, 1984. – 368 p.

Kalevala: [poem epic naț. al finlandezilor și kareliilor] / trad. de P. Starostin. – Chișinău: Lit. Artistică, 1985. – 296 p.

*LONGFELLOW, HENRY W. Cântec pentru Hiawatha: [poem epic] / trad. de P. Starostin; pref. de G. Meniuc. – Chișinău: Lit. Artistică, 1981. – 252 p.

*MAIAKOVSKI, VLADIMIR. Opere alese: în 2 vol. / selcț. și trad.: P. Starostin. – Chișinău: Lit. Artistică, 1983. – (Clasicii literaturii universale).

Vol. 1.: Poezii. – 390 p.

Vol. 2.: Poeme. – 323 p.

*NERUDA, PABLO. Cântec general / trad. de P. Starostin. – Chișinău: Cartea Moldovenească, 1976. – 236 p.

*NERUDA, PABLO. Ode elementare / trad. de P. Starostin. – Chișinău: Cartea Moldovenească, 1968. – 222 p.

*NERUDA, PABLO. Tăcerea nu e de aur: [versuri] / trad. de P. Starostin. – Chișinău: Lit. Artistică, 1977. – 140 p.
Piese: culegere / C. Goldoni, C. Gozzi, B. Shaw; alcăt. Pavel Starostin. – Chișinău: Lit. Artistică, 1982. – 300 p. – (Teatru).

Teatrul antic: tragedii / trad. de P. Starostin. – Chișinău: Lumina, 1990. – 696 p. – (Bibl. școlară).

*MENIUC, GEORGE. Prefață // Longfellow Henry W. Cântec pentru Hiawatha / trad. de P. Starostin – Chișinău, 1981. – P. 5-7. – [Referiri la traducător].

Pavel Starostin – 70 de ani de la naștere: [aprecieri] // Lit. și arta. – 1994. – 17 mart. – P. 5.

Pavel Starostin (1924) // Calendarul bibliotecarului '94. – Chișinău, 1994. – P. 51-52.

POHILĂ, VLAD. Kalevala, un magic simbol al spiritualității fineze // Limba română. – 2002. – Nr. 11-12. – P. 122-134. – [Referiri la măiestria de traducător a lui P. Starostin].

Vlad POHILĂ

**VILORI
ZAVOLOKIN**
1934

Cântăreț de operă (bas) și profesor.

S-a născut la 20 mart. 1934 în or. Kirov (Rusia).

A studiat la Conservatorul G. Musicescu din Chișinău (1954-1959), cu Leonid Privalov (canto), Alexandr Abramovici, Alexandra Beilina și Lidia Axionov (istoria muzicii).

A activat ca solist la Radiodifuziunea din Chișinău (1957-1958), la Teatrul de Operă și Balet (1958-1966 și din 1978), în Anasamblul de cântece și dansuri al armatei sovietice din Estergom, Ungaria (1966-1968).

Între anii 1976 și 1978 a fost profesor consultant la Opera din Ulan Bator (Mongolia), apoi profesor de canto la școala medie de muzică Ștefan Neaga din Chișinău (1968-1976 și din 1978).

A interpretat rolurile: Grenville, Baronul Marchizul (*Traviata*), Sarafucile (*Rigoletto*), Ramfis (*Aida*), Tom (*Bal mascat*), Ferrando (*Tru-*

badurul) și Călugărul (*Don Carlos* de G. Verdi), Sacristanul (*Tosca*) și Bonzo (*Madame Butterfly* de G. Puccini), Zuniga (*Carmen* de G. Bizet), Mefisto (*Faust* de Ch. Gounod), Don Basilio (*Bărbierul din Sivilla* de G. Rossini), Bătrânul țigan (*Aleco* de S. Rahmaninov) ș. a. m. d.

A colaborat cu V. Savițchi, B. Miliutin, T. Alioșina, M. Munteanu, A. Samoilă ș. a.

A înregistrat la Radio Chișinău creații de J. Brahms, Z. Tcaci, D. Gherșfeld, D. Gheorghită, S. Lungul ș. a.

În 1989 s-a produs în filmul *Alexandru Lăpușneanu* (operă de Gh. Mustea), realizat de Telefilm Chișinău.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

BUZILĂ, SERAFIM. Zavolokin Vilori // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpreților din Moldova. – Chișinău, 1999. – P. 480-481.

**ION
BORȘEVICI**
1929

Profesor universitar, academician, politolog, politician și diplomat. S-a născut la 21 mart. 1929, în s. Dinăuți, actualmente reg. Cernăuți din Ucraina.

A urmat școala din s. Dinăuți, apoi o școală profesională din Hotin ce pregătea mașiniști tipografici (1941-1944) și Colegiul Agroindustrial Grinăuți (Ocnîța) (1945-1947), activând ulterior ca medic veterinar în s. Codreanca (Strășeni) (1947-1949).

A absolvit cu mențiune Institutul Învățătoresc din Bălți, în același timp a lucrat în calitate de laborant la catedra de istorie a Institutului (1949-1951).

A studiat la Facultatea de Istorie a Institutului Pedagogic *Ion Creangă* din Chișinău (1951-1954) și, în paralel, a fost educator în căminul școlii de aplicație al Institutului Pedagogic din Bălți. Profesor de istorie (1954-1958) și director (1958-1961) al școlii medii Nr.1 din Bălți. Conferențiar la catedra de filozofie și economie politică a Institutului Pedagogic din Bălți (1961-1963).

Cursuri de recalificare în or. Kiev, specialitatea *Filozofie* (1962). Studii de doctoratură la Universitatea de Stat din Chișinău (1963-1964) și la Universitatea M. V. Lomonosov din Moscova, Facultatea de Filozofie (1964-1966).

În 1967 susține teza de doctor în filozofie și e numit în funcția de rector al Institutului Pedagogic A. Russo din Bălți (până în 1975). În 1970 i se conferă titlul de docent. Între anii 1975 și 1992 a fost rectorul Institutului Pedagogic (actualmente Universitatea Pedagogică) Ion Creangă din Chișinău, rămânând în continuare rector de onoare al acestei instituții de învățământ. Șef al Catedrei de Filozofie și profesor universitar al acestei catedre (1984-1990).

Deputat și președinte al comisiei permanente în sovietul orașenesc pe problemele învățământului și culturii (1977-1985). Deputat în Parlamentul Republicii Moldova și membru al Prezidiului Parlamentului (1990-1993). Membru al Consiliului Prezidențial, director al Cabinetului Prezidențial și prim-consilier al Președintelui Republicii Moldova (M. Snegur) (1990-1993).

Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Moldova în Ucraina (1993-1994). Din anul 1994 e consilier în problemele de studiu pe lângă rectoratul ULIM-ului și profesor la catedra de Științe Umanistice de aici. Director al Centrului de Studii Analitice al ULIM-ului (1994).

Președinte de onoare (1993) și rector de onoare al ULIM-ului (1994). Rector al Universității Municipale din Chișinău (2002).

Director de onoare și președinte al Consiliului Științific al Institutului Social D. Gusti, filiala Chișinău (1994). Vicepreședinte al Partidului Liberal din Republica Moldova (1995) și președinte de onoare al acestui partid (1998).

Membru de onoare și Președinte al Institutului Civilizației Dacice din Chișinău (1994).

Președinte de onoare al filialei Societății culturale Pro-Maramureș "Dragoș-Vodă" (2000).

Președinte de onoare al Asociației Socio - culturale "Creativitate - Integrare" (2001).

Membru de onoare al Societății "Dacia Revival International" (2001).

Președintele Prezidiului Societății Pedagogice din Moldova (1975-1994) și vicepreședinte al Consiliului Rectorilor din Moldova (1974-1993). Membru al Consiliului Științific a AȘP din fosta U.R.S.S. pentru problemele pedagogice ale școlii superioare (1973-1991). Membru al Comitetului pentru decernarea premiilor Republicii Moldova în domeniul științei și tehnicii (1974-1992). Vicepreședinte al Prezidiului Asociației oamenilor de știință din Moldova (1994). Cofondator al Centrului Casa Libertății și președinte al grupului de consultanți al acestui centru (1999).

Redactor al revistei *Familia. Școala. Societatea* (1990-1993). Membru al colegiului de redacție al cotidianului *Moldova suverană*, al revistelor *Pedagogul* și *Revistă de pedagogie și psihologie*,

membru consultant al redacției revistei *Terra Moldaviae* (1991-1993).

Este autorul și coautorul al mai mult de 290 de lucrări tipărite în domeniul filozofiei, pedagogiei, sociolingvisticii, politologiei, criticii literare.

În procesul de renaștere națională a fost și un *tribun* activ la emisiunile Tele Radio.

Deputat al Sovietului Suprem al R.S.S.M. (1985), a condus grupul de deputați și experți care a elaborat concepția și proiectele de legi cu privire la statutul Limbii de Stat și funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul R.S.S.M. (1988-1989). În iun. 1990, s-a aflat în fruntea Comisiei Parlamentare, în calitate de președinte și coautor la elaborarea concepției și adoptării în cadrul Parlamentului a Declarației despre Suveranitatea Republicii Moldova.

La Bălți a fost inițiatorul inaugurării primului monument, dedicat unei personalități de cultură românească – Alecu Russo (1969), iar la Chișinău, pe fațada blocului de studii al Universității Pedagogice, a altoreliefului lui Ion Creangă (ulterior, la Monetăria Statului din București s-au bătut două medalii consacrate acestor monumente).

Mențiuni și distincții: Eminent al Învățământului Public (1960) și Om Emerit al Învățământului Public (1987) din Republica Moldova. Eminent al Învățământului Public din U.R.S.S. (1970), Eminent al Învățământului Public din Ucraina (1980); Ordinele *Insigna de Onoare* (1971), *Drapelul Roșu de Muncă* (1976), *Prietenia popoarelor* (1981), *Ordinul Republicii* (1996); Medaliiile S. I. Vavilov (1975), N. K. Krupskaja (1979), *Veteran al muncii* (1984), *Meritul civic* (1996), *M. Eminescu* (1999) ș.a.; Diploma *Magna cum Laude* (1999) conferită de către Senatul ULIM și "Ordinul ULIM" (2001). Doctor Honoris Causa al Universității Alecu Russo din Bălți (1999) ș.a. Membru titular al Academiei Personalităților Publice de pe lângă UNESCO și Uniunea Europeană (1999). În 1992, Televiziunea Națională a lansat filmul de scurt metraj *Sfetnicul cu lulea* – un dialog al lui Lilian Cibotaru cu Ion Borșevici.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

BORȘEVICI, ION. Dezlegarea nodurilor. – Chișinău: Museum, [2003]. – 480 p.

BORȘEVICI, ION. Din istoria doctrinelor politice. partea 1: lecții de politologie. – Chișinău: Basarabia, 1995. – 56 p.

BORȘEVICI, ION. Evoluția vieții culturale în Republica Moldova: politica lingvistică și conceptul limbii de stat. – Chișinău: Basarabia, [S.a.]. – 90 p.

BORȘEVICI, ION. Evoluția vieții politice în Republica Moldova: 1985-1994. – Chișinău: Basarabia, [S.a.]. – 320 p.

BORȘEVICI, ION. Obstacolul, în esență, este antițional: interviu acordat corespondentului ziarului "Moldova suverană" / consemnare: I. Mihăileanu. – [Chișinău, 1990]. – 15 p.

BORȘEVICI, ION. Mari lumini ale spiritului uman: [Eugen Doga, Emil Loteanu, Mihai Cimpoi]. – Chișinău: Basarabia, 2003. – 6 p.

*BORȘEVICI, ION. Materialismul dialectic: material pentru studenți / Ion Borșevici, S. Malski. – Chișinău, 1989. – 105 p.

BORȘEVICI, ION. Medic și pedagog de o aleasă factură umanistă: [Raisa Pacalo (Ilviți)]. – Chișinău: Basarabia, 2002. – 9 p.

BORȘEVICI, ION. "Ni se oferă o șansă istorică": cuvântare rostită la deschiderea primei sesiuni a Sovietului Suprem al R.S.S.M. din 17. 04. 1990. – Chișinău: Basarabia, 1998. – 10 p.

BORȘEVICI, ION. Omagieri: personalități și evenimente ale renașterii naționale. – Ed. a 2-a. – Chișinău: Basarabia, 1999. – 246 p.

Rec. [la ed. 1]: Hanganu, I. Din stejar, stejar răsare // Glasul națiunii. – 1996. – 11 dec. – P. 4.

BORȘEVICI, ION. Salvarea noastră e tânără generație, care ține tot mai sigur în mâini drapelul mării respirații naționale de la 1989. – Chișinău: Basarabia, 1998. – 20 p.

BORȘEVICI, ION. Scurt studiu sociolingvistic: conceptul limbii de stat: 1989. – Chișinău: Basarabia, 1996. – 16 p.

BORȘEVICI, ION. Strădanie întru conștientizarea semenilor: art., dialoguri, st. șt. – Chișinău: Basarabia, 1997. – 416 p.

BORȘEVICI, ION. Tragismul limbii de stat în Republica Moldova. – Chișinău: Basarabia, 2003. – 78 p.

ZAVTUR, ALEXANDRU. Constituirea și dezvoltarea teoriilor politice / Alexandru Zavtur, Ion Borșevschi. – Chișinău, 1991. – 28 p.

BORȘEVICI, ION. Kratkoe sociolingvističeskoe obozrenie. – Chișinău, 1996. – 16 p.

BORȘEVICI, ION. Žizn' složnee rešenij: (interv'û gaz. "Narodnoe obrazovanie") / vzâl interv'û: B.Eremin. – Chișinău, 1989. – 14 p.

BORȘEVICI, ION. Bărbații care ne lipsesc: interviu // Lit. și arta. – 1995. – 31 aug. – P. 1-2.

BORȘEVICI, ION. Căutări inovatoare în creația unui scriitor-pedagog // Lit. și arta. – 1995. – 9 noiemb. – P. 5.

BORȘEVICI, ION. Cel care le-a redat șoaptelor îndrăzneală [D. Matcovschi la 60 de ani] // Săptămâna. – 1999. – 22 oct. – P. 12.

BORȘEVICI, ION. Consumatorul de onoruri sau Fenomenul Berdaga [premierea spectacolului "Consumatorul de onoruri" după Andrei Strâmbeanu, regia Ilie Todorov, la Teatrul Național "M. Eminescu"] // Lit. și arta. – 2002. – 19 dec. – P. 5.

BORȘEVICI, ION. Cu dor de vechile țărâmurii: *Nu voi uita vreodată dulce Bucovina!* // Plai românesc. – 1993. – 21 mai.

BORȘEVICI, ION. Cu privire la tragismul limbii de stat în Republica Moldova // Limba română. – 2001. – Nr. 9-12. – P. 47-55.

BORȘEVICI, ION. Limba de stat: probleme și perspective // Nistru. – 1990. – Nr. 1. – P. 8-15.

BORȘEVICI, ION. Mult râvnita independență // Moldova suverană. – 1991. – 26 iun.

BORȘEVICI, ION. Ocrotitor al Țării și Neamului [Ștefan cel Mare] // Familia. Școala. Societatea. – 1992. – Nr. 2. – P. 1-3.

BORȘEVICI, ION. Omagiu poetului [Grigore Vieru] // Lit. și arta. – 1995. – 9 mart. – P. 5.

BORȘEVICI, ION. Redobândirea demnității // Sud-Est. – 1991. – Nr. 6. – P. 53-66.

BORȘEVICI, ION. Salvarea noastră e în tânăra generație, care ține tot mai sigur în mâini drapelul mării respirații de la 1989 // Limba română. – 1996. – Nr. 3-4. – P. 24-31.

BORȘEVICI, ION. Soarta dacismului în Basarabia: comunicare rostită la I congres internațional de Dacologie – "Sarmizegetusa 2000", București 15-18 aug. 2000 [organizat de *Dacia Revival International* din New York] // www. iatp. md. dava / Borshevici.

BORȘEVICI, ION. Statalitatea limbii române în condițiile restructurării // O luptă, o suferință... – Chișinău, 1989. – P. 258-266.

BORȘEVICI, ION. Tergiversarea implementării legislației lingvistice de la 1989 – factor de erodare politică și economică a independenței Republicii Moldova // Lit. și arta. – 2001. – 23 aug. – P. 2.

BORȘEVICI, ION. Tradițiile ca stare de spirit // Limba română. – 2001. – Nr. 1-3. – P. 146-147.

BORȘEVICI, ION. Toiagul demnității noastre // Libertatea. – 1997. – 27 aug. – P. 2.

BORȘEVICI, ION. Un monument pentru Ion și Doina Aldea Teodorovici: in memoriam // Lit. și arta. – 1996. – 3 apr.

BORȘEVICI, ION. "Verticalitatea presupune coeziune și lupta intelectuală pentru demnitate": dialog / a consemnat Ion Găină // Lit. și arta. – 2003. – 15 ian. – P. 3.

CIUBUCCIU, VLAD. Apa neîncepută a datinii. – Chișinău: Basarabia, 1998. – 14 p.

CIUBUCCIU, VLAD. Fecior de la poalele Carpaților: unele aspecte din activitatea prof. univ. I. Borșevici. – Chișinău: Basarabia, 1998. – 219 p.

Rec.: Tamazlăcaru, Elena. Fecior de la poalele Carpaților // Lit. și arta. – 1990. – 27 aug. – P. 6.

*CIUBUCCIU, VLAD. Omul din Țara de Sus. – Chișinău, 1996. – 492 p.

De la inimă la inimă: unele aprecieri și dedicații adresate dlui Ion Borșevici: fragm. din cartea "Dezlegarea nodurilor". – Chișinău: Basarabia, 2003. – 34 p.

JITARU, VALENTIN. Doctor Honoris Causa / Valentin Jitaru, Iulius Popa. – Chișinău: Basarabia, 2000. – 10 p.

**MORĂRAȘ, MIHAI. Dor de străbunilor țărâmurii: (bucovineanul Ion Borșevici). – Suceava; Cernăuți: Ed. Alexandru cel Bun, 2002.

POPA, IULIUS. Rectorul meu. – Chișinău: Basarabia, 1997. – 84 p.

**VARTIC, ANDREI. Omul care timp de 10 zile a condus destinele Țării: eseu. – Chișinău: Basarabia, 2003.

Borșevici, Ion // Universitatea Pedagogică de Stat *Ion Creangă* din Chișinău, 2000. – P. 323.

CAȚAVEICĂ, I. Numele propriu: Ion Borșevici // Lit. și arta. – 1997. – 21 aug. – P. 3.

CIOBANU, ANATOL. Un neînfricat apărător al limbii române // Libertatea. – 1996. – 14 noiemb.

CIOBANU, ANATOL. Zece ani de la adoptarea legislației lingvistice: profesorul Ion Borșevici – Omul, Pedagogul și Diplomatul Limbii Române / Anatol Ciobanu, Valeriu Rusu // Lit. și arta. – 1999. – 12 aug.

CIOCOI, GHEORGHE. Lecțiile și trandafirii unei personalități: [Ion Borșevici] // Viața satului. – 1996. – 15 noiemb. – P. 4.

CIUBUCCIU, VLAD. Descălecător din Țara de Sus: arborele genealogic al lui Ion Borșevici // Lit. și arta. – 1994. – 31 mart. – P. 7.

DRON, ION. Ion Borșevici // Dron, Ion. Profesorii ULIM. – Chișinău, 2001. – P. 443-445.

FLUTUREL, V. Adevărul și demnitatea mai presus ca toate: Ion Borșevici // Lit. și arta. – 1995. – 16 mart. – P. 2.

GALBEN, ANDREI. Omul căruia aș vrea să-i semăn: Ion Borșevici // Moldova suverană. – 1999. – 20 mart. – P. 2.

HADĂRCĂ, ION. Cu gândul la profesorul Ion Borșevici // Timpul. – 2001. – 2 apr. 2002. – 18 oct.

Ion Borșevici: [biogr.] // Libertatea. – 1997. – 27 aug. – P. 3.
 Ion Borșevici: fișier biogr. // Lit. și arta. – 1997. – 21 aug. – P. 3.

MAHU, ION. Patriarh al pedagogilor de formație crengiană: [Ion Borșevici] // Capitala. – 2001. – 29 sept. – P. 6.

MELNIC, VASILE. Atât de al nostru: Ion Borșevici // Lit. și arta. – 1997. – 1 ian. – P. 2.

PĂUNESCU, ADRIAN. Ion Borșevici "Noi nu vom permite transnizarea Basarabiei" // Glasul națiunii. – 2003. – 4 sept. – P. 1.

POPA, IULIUS. Ion Borșevici în variantă nevalorificată // Libertatea. – Chișinău. – 1997. – 27 aug. – P. 3; Lit. și arta. – 1997. – 21 aug. – P. 3.

ROIBU, NICOLAE. Ion Borșevici // Roibu, Nicolae. Cei care sunt... – Chișinău, 2000. – P. 171-172.

ROȘCA, AGNEȘA. Clipa care ne însuflețește: Ion Borșevici // Lit. și arta. – 1996. – 14 noiemb. – P. 5.

STRĂMBEANU, ANDREI. Un nume – un renume // Lit. și arta. – 1996. – 29 aug. – P. 1.

V. M.

OVID-ARON DENSUȘIANU 1904 – 1985

Prozator român. S-a născut la 22 mart. 1904, la București. A decedat la 19 ian. 1985, la București. Fiul lui Ovid Densușianu și al Elenei (n. Bacaloglu). A urmat Colegiul *San Giuseppe* din Roma, liceul la Neapole și Iași. Licențiat în litere al Universității din București (1927).

Este profesor de literatură franceză la Liceul Național din Iași (1927). Secretar literar al Teatrului Național din București (până în 1932). Cercetător la Academia Română (1958). În 1958, când se comemorau douăzeci de ani de la moartea tatălui său, este arestat și încarcerat la Malmaison, de unde avea să ia drumul pușcăriilor până în 1964.

Correspondent al ziarului *Ottobre* din Roma. Colaborează la *Cele trei Crișuri*, *Universul literar* etc. A fost redactor politic la *Porunca vremii*.

Debut editorial cu romanul *Filozoful* (1926).

Este autorul mesajului în favoarea Italiei, în timpul războiului abisinian, la care au aderat partidele de dreapta din România.

A publicat: *De-a lungul unei generații*, *Stăpânul* (1937), *Furtuna* (1938), *Amurguri pe culmi* (1940), *Franța și Germania* (1941), *Ce am văzut în Germania* (1942), *Ceață* (1943). A tradus din A. Beltramelli, din B. Mussolini *Omul nou* (*L'uomo nuovo*), *O viață* (*Vita di Arnaldo*) (1939), *Jurnalul meu din război* (1940), Fr. Toussaint *Cântece persane* (1947) etc.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

CĂLINESCU, GEORGE. Densușianu, Ovid-Aron // Călinescu, George. Istoria literaturii de la origini până în prezent. – București, 1986. – P. 1032.

CURTICĂPEANU, DOINA. Densușianu, Ovid-Aron // Dicționarul scriitorilor români: D-L. – București, 1998. – P. 73-74.

MICU, DUMITRU. Densușianu, Ovid-Aron // Micu, Dumitru. Literatura română în secolul al XX-lea. – București, 2000. – P. 22.

PREDESCU, LUCIAN. Densușianu, Ovid-Aron // Predescu, Lucian. Enciclopedia "Cugetarea": material românesc: oameni și înfăptuiri. vol. 1. – București, 1940. – P. 264.

M. Ș.

**ANASTASE
SIMU**
1854 – 1935

Om de cultură, colecționar de artă, jurist și economist român. S-a născut la 25 mart. 1854, la Brăilă. A decedat la 28 febr. 1935, la București.

A absolvit școala primară, apoi Școala Reală din orașul natal (1871). Urmează Institutul *Tere-seanum* din Viena (bacalaureat în 1875). Licențiat în drept al Universității din Paris (1878) și doctor în științe politice și administrative al Universității din Bruxelles (1880), pe care îl obține cu *mare distincțiune*.

Între 1880-1888 funcționează la Brăila ca substituit (locțiitor de titular) la tribunal și apoi în baroul avocaților, din 1883 stabilindu-se definitiv în București. Deputat în parlamentul țării în legislaturile 1888, 1891 și 1899, fiind de mai multe ori raportor sau chestor al Camerei Deputaților. A făcut parte din organizații de cultură de importanță națională: membru activ al Societății Geografice Române, membru activ și apoi membru de onoare al Societății Numismatice Române, membru activ și vicepreședinte al Societății pentru Învățătura Poporului Român, membru în Consiliul Consultativ al Artelor (1910-1915), membru al Ateneului Român etc.

A cumpărat din expoziții, ateliere ale artiștilor, de la târguri publice de artă din țară și din străinătate multe opere de artă de valoare europeană, pe care le adună într-un muzeu ce-i va purta numele și pe care îl va dona statului în 1927 (1.182 de opere de pictură, sculptură, gravură etc., din care 362 ale artiștilor români: Grigorescu, Aman, Andreescu, Luchian, Petrașcu, Pallady, Iser, Theodorescu-Sion, Ressu etc., iar restul ale celor din străinătate: Zurbaran, Delacroix, Houdon, Fremiet, Rodin, Meunier, Daumier, Gericault, Renoir, Courbet, Bourdelle etc.).

Distincții: Membru de onoare al Academiei Române (1933); *Bene Merenti* cl. I; ofițer al ordinului *Meritul cultural*; Marea Cruce a ordinului *Coroana României*; ofițer și comandor al *Legiunii de Onoare* etc.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

BUCULEI, TOADER. Simu, Anastase // Buculei, Toader. Prezențe brăilene în spiritualitatea românească. – Brăila, 1993. – P. 216-217.

BUCULEI, TOADER. Simu, Anastase // Buculei, Toader. O vatră de lumină seculară. – Brăila, 1988. – P. 234.

**BUNESCU, MARIUS. Actele Fundației Anastase Simu; Fondul Anastase Simu. – București, 1944.

PREDESCU, LUCIAN. Simu, Anastase // Predescu, Lucian. Enciclopedia "Cugetarea". vol. 3. – București, 1940. – P. 784.

RUSU, DORINA N. Simu, Anastase // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române: (1866-1999): dict. – București, 1999. – P. 488.

Simu, Anastase // Dicționar enciclopedic român. vol. 4. – București, 1966. – P. 405.

V.G.

**LORA
BUCĂTARU**
1944

Filolog, redactor de carte.

S-a născut la 29 mart. 1944, în s. Hâjdieni, jud. Bălți (ulterior, r-nul Glodeni), în familia țăranilor Alexei Meșca și Maria (n. Mărgărint).

Învăță la școala de șapte ani din satul natal, apoi la cea medie de cultură generală din s. Căjba - Glodeni, absolvind-o în anul 1961. Își face studiile la Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Chișinău (1961-66). După absolvirea facultății, lucrează profesoară de limbă și literatură în școlile din Hărești și Scumpia, r-nul Fălești (1966-1968).

Din 1968 se angajează la serviciu la Editura *Cartea Moldovenească*, unde lucrează neîntrerupt până în 1995, deținând diferite funcții: redactor, redactor superior, șef de redacție, redactor-șef. În 1995-1996 lucrează în calitate de consultant (redactor) la Curtea de Conturi a R. Moldova; în 1996-1997 – redactor-șef la editura *Lumina*, iar din 1997 până în 2003 – redactor-șef la editura *Museum*. Din 2003 este redactor la editura *Litera*. Consideră că la formarea ei ca lucrător editorial au contribuit, împărțându-și din experiență, susținând-o cu sfaturi utile, cu o atitudine călduroasă, Maria Ciubotaru, fost redactor-șef la *Cartea Moldovenească*, și Grigore Cernobrisov, fost director al aceleiași edituri.

Muncind la *Cartea Moldovenească*, Lora Bucătaru a făcut tot posibilul pentru a diversifica tematica lucrărilor tipărite, menirea editurii fiind hărăzită de mai-marii acelei epoci ca o produ-

cătoare de literatură social-politică, tributară doctrinelor comuniste. Astfel, a fost promotora a unui manuscris cu un subiect inedit la noi – *Haiducul Tobultoc*, de prof. Dumitru Moldovanu. După ce a văzut lumina tiparului, după ce a reperat un frumos succes la Expoziția-târg internațională de la Moscova (1981), fiind suspectată de „lansarea unor critici nefondate la adresa Rusiei țariste” (sic!), a fost nimicim întreg tirajul cărții, iar exemplarele din depozitul legal – au fost puse la index. Atât redactorul cărții, Aurelia Danu, cât și șefa de redacție Lora Bucătaru au fost aspru admonestați, ca timp îndelungat după aceea să aibă stigmatul de persoane implicate în editarea literaturii „subversive”.

La *Cartea Moldovenească* L. Bucătaru s-a impus nu numai ca un redevabil redactor de literatură cu tematică social-politică, economică și de popularizare a științei, dar și ca traducătoarea unor cărți din aceste domenii. Și ca redactor, și ca traducător, a manifestat mereu o grijă aparte pentru corectitudinea frazei, gândului, promovând mereu limba română exemplară.

O activitate deosebit de fructuoasă a desfășurat în anii de avânt al renașterii naționale, 1988-1993. Astfel, în redacția condusă de Lora Bucătaru a editurii *Cartea Moldovenească* (din 1990 numindu-se *Universitas*) au fost tipărite mai multe volume cu valoare de document al timpului: culegerile de publicistică *Adevărul ca aer al renașterii* (articole tipărite în acei ani în săptămânalul *Literatura și arta*), *Istoricul an 1989* (o cronică publicistică a anilor 1989-1990), *Povară sau tezaur sfânt?* (materiale pe tema decretării limbii de stat și a revenirii la grafia latină), *Fărăma cea de pâine* (despre foamea organizată de către sovietici în Basarabia ocupată de ei, după cel de-al doilea război mondial), *Deportări și neodeportări* (despre altă manifestare a “dragostei” sovietelor față de popoarele ocupate). Fiind coordonator al editării acestor cărți, Lora Bucătaru s-a implicat și la alcătuirea și redactarea lor.

Inclusiv grație inițierii unei fructuoase colaborări cu editori de la Iași și București, Lora Bucătaru a contribuit plener la apariția în premieră la noi (deja în grafie latină) a unor importante lucrări de popularizare a istoriei naționale, apariția cărora era de neconceput ceva mai înainte: volumul *Publicistică. Referiri istorice și istoriografice* de Mihai Eminescu (1990, tirajul 50 mii ex.), scrieri istorice de M. Sadoveanu, *Personalități ieșene* de Ionel Maftei (vol. 1, 1992; vol. 2, 1993) sau reeditarea ediției princeps, din 1932, a cărții de biografii romanțate *Trecute vieți de doamne și domnițe* de C. Gane (vol. 1, 2, 1991, 70 mii ex. fiecare volum). Împreună cu istoricii Ion Țurcanu

și Mihai Adauge, L. Bucătaru a elaborat și îngrijit de-a lungul mai multor ani (1990-1995) colecția *Columna*, în care au fost tipărite studii și monografiile fundamentale privind istoria românilor și istoria universală: volume de N. Iorga, C. Giurescu, D. Giurescu, M. Diaconescu, Horia Matei ș.a.

Este apreciabil meritul Lorei Bucătaru de a fi consolidat la editura *Cartea Moldovenească-Universitas* o echipă de promotori entuziaști ai valorilor noastre spirituale prin cuvântul tipărit, formată din redactori de un înalt profesionalism ca Aurelia Danu, Tamara Canțâr, Lidia Mardare, Ludmila Bulat, Eugenia Proca, Ștefan Chiriță, Mihai Adauge, Mihai Mereuță, Ilie Lupan ș.a.

La editura *Museum* a redactat mai multe volume cu conținut istoric (D. Moruzi, P. Halippa, C. Stere ș.a.). Redactor și coautor al enciclopediei *Femei din Moldova* (2000), prima și unică lucrare de referință de acest gen de la noi. Este alcătuitoarea unui original și extrem de util *Dicționar-antologie* de texte din istoria literaturii române, din critica și teoria literară românească, volum ce a suportat trei ediții (2001, 2002, 2003). La editura *Litera* L. Bucătaru îngrijește prestigioasa și solicitata colecție *Biblioteca școlarului*, serie nouă.

Membră a Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1974), distinsă cu titlul onorific *Lucrător eminent al presei* (1978).

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

*Istoricul an 1989 / red.-alcăt. Lora Bucătaru. – Chișinău: Cartea Moldovenească, 1989. – 304 p.

Literatura română: dicț.-antologie de ist. și teorie literară / alcăt.: Lora Bucătaru. – Ed. a 3-a, rev. și adăug. – Chișinău: Museum, 2003. – 524 p.

BUCĂTARU, LORA. "Am trăit clipa de înălțare a unui editor...": [interviu] / consemnare: Ludmila Bulat // Lit. și arta. – 1999. – 17 iun. – P. 3.

CHIRTOAGĂ, ION. Din istoria Moldovei de Sud-Est până în anii '30 ai sec. al XIX-lea / red.: Lora Bucătaru. – Chișinău: Museum, 1999. – 224 p.

Cornova / red.: Lora Bucătaru. – Chișinău: Ed. Museum, 2000. – 708 p.

COSNICEANU, MARIA. Dicționar de prenume și nume de familie: (îndreptar antroponimic). – Ed. a 3-a, rev. și adăug. / red.: Lora Bucătaru. – Chișinău, 1999. – 96 p.

EMINESCU, MIHAI. Publicistică: referiri istorice și istoriografice / resp. de ed.: Lora Bucătaru. – Chișinău: Cartea Moldovenească, 1990. – 572 p.

HALIPPA, PAN. Publicistică / red.: Lora Bucătaru. – Chișinău; București: Museum; Fundația Culturală Română, 2001. – 254 p. – (Testament).

MORUZI, DIMITRIE. Rușii și românii: cu o pref. de N. Iorga / red.: Lora Bucătaru. – Chișinău: Museum, 2001. – XXIV+112 p. – (Testament).

NEGOVSCHI, EUSTAFIE. Românii și urmașii lor în Rusia și Ucraina / red.: Lora Bucătaru. – Chișinău: Museum, 2002. – 59 p. – (Românii).

STERE, CONSTANTIN. Documentări politice. – Chișinău: Museum, 2002. – XLIV+684 p. – (Testament).

Bucătaru Lora // Femei din Moldova: encicl. – Chișinău, 2000. – P. 57.

COLESNIC, IURIE. „Editura Museum își propune să valorifice materialul arhivistic și istoric, bibliografic și științific...” // Contrafort. – 2003. – Nr. 5-6. – P. 20-21. – (Referiri la activitatea Lorei Bucătaru la Ed. Museum).

DIACONESCU, MIHAI. În cele din urmă, frontiera de pe Prut va dispărea // Istorie și valori. – București: Ed. MAI, 1994. – P. 473. – (Referiri la activitatea Lorei Bucătaru la Ed. Cartea Moldovenească-Universitas).

TANCO, TEODOR. Basarabia, numele tău e Maria. – Cluj-Napoca, 1994. – P. 25. – (Referiri la activitatea Lorei Bucătaru la Ed. Cartea Moldovenească-Universitas).

Vlad POHILĂ

**MAGDA
IANCULESCU**
1929 – 1995

Cântăreață română de operă (soprană), profesoară.

S-a născut în Iași, la 30 mart. 1929. Decedată la 17 mart. 1995, la București.

A urmat școala primară la Liceul *Oltea Doamna* în orașul natal cu Gina Sandri-Bulandra (artă dramatică) și Livia Vrăbiescu-Vașianu (canto). Din cauza războiului și a serviciului tatălui său s-a mutat la Timișoara, apoi la Cluj și, în sfârșit, la București, unde se înscrie (1947) la Universitate, secția de Limbă franceză, și la Conservatorul de muzică și artă dramatică *Ciprian Porumbescu* (1949-1951). Aici îi are profesori pe Constantin Stroescu (canto), Zeno Vancea (istoria muzicii), Ioan D. Chirescu (teorie), Paul Constantinescu (armonie), Jean Rânzescu și Jean Bobescu (clasa de operă).

Debutază (fiind studentă) cu rolul Rosinei din *Bărbierul din Sevilla*, rol ce i-a adus succes pe parcursul întregii cariere.

Este angajată la Teatrul de Operă și Balet din București încă fiind în ultimul an de studenție. A continuat să cânte în acest teatru până în 1970, când se retrage de pe scenă. A împărtășit din arta și experiența sa tinerilor fiind profesoară de canto la Conservatorul *C. Porumbescu* din București (1961-1977). A format și a lansat multe talente ale teatrului liric românesc: Silvia Voinea, Eleonora Enăchescu, Mariana Doina Cioramila, Cornelia Angelescu, Marina Krâlovici ș. a.

Repertoriul i-a fost mare și divers – peste 35 roluri principale – de la opereta vieneză la opera contemporană românească. Siguranța, stăpânirea deplină a profesiei sale, muzicalitatea și realul talent au susținut-o în acoperirea unui repertoriu vast.

A interpretat peste 50 de roluri diferite, dintre care: Lucia (*Lucia di Lammermoor* de G. Donizetti), Violetta (*Traviata*), Aida (omonimă), Desdemona (*Othello*) și Gilda (*Rigoletto* de G. Verdi), Rosina (*Bărbierul din Sevilla* de G. Rossini), Tosca (omonimă) și Mimi (*Boema* de G. Puccini), Norina (*Don Pasquale* de G. Donizetti), Domnița (*Motanul încălțat* de C. Trăilescu), Manon (omonimă, de J. Massenet), Rosina (*Nunta lui Figaro*) și Dona Elvira (*Don Juan* de W. A. Mozart), Sophie, Mareșala (*Cavalerul rozelor* de R. Strauss), Mélisande (*Pelléas și Melisande* de C. Debussy), Conception (*Ora spaniolă* de M. Ravel), Iaroslava (*Cneazul Igor* de A. Borodin), Rosalinda (*Liliacul* de J. Strauss).

A cântat în ansamblu cu: Dan Iordăchescu, Nicolae Herlea, Valentin Teodorian, Maria Crișan, Valentin Loghin, Ioan Hovorov, Jean Bănescu, Nicolae Rafael, Roxana Lescenco, Maria Săndulescu, Cornel Trăilescu, Mihai Brediceanu, Jean Bobescu, Nicolae Florei ș. a.

Împreună cu Dan Iordăchescu, Nicolae Herlea și Valentin Teodorian au constituit ceea ce mai târziu melomanii vor numi "garnitura de aur a Operei Române", din care au mai făcut parte Iulia Buciceanu, Cornel Stavru, Elena Cernei, Zenaïda Pally, Octav Enigărescu și alte mari voci care au fundamentat în perioada 1955-1970 gloria artei lirice românești în lume.

A făcut și numeroase înregistrări la Radio, Televiziune și la Casa de discuri Electrecord: Rossini, G. *Bărbierul din Sevilla*; Verdi, G. *Rigoletto*; Verdi, G. *Selecțiuni din opera Rigoletto*; Verdi, G. *Arii din opera Traviata*; Enescu, G. *Cântece din tinerețe*; Trăilescu, C. *Motanul încălțat*; *Arii din opere*; *Selecțiuni din Liliacul* ș. a.

A cântat cu orchestre renumite în Belgia, Italia, Rusia, Franța, Cehoslovacia, Iugoslavia, Albania, Polonia, Bulgaria și alte țări.

În anii 1953, 1954 și 1955 este laureată a concursurilor internaționale din București, Praga și Varșovia, care o impun definitiv ca una din cele mai valoroase soprane ale operei românești.

Numele Magdei Ianculescu îl poartă Concursul anual pentru voci feminine de operă (din 1997) din România, programat în mod simbolic în luna martie a fiecărui an – luna în care s-a născut (30 mart. 1929) și a decedat (16 mart. 1995) marea cântăreață.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

IANCULESCU, MAGDA. Soprana Magda Ianculescu: [interviu] / consemnare de Despina Petecel // Petecel Despina. Muzicienii noștri se destăinuie. vol. 3. – București, 2001. – P. 428-448.

BĂLAN, GEORGE. "Bărbierul din Sevilla": [în rolul Rosinei; M. Ianculescu] // Contemporanul. – 1961. – 17 mart.

BĂLAN, GEORGE. Premiera la operă: "Lucia de Lammermoor": [M. Ianculescu] // Contemporanul. – 1961. – 23 iun.

BRUMARU, ADA. Seară de comedie la operă: [M. Ianculescu] // Contemporanul. – 1967. – 28 apr. – P. 6.

BUZILĂ, SERAFIM. Ianculescu Magda // Buzilă Serafim. Enciclopedia interpreților din Moldova. – Ed. a 2-a. – Chișinău, 1999. – P. 236.

Concursul pentru voci de operă "Magda Ianculescu" // Albina. – 1998. – Nr. 1. – P. 9.

**DINESCU, S. O viață pentru artă. Soprana Magda Ianculescu-Muscel // Panoramic Radio TV (București). – 1995. – Nr. 21.

**FRUNZĂ, IULIAN. O mare pierdere pentru artă românească: [M. Ianculescu] // Opinia (Iași). – 1995. – 6 apr. – P. 2.

**GEORGESCU, L. Magda Ianculescu // Actualitatea muzicală. – 1995. – Nr. 122.

MAFTEI, IONEL. Ianculescu Magda // Maftעי, Ionel. Personalități ieșene. vol. 6. – Iași, 1996. – P. 183-184.

**MARINESCU, E. Portrete și siluete din lumea operei: [M. Ianculescu]. – București, 1983.

**MINCU, M. Ianculescu Magda // Mincu, M. Dicționar monodofemina / M. Mincu, E. Mironescu. – București, 1994.

**PANDELESCU, I.-V. "Pelléas și Melisande" în premieră pe țară: [M. Ianculescu] // Contemporanul. – 1964. – 11 noiemb.

PETECCEL, DESPINA. Soprana Magda Ianculescu // Petecel, Despina. Muzicienii noștri se destăinuie. vol. 3. – București, 2001. – P. 426-428.

**SAVA, IOSIF. Ianculescu Magda // Sava, Iosif. Muzică și muzicieni / Iosif Sava, Luminița Vartolomei. – București, 1992.

SAVA, IOSIF. Magda Ianculescu // Sava, Iosif. Dicționar de muzică / Iosif Sava, L. Vartolomei. – București, 1979. – P. 102.

**SÂRBU, C. Magda Ianculescu // Muzica. – 1988. – Nr. 6.

ZOTTOVICEANU, ELENA. S-a stins Rosina: [Magda Ianculescu] // România literară. – 1995. – 1-10 apr. – P. 17.

V. G.

**ANTIOH
CANTEMIR**
1708 – 1744

Poet și diplomat rus de origine română. S-a născut la 10 sept. 1708, la Constantinopol. S-a stins din viață la 31 mart. 1744, la Paris, în urma unei afecțiuni la stomac. Aduse la Moscova, osemintele prințului au fost înmormântate la Mănaștirea Nikolski, în cripta familiei.

Fiul mezin al lui Dimitrie Cantemir și al Casandrei, fiica lui Șerban Cantacuzino. Educat de Ivan Ilinski, studiază mai târziu cu savanții străini D. Bernoulli, Bilfinger, Baier, Gross, invitați în Rusia să constituie Academia de Științe.

Își face studiile la Academia slavo-latină din Moscova. În perioada acumulării cunoștințelor academice Cantemir își începe activitatea literară. Traduce din latină, în 1725, *Cronica bizantină*

a lui Constantin Mannasses, în 1729 compune o satiră. Tipărește, la Petersburg, o versiune a operei lui Fontenelle *Entretiens sur la pluralité des mondes*.

În anii 1732-1744 a deținut funcția de ambasador al Rusiei în Anglia și Franța. Timpul liber de activitatea diplomatică îl consacră literaturii, traducerilor. Compune încă trei satire, traduce lucrarea scriitorului italian F. Algoroti *Dialoguri asupra luminii*. Scrie două epistole (*Către cneazul N. L. Trubețkoi și Către versurile mele*). Compune începutul unui poem eroic intitulat *Petriada*, pe care însă nu-l duce la bun sfârșit, precum și tratatul filozofic *Scrisori despre natură și om*. Întocmește în limba rusă un îndreptar de algebră, începe să alcătuiască un dicționar rus-francez. Traduce *Scrisorile persane* ale cugetătorului francez Montesquieu (1689-1755), cu care era în strânsă relații de prietenie, și din odele poetului grec Anacreon.

Locul principal în creația lui A. Cantemir îl ocupă cele nouă satire în care, în ciuda riscurilor la care se expune, scrie despre *oamenii ce schiopătă la suflet*, *biciuește zavistea și trufia nobililor cu rele moravuri*, *vanitatea, lăcomia, nădăjduind ca astfel să zădărnicească mulțimea de rele și curesururi*, *laudă virtutea, garantată de libertatea și liniștea din cuget*, *preconizează hotarul și măsura în toate înfăptuirile omului, schițând în cele din urmă un posibil cod al supremei bunăstări pământești*.

Operele lui A. Cantemir au avut o influență considerabilă asupra dezvoltării literaturii ruse și aceasta se manifestă, mai ales, pe linia satirică, nuanțe ale căreia pot fi observate în creația lui A. Griboedov, N. Gogol ș.a. Prin scrierile sale a contribuit la dezvoltarea limbii literare ruse. Cunosător al producțiilor populare, el le-a valorificat potențialul artistic marcând, alături de alții, începutul procesului de elaborare a limbii literare, care avea să-și cunoască apogeul în opera lui A.S. Pușkin.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

CANTEMIR, ANTIOH. Satire și alte poetice compuneri / trad. din. lb. rusă de A. Donici și C. Negruzzi. – Iași, 1844. – 147 p.

CANTEMIR, ANTIOH. Stihuri / trad. în lb. rom. de V. Teodorescu. – Ed. a 2-a, rev. – Bacău: Junimea, 1979. – 271 p.

CANTEMIR, ANTIOH. Stihuri / în lb. rom. de V. Teodorescu; st. introd. de P. Cornea. – București: Ed. pentru Lit. Universală, 1966. – 302 p.

CANTEMIR, ANTIOH. Sbranie stihotvorenij. – Leningrad: Sov. pisatel' – 1956. – 545 p.

CANTEMIR, ANTIOH. Sočineniâ, pis'ma i izbrannye perevody. – S.-Pb., 1867,

Vol 1. – 558 p.

Vol 2. – 462 p.

*CANTEMIR, ANTIOH. Satiry i drugie stihotvorenii = Satire și alte poetice compuneri / alcăt., coment.: P. Balmuș. – Chișinău: Lit. Artistică, 1988. – 220 p. – [Text în lb. rusă și rom.].

*BIELINSKI, V. Despre Antioh Cantemir // Nistru. – 1958. – Nr. 6. – P. 157-158; Dnestr. – 1958. – Nr. 6. – P. 158-159.

CARAUȘ, G. Dimitrie și Antioh Cantemir – personalități de notorietate europeană // Făclia. – 2002. – 30 noiemb. – P. 2.

HAREA, V. Influența lui Dimitrie Cantemir asupra creației lui Antioh Cantemir // Un Veac de Aur în Moldova: (1643-1743). – Chișinău, 1996. – P. 152-172.

LĂZĂRESCU, D. Antioh Cantemir și lumea lor... // Convorbiri literare. – 2001. – Nr. 8. – P. 41.

*NEGRUZZI, C. Viața prințului Antioh Cantemir // Negruzzi, C. Opere alese. – Chișinău, 1957. – P. 359-371.

POȘTARENCO, DINU. Antioh Cantemir – un Boileau al Nordului // Basarabia. – 1995. – Nr. 1. – P. 70-76.

STRATULAT, A. Antioh Cantemir // Lit. și arta. – 1996. – 23 mai. – P. 4.

*TRANDAFIREANU, S. Antioh Cantemir // Tinerimea Moldovei. – 1958. – 21 sept. – P. 3.

*LEONIDOV, V. Počitaem [Antioh] Cantemir // Bibliotekar'. – 1983. – Nr. 10. – P. 48-49.

A. N.

NICOLAE APOSTOLIDI 1934 – 1989

Pictor, scenograf de cinema. S-a născut la 31 mart. 1934, la Chișinău. A decedat la 30 sept. 1989, tot acolo.

A absolvit Academia de Arte din Bucurști (1945-1949); Școala de Arte Plastice I. Repin din Chișinău (1950-1953); Academia de Arte din Leningrad (1957-1958).

Din 1970 a lucrat la Studioul *Moldova-film*. A semnat scenografia filmelor: *Explozie cu efect întârziat* (1970, în colab. cu V. Covrig), *Căruța* (1970), *Vișorul roșu* (1971), *Onoarea salvată* (1972), *Casa părintească* (1973), *Furtuni de toamnă* (1974), *Mânia* (1974), *Mark Twain acuză...* (1975, în colab. cu V. Bulat), *Care pe care* (1977), *Trânta* (1977), *Agent al serviciului secret* (1979), *Unde ești, dragostea mea?* (1980), *Trece lebăda pe ape* (1982), *Prietenie bărbătească* (1982).

A fost menționat cu medalia de argint pentru cea mai bună scenografie, la expoziția *60 de ani ai cinematografului sovietic* (1972) de la Moscova.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Apostolidi, Nicolae // Chișinău: encicl. – Chișinău, 1997. – P. 40.

*Apostolidi, Nicolae // Literatura și arta Moldovei: encicl. vol. 1. – Chișinău, 1985. – P. 40.

Apostolidi Nicolae // www.iatp.md/filmmoldova/Scenografi.htm.

V. G.